APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Autore JOANNE JUELLO, olim Episcopo *Sarisburiensi.*

Priorum Editionum Collatione Castigatior.

Rom. 1. 16.

Non enim me pudet Evangelii Christi: Potentia siquidem est Dei ad Salutem omni credenti, &c.

CANTABRIGIÆ,

Excudebat *Joannes Hayes,* Florentissimæ Academiæ Typographus; Impensis *Joannis Creed* Bibliopolæ *Cantab.* 1683.

110. k. 308

BIBLIOTHECA RODMANIANA

D. JOANNI JUELLO

Episcopo *Sarisburiensi.*

P. MARTYR. S. D.

OPerâ Episcopi Londinensis, ampliss. Præsul, & Domine quotidie mihi etiam atque etiam observande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neq; à me, neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam prodituram potiùs innuisti quam significaveris: Sed tantum itineris hactenus conficere non potuit, ut priùs ad nos quàm circiter Cal. Sextiles pervenerit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob

Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

locorum distantiam subinde faciamus. Ea vero non tantum mihi, cui omnia tua probantur & mirifice placent, omnibus modis & numeris satisfecit; verumetiam Bullingero, ejusque filiis & generis; nec non Gualthero & Vuolphio tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationem Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, teque obtestor, ut quam ingressus es viam, pergas tuis vestigiis premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præ hostium numero pauci sunt, qui eam tueantur: & illi jam ita videntur experrecti, ut bonitate styli, & argutis sophismatis multum se probent imperitæ multitudini. Loquor autem de Staphylis, Hosiis, & plerisque aliis hujus farinæ scriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum Papæ strenuos patronos agunt. Quare cum in Apologia tua illa doctissima & elegantissima tantum spei de te concitaveris, certo scias, omnes bonos & doctos jam sibi polliceri, Veritatem Evangelicam te vivo non esse ab hostibus impune lacessendam. Ego vero

pluri-

plurimum lætor, quod illum diem viderim, quo factus sis parens tam illustris & elegantis filii. Largiatur Deus cælestis Pater pro sua bonitate, ut sobole non absimili frequenter augearis.

Apologia [Juelli] *ſic conſecta eſt, ut Prima Pars ſit Veræ Doctrinæ Illuſtratio, & Paraphraſtica quædam duodecim Fidei Chriſtianæ Articulorum Expoſitio: Secunda, ſuccincta & ſolida objectionum Reprehenſio. Si ſpectetur Ordo, nihil diſtributius: ſi Perſpicuitas, nihil lucidius: ſi Stylus, nihil terſius: ſi Verba, nihil ſplendidius: ſi Res, nihil nervoſius: quam ego —— optarem —— in* OMNIBUS SCHOLIS CHRISTIANÆ JUVENTUTI AD EDISCENDUM PROPONI: *Ex qua, & Eloquentiæ præceptiones, & Pietatis initia tutò & plenè hauriantur.* Laurentius Humfredus *de Vita* Juelli, *pag.* 75.

APO-

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

VEtus illa est querela à primis usque Patriarcharum & Prophetarum ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimoniis confirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facile inimicos & calumniatores invenire. Id etsi aliis incredibile fortasse videri possit, si qui sunt qui ista minus attente observaverint, præsertim cum hominum universum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse Servator noster, Tertul. in Apologetico.

noſter, cum inter homines verſaretur, quaſi nomine ad exprimendam omnem vim divinam, aptiſſime voluerit appellari Veritas : nos tamen qui in ſacris Scripturis verſati ſumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus piis omnium fere temporum, quid Prophetis, quid Apoſtolis, quid ſanctis martyribus, quid Chriſto ipſi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumeliis, cum viverent, veritatis unius cauſa vexati fuerint, videmus, id non tantum non eſſe novum aut incredibile, ſed etiam receptum jam & omnibus temporibus uſitatum. Imò illud multo potius mirum atque incredibile videri poſſet, ſi pater mendaciorum & hoſtis omnis veritatis diabolus, nunc tandem repente mutaret ingenium, & ſperaret veritatem aliter quam mentiendo poſſe opprimi, aut aliis nunc artibus, quam quibus ab initio ſemper uſus eſt, inciperet regnum ſuum ſtabilire. Ex omni enim memoria vix ullum tempus invenire poſſumus, vel creſcentis, vel conſtitutæ, vel renaſcentis religionis, quo non veritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumelioſiſſime accipe-

Joan. 8.44.

ciperetur. Videt, ſcilicet, Diabolus, veritate incolumi ſe incolumem eſſe, & ſua tueri non poſſe.

Nam, ut ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, uti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumeliis & probris libera; ſcimus fuiſſe olim quoſdam, qui dicerent, & publice prædicarent, veteres Judæos, quos non dubitamus fuiſſe cultores unius & veri Dei, numinis loco aut ſuem, aut aſinum coluiſſe, & omnem illam religionem nihil aliud fuiſſe, quam ſacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus Filium Dei & Servatorem noſtrum Jeſum Chriſtum, cum doceret veritatem, habitum fuiſſe pro præſtigiatore, pro malefico pro Samaritano, pro Beelzebub, pro ſeductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis neſcit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque aſſertorem veritatis, divum Paulum: illum modo hominem ſeditioſum eſſe, militem conſcribere; ſeceſſionem facere: modo eſſe hæreticum, modo inſanire, modo contentionis atque animi cauſa in Legem Dei blaſphemum eſſe, & Patrum inſtituta

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 16. C. Plinius.

Joan. 8. 48. Mat. 11. 19.

ſtituta contemnere? Quis neſcit divum Stephanum, ſtatim, cum penitus intimis animi ſenſibus veritatem accepiſſet, & eam cœpiſſet libere, ſicut debuit, & fortiter prædicare, & præ ſe ferre, ſtatim vocatum eſſe in judicium capitis, quaſi qui contumelias nefarie dixiſſet in Legem, in Moſen, in Templum, in Deum? Aut quis neſcit fuiſſe olim, qui ſacras Scripturas arguerent vanitatis, quod in illis dicerent contraria, & plane pugnantia contineri: & Apoſtolos Chriſti ſingulos inter ſe, Paulum vero ab omnibus diſſenſiſſe? Et ne longum ſit omnia colligere (id enim eſſet infinitum) quis neſcit, quæ olim convitia jacta fuerint in patres noſtros, qui primi cœperunt agnoſcere & profiteri nomen Chriſti; illos inter ſe conſpirare, & occulta conſilia inire contra Rempublicam, & ea cauſa antelucanis horis inter ſe in tenebris convenire, occidere pueros infantes, explere ſe humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum ſanguinem; poſtremo, extinctis luminibus, adulterium inter ſe, & inceſtum promiſcue perpetrare, & fratres cum ſororibus, filios cum matribus, ſine reverentia

Act. 6. Epiphanius.

Marcion ex Tertullian. Ælius è Lactant.

Euſebius lib. 5. c. 1 Tertul. Apolog. cap. 1, 2, 3. & 7, 8, 9.

rentia ſanguinis, ſine pudore, ſine diſcrimine concumbere, homines impios, ſine religione ulla, ſine Deo, hoſtes humani generis, indignos luce, indignos vita?

Iſta tum omnia dicebantur in populum Dei, in Chriſtum Jeſum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primis temporibus amplexi ſunt veritatem Evangelii, & ſe paſſi ſunt, odioſo tum in vulgus nomine, appellari Chriſtianos. Et quamvis ea non eſſent vera, id tamen Diabolus ſatis putabat ſibi fore, ſi effeciſſet ſaltem, ut crederentur eſſe vera, utque Chriſtiani publico omnium odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaque Reges & Principes, hujuſmodi tum perſuaſionibus inducti, occidere Prophetas Dei ad unum omnes: Eſaiam ad ſerram, Hieremiam ad lapides, Danielem ad leones, Amos ad vectem, Paulum ad gladium, Chriſtum ad crucem, Chriſtianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad beſtias, ad ignes condemnare: & rogos ingentes ex illorum vivis corporibus, tantum ad uſum nocturni luminis, & ad ludi-

Tertull. in Apolo. cap. 3

Sueton. Tranquil. in Nerone.

brium

brium inflammare; eoſque non alio loco numerare, quam quo ſordes viliſſimas, & catharmata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet ſemper accepti ſunt auctores & profeſſores veritatis.

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque profeſſionem Evangelii Jeſu Chriſti ſuſcepimus, ſi in eadem cauſa ad eundem tractamur modum; utque olim patres noſtri, ita nos quoque hodie, nullo noſtro merito, tantum quia docemus & profitemur veritatem, convitiis, contumeliis, mendaciis exigitamur. 1 Tim. 4.

Clamant hodie paſſim nos omnes eſſe hæreticos, diſceſſiſſe à fide, & novis perſuaſionibus atque impiis dogmatis Eccleſiæ conſenſum diſſipaviſſe: nos veteres & jam olim damnatas hæreſes ab inferis redivivas reſtituere, & novas ſectas, atque inauditos furores diſſeminare: jam etiam in contrarias factiones & ſententias diſtractos eſſe, nec ullo pacto potuiſſe unquam inter nos ipſos convenire: eſſe homines impios, & Gigantum more, Deo ipſi bellum facere, & prorſus ſine omni numinis cura, cultuque vivere: nos omnia recte facta

facta deſpicere, non virtutis diſciplina uti ulla, non legibus, non moribus; non fas, non jus, non æquum, non rectum colere: ad omnia flagitia laxare fræna, & populum ad omne genus licentiæ atque libidinis provocare: nos id agere & quærere, ut monarchiæ & regnorum ſtatus evertantur, & omnia ad popularem temeritatem, imperitæ multitudinis dominationem redigantur: nos ab Eccleſia catholica tumultuoſe defeciſſe, & nefario ſchiſmate orbem terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbaſſe: utque olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe, ita nos hodie à Romano Pontifice ſine ulla ſatis juſta cauſa ſeceſſionem feciſſe: priſcorum Patrum & veterum Conciliorum autoritatem pro nihilo putare: ceremonias antiquas à patribus & proavis noſtris multis jam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temere & inſolenter abrogaſſe: & noſtra tantum privata autoritate, injuſſu ſacri & Oecumenici Concilii, novos in Eccleſiam ritus invexiſſe: atque iſta nos omnia, non religionis cauſa, ſed contentionis Num. 16

nis tantum ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe; omnia vero ut ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis Patribus approbata fuerint, ad hunc uſque diem per tot ſecula retinuiſſe.

Neve res calumniis tantum agi, & ad invidiam noſtram in anguſis ſolum jactari videretur, ſubornati ſunt à Romanis Pontificibus homines quidam ſatis diſerti, & non indocti, qui ad cauſam deſperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent; ut cum eleganter & copioſe ageretur, homines imperiti poſſent, in ea aliquid eſſe, ſuſpicari. Videbant, ſcilicet, ubique terrarum cauſam ſuam inclinare, artes ſuas jam videri, & minoris putari, & præſidia ſua in ſingulos dies labefactari; & omnino cauſam magnopere egere patrocinio. Eorum autem, quæ ab illis in nos dicuntur, partim manifeſte falſa ſunt, & ipſorum, à quibus dicuntur, judicio condemnata: partim, etſi falſa ſunt illa quoque, tamen ſpeciem veri aliquam & ſimilitudinem præ ſe ferunt, ut in illis incautus lector (maxime vero, ſi accedat iſtorum com-

compoſita & elegans oratio) facile circumveniri, & errare poſſit; partim vero ſunt ejuſmodi, ut ea nos non tanquam crimina refugere, ſed tanquam recte atque optima ratione facta, agnoſcere & profiteri debeamus. Nam, ut uno verbo quod res eſt dicamus, iſti omnia noſtra, etiam ea, quæ ne ipſi quidem negare poſſunt recte atque ordine eſſe facta, calumniantur; & quaſi nihil à nobis aut fieri aut dici recte poſſit, ita dicta noſtra, factaque omnia malitioſe depravant. Simpliciùs quidem & candidius agendum erat, ſi vere agere voluiſſent. Nunc autem nec vere, nec ingenue, nec Chriſtiano more, modoque, ſed obſcure & veteratorie, mendaciis nos oppugnant: & cæcitate populi & inſcitia, atque ignorantia Principum, ad odium noſtri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Eſt hæc poteſtas tenebrarum, & hominum ſtupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quam veritate aut luce fidentium, utque Hieronymus ait, clauſis oculis veritati perſpicue contradicentium.

Nos vero Deo Optimo Maximo gratias

gratias agimus, eam esse causam nostram, in quam isti cum cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eadem in sanctos Patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum, in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Jam vero si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra causa, ad vere respondendum, haud sane convenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suaque causa, quamvis falsè & calumnioſè dicatur; præsertim cum id ejusmodi sit, ut in eo Dei majestas & religionis negotium violetur, hominum est dissolutorum, & ad injurias divini nominis secure atque impie connivencium. Etsi enim aliæ injuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint: tamen hæreseos notam qui dissimulet, eum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges, quod vox naturæ ipsa jubet fieri, quodque Christus ipse in simili causa contumeliis appetitus fecit, ut istorum criminationes propulsemus, ut causam innocentiamque nostram

noſtram modeſte, & vere tueamur. Nam Chriſtus quidem, cum à Phariſæis accuſaretur veneficii, quaſi conſuetudinem haberet cum Dæmonibus, & illorum ope multa faceret; Ego (inquit) Dæmonium non habeo, ſed glorifico Patrem meum; vos autem affeciſtis me ignominia. Et Paulus, cum à Feſto Proconſule contemneretur ut inſanus; Ego, inquit, optime Feſte, non inſanio, ut tu putas, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor. Et Chriſtiani veteres cum pro homicidis, adulteris, inceſtis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent hujuſmodi criminationibus in dubium vocari poſſe religionem quam profitebantur; maxime vero, ſi tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoſcere; ne ea res Evangelii curſum impediret, habuerunt orationes, ſcripſerunt libros ſupplices, apud Imperatores & Principes verba fecerunt, ut ſe ſuoſque publice defenderent.

Joan. 8.49.

Act. 26.25.

Quadratus. Juſtinus. Melito. Tertul. aliique.

Nos vero cum proximis iſtis viginti annis, tot millia noſtrorum fratrum inter exquiſitiſſimos cruciatus teſtimonium dixerint veritati, &

Principes,

Principes, cum frænare cuperent Evangelium, multa moliendo nihil egerint, & totus jam prope terrarum orbis ad aſpiciendam lucem oculos incipiat aperire, ſatis jam dictam & defenſam putamus eſſe cauſam noſtram: cumque res ipſa ſatis pro ſe loquatur, non multum opus eſſe verbis. Nam ſi Pontifices ipſi vellent, aut etiam ſi poſſent, rem ipſam ſecum, & initia progreſſuſque Religionis noſtræ cogitare, quemadmodum ſua pene omnia, nullo impellente, ſine ulla humana ope ceciderint: noſtra vero invitis ab initio Imperatoribus, invitis tot Regibus, invitis Pontificibus, invitis prope omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagata fuerint, atque etiam poſtremo in Regum jam aulas & palatia pervenerint, vel hæc ipſa ſatis illis magna indicia eſſe poſſent, Deum ipſum pro nobis propugnare, & ipſorum conatus de cœlo ridere, & eam eſſe vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ poſſunt convellere. Non enim inſaniunt hodie tot Civitates liberæ, tot Reges, tot Principes, qui à ſede Romana defecerunt,

&

& ſe potius ad Chriſti Evangelium adjunxerunt.

Neque tamen ſi Pontificibus otium hactenus nunquam fuit de iſtis rebus attente & ſerio cogitandi, aut ſi nunc aliæ illos curæ impediunt, & diverſæ diſtrahunt, aut ſi illa ſtudia vulgaria & levia eſſe putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, idcirco cauſa noſtra debet videri deterior? Aut ſi illi quod vident, videre forte nolunt, & veritatem agnitam potius oppugnant, idcirco nos habendi ſtatim ſumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non obſequimur? Quod ſi Pius Pontifex is eſſet, non dicimus, quem ſe tantopere dici cupit; ſed ſi is omnino eſſet, qui nos vel fratres ſuos, vel omnino homines eſſe duceret, rationes prius noſtras, & quid à nobis, quid contra nos dici poſſet, diligenter expendiſſet: ac non ita temere cæcis tantum præjudiciis, bonam partem orbis terrarum, tot doctos & pios viros, tot Reſpub. tot Reges, tot Principes in Bulla illa ſua, qua nuper ſimulabat Concilium, inauditos, indicta cauſa, condemnaſſet. Pius 4tus.

Verum,

Verum, ne, quia ad hunc modum publice ab illo notati ſumus, tacendo videamur crimen confiteri, & præſertim quia in publico Concilio, in quo ille nemini mortalium jus eſſe vult ferendi ſuffragii, ſententiæque dicendæ, niſi jurato addictoque poteſtati ſuæ, audiri nullo modo poſſumus (id enim proximis Comitiis Tridentinis nimium experti ſumus, cum Principum Germaniæ, & liberarum Civitatum legati, & theologi prorſus ab omni conventu excluderentur: neque adhuc oblivisci poſſumus, Julium tertium ante decem annos diligenter caviſſe reſcripto ſuo, ne quis noſtrorum hominum in Concilio audiretur, niſi ſi quis forte eſſet, qui vellet palinodiam canere, & mutare ſententiam:) vel ea maxime cauſa viſum eſt nobis rationem fidei noſtræ ſcripto reddere, & ad ea, quæ nobis publice objecta ſunt, vere, ac publice reſpondere, ut orbis terrarum videre poſſit, partes & fundamenta ejus doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerunt vitam ſuam, utque omnes intelligant cujuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & Religione ſentiant, quos Romanus

manus Epiſcopus, antequam vocarentur ad dicendam cauſam, non ſatis conſiderate, nullo exemplo, nullo jure, tantum quod illos audiret à ſe ſuiſque in aliqua parte Religionis diſcrepare, condemnavit pro hæreticis.

Et quamvis D. Hieronymus in ſuſpitione hæreſeos neminem velit eſſe patientem: nos tamen nec acerbe, aut dicaciter agemus, nec efferemur iracundia: quamquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Iſtam eloquentiam libentius relinquimus adverſariis noſtris, qui quicquid in nos dicunt, quantumvis id acerbe aut contumelioſe dictum ſit, tamen ſatis modeſte & appoſite dictum putant: verene an falſo, nihil curant. Nobis his artibus opus non eſt, qui veritatem defendimus.

Quod ſi docemus ſacroſanctum Dei Evangelium, & veteres Epiſcopos, atque Eccleſiam Primitivam nobiſcum facere: noſque non ſine juſta cauſa & ab iſtis diſceſſiſſe, & ad Apoſtolos, veteresque Catholicos Patres rediiſſe; idque non obſcure, aut vafre, ſed bona fide coram Deo, vere,

vere, ingenue, dilucide, & perſpicue facimus: ſi illi ipſi qui noſtram doctrinam fugiunt, & ſeſe Catholicos dici volunt, aperte videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, ſibi excuti de manibus, & in noſtra cauſa plus nervorum fuiſſe quam putarint: ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin ut velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad utros potius ſe adjungat. Certe quidem, niſi quis plane animo obduruerit, & audire nolit, eum non poenitebit, animum ad defenſionem noſtram advertere, & quid à nobis, quamque ad religionem Chriſtianam convenienter, apteque dicatur, attendere.

Nam quod nos appellant hæreticos, eſt illud crimen ita grave, ut niſi videatur, niſi palpetur, niſi manibus digitiſque teneatur, credi facile de homine Chriſtiano non debeat. Eſt enim hæreſis deſtitutio ſalutis, abjectio gratiæ Dei, diſceſſio à corpore & ſpiritu Chriſti. Sed fuit hoc ſemper iſtis, & illorum patribus familiare ac ſolenne, ut ſi qui eſſent, qui de illorum erroribus quererentur,

&

& religionem cuperent reſtitutam, eos ſtatim quaſi novatores rerum & homines factioſos, condemnarent pro hæreticis. Chriſtus enim non alia cauſa dictus eſt Samaritanus, quam quod ad novam quandam religionem, & ad hæreſim defeciſſe putaretur. Et Paulus Apoſtolus Chriſti vocatus eſt in judicium, ut cauſam diceret de hæreſi. Ego quidem (inquit) juxta hanc viam, quam iſti vocant hæreſim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ ſcripta ſunt in Lege, & in Prophetis. Act. 24. 14.

Breviter, univerſa iſta religio, quam hodie profitentur homines Chriſtiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus Secta dicta eſt, & Hæreſis. His iſti vocibus ſemper impleverunt aures Principum; ut cum illi opinione præjudicata nos odiſſent, & quicquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæreſi, à re ipſa, & à cognitione cauſæ abducerentur. Sed quanto crimen illud gravius eſt & atrocius, tanto argumentis majoribus, & clarioribus probari debuit; hoc præſertim tempore, poſtquam homines cœperunt minus iſtorum oraculis habere fidei, Tertull. in Apologet.

&

& in illorum doctrinam diligentius inquirere, quam ſolebant. Aliter enim nunc inſtitutus eſt populus Dei, atque olim fuit, cum omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Evangelio, & omnis religio ab illorum tantum autoritate penderet. Extant hodie Sacræ Literæ, extant Scripta Apoſtolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari poſſit, & omnis hæreſis refutari.

2 Tim. 3.15.

Cum nihil horum ab iſtis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, nec à Prophetis defecerimus, injurioſum eſt & peracerbum. Hoc gladio Chriſtus rejecit Diabolum, cum ab illo tentaretur: his armis evertenda & profliganda eſt omnis altitudo, quæ ſeſe attollit adverſus Deum. Omnis ſcriptura, inquit Paulus, divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad refutandum, ad inſtituendum, ad arguendum, ut vir Dei perfectus ſit, & ad omne opus bonum inſtructus. Sic ſemper pii Patres contra hæreticos non aliunde quam è ſacris Scripturis pugnaverunt. Auguſtinus cum diſputaret adverſus

2 Cor. 10.5.

2 Tim. 3.16,17.

De unitate Eccleſ.c.3.

adverſus Petilianum, hæreticum Donatiſtam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba; Ego dico, aut tu dicis: Sic potius dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Eccleſiam: ibi diſcutiamus cauſam noſtram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ abſque teſtimonio Scripturarum quaſi tradita ab Apoſtolis aſſeruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambroſius etiam ad Gratianum Imperatórem, Interrogentur, inquit, Scripturæ: interrogentur Apoſtoli, interrogentur Prophetæ, interrogetur Chriſtus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis Catholici Patres & Epiſcopi, religionem noſtram ſatis è divinis Scripturis probari poſſe: nec unquam illi quenquam habere auſi ſunt pro hæretico, cujus errorem non poſſent ex iiſdem illis Scripturis perſpicue & liquido coarguere. Nos quidem, ut cum D. Paulo reſpondeamus, juxta hanc viam, quam iſti appellant hæreſin, colimus Deum & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & recipimus omnia, quæ aut in Lege, aut in Prophetis, aut in Apoſtolorum libris ſcripta ſunt.

Eadem ſententia habetur contra Maximinum, Arianorum Epiſcopum, l. 3. c. 14. In primum ca. Aggei.

Act. 24. 14.

Quare ſi nos ſumus hæretici, ſi iſti ſunt (quod appellari volunt) Catholici, cur non faciunt id, quod vident Patres, Catholicos viros, ſemper feciſſe? Cur nos è ſacris Scripturis non convincunt? Cur nos ad illarum examen non revocant? Cur nos non oſtendunt à Chriſto, à Prophetis, ab Apoſtolis, à ſanctis Patribus diſceſſiſſe? Quid hærent? Quid fugiunt? Eſt Dei cauſa, cur eam dubitant permittere verbo Dei? Quod ſi nos ſumus hæretici, qui omnes noſtras controverſias referimus ad Sacras literas, quique ad illas ipſas voces, quas ſcimus à Deo ipſo conſignatas eſſe, provocamus, & illis alia omnia, quæcunque poſſunt ab hominibus excogitari, poſtponimus: quid iſtos, quos tandem homines aut quales convenit appellari, qui Sacrarum Scripturarum, hoc eſt, Dei ipſius judicium reformidant, & ſua illis Somnia & frigidiſſima Commenta anteponont, & traditionum ſuarum cauſa, Chriſti atque Apoſtolorum inſtituta aliquot jam ſecula violarunt? Aiunt Sophoclem Poetam tragicum, cum jam ſenex eſſet, & accuſaretur apud judices à filiis

filiis ſuis pro deliro, & fatuo, quaſi qui rem ſuam familiarem temere profunderet, & opus jam habere videretur curatore; ut ſe pugnaret eo crimine, veniſſe in judicium, & cum pronunciaſſet Oedipum Coloneum, tragœdiam à ſe illis ipſis diebus, cum accuſaretur, valde elaborate & pereleganter ſcriptam, ultro interrogaſſe judices, num illud carmen videretur eſſe hominis delirantis.

Ita nos quoque, quoniam iſtis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quaſi quibus nihil jam rei ſit nec cum Chriſto, nec cum Eccleſia Dei, non alienum aut inutile fore exiſtimavimus, ſi aperte & libere proponamus fidem noſtram in qua ſtamus, & omnem illam ſpem quam habemus in Chriſto Jeſu: ut omnes videre poſſint, quid nos de quaque parte religionis Chriſtianæ ſentiamus, & ſtatuere ſecum ipſi poſſint, an ea fides, quam videbunt & verbis Chriſti, & Apoſtolorum ſcriptis, & catholicorum Patrum teſtimoniis, & multorum ſeculorum exemplis confirmatam, tantum ſit rabies quædam hominum furentium, & conſpiratio hæreticorum.

Credimus ergo, unam quandam naturam esse, & vim divinam, quam appellamus Deum, eamque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in Filium, in Spiritum Sanctum, ejusdem omnes potestatis, ejusdem majestatis, ejusdem æternitatis, ejusdem divinitatis, ejusdem substantiæ. Et quamvis tres illæ personæ ita distinctæ sint, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus Sanctus aut Pater: Deum tamen esse unum, & illum unum creasse cœlum, & terram, & omnia quæ cœli complexu continentur.

Credimus Jesum Christum Filium unicum æterni Patris, quemadmodum jam olim ante omnia initia decretum fuerat, cum veniisset plenitudo temporis, suscepisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura Virgine, ut indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à seculis & generationibus; utque in humano corpore perageret Mysterium redemptionis nostræ, & peccata nostra, & Syngraphum illam quæ erat scripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum

Eum credimus noſtra cauſa eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertia die vi divina rediiſſe ad vitam, & reſurrexiſſe, poſt quadraginta dies, ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cœlum, ut impleret omnia, & corpus illud ipſum, in quo natus, in quo verſatus, in quo ludibrio habitus, in quo graviſſimos cruciatus, & dirum genus mortis paſſus fuerat, in quo reſurrexerat, in quo aſcenderat ad Patris dextram, ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, in Majeſtate & gloria collocaſſe: ibi eum nunc ſedere, & ſeſſurum eſſe, donec omnia perficiantur. Et quamvis Majeſtas & Divinitas Chriſti ubique diffuſa ſit, tamen corpus ejus, ut Auguſtinus ait, in uno loco eſſe oportere: Chriſtum corpori ſuo majeſtatem dediſſe, naturam tamen corporis non ademiſſe: neque ita aſſerendum eſſe Chriſtum Deum, ut eum negemus eſſe hominem: utque ait Martyr Vigilius; Chriſtum humana ſua natura nos reliquiſſe; divinitate

Aug. Tract. 50 in Joan.

Act. 3. 21.

Aug. Tract. 30 in Joan.

Ad Dardan.

Contra Eutych. lib. 1.

vinitate autem non reliquiſſe; eumque, cum abſit à nobis per formam ſervi, tamen ſemper eſſe nobiſcum per formam Dei.

Fulgentius ad Regem Thraſymundum

Ab illo loco credimus Chriſtum rediturum eſſe ad exercendum publicum illud judicium, tam de illis quos inveniet adhuc in corpore ſuperſtites, quam de mortuis.

Credimus Spiritum Sanctum, qui eſt tertia perſona in ſacra Triade; illum verum eſſe Deum; non factum, non creatum, non genitum, ſed ab utroque, Patre, ſcilicet, & Filio, ratione quadam mortalibus incognita ac ineffabili, procedentem. Illius eſſe duritiem humani cordis emollire, quum aut per ſalutiferam prædicationem Evangelii, aut alia quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis & in totius vitæ novitatem, & perpetuam ſalutis ſpem perducere.

Credimus, unam eſſe Eccleſiam Dei, eamque, non ut olim apud Judæos, in unum aliquem angulum aut regnum concluſam; ſed catholicam atque univerſalem eſſe, & diffuſam

diffuſam in totum terrarum orbem, ut nulla nunc natio ſit quæ poſſit vere conqueri, ſe excluſam eſſe, & non poſſe ad Eccleſiam, & populum Dei pertinere. Eam Eccleſiam eſſe Regnum, eſſe Corpus, eſſe Sponſam Chriſti: ejus regni Chriſtum ſolum eſſe Principem: ejus corporis Chriſtum ſolum eſſe caput: ejus Sponſæ Chriſtum ſolum eſſe Sponſum. Varios in Eccleſia eſſe ordines Miniſtrorum: alios eſſe Diaconos, alios Presbyteros, alios Epiſcopos, quibus inſtitutio populi & religionis cura & procuratio commiſſa ſit; neminem tamen unum nec eſſe, nec eſſe poſſe, qui ſummæ rerum univerſæ præſit: nam & Chriſtum ſemper adeſſe Eccleſiæ ſuæ, & Vicario homine, qui ex aſſe in integrum ſuccedat, non egere: & neminem mortalem poſſe exiſtere, qui univerſam Eccleſiam, hoc eſt, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & recte ac commode adminiſtrare poſſit: Apoſtolos, ut Cyprianus ait, pari omnes inter ſe fuiſſe poteſtate; atque hoc idem fuiſſe alios, quod Petrus fuit; omnibus ex æquo dictum fuiſſe,

De ſimplicitate Prælatorum.

isse, Pasci:e; omnibus, Ite in mundum universum; omnibus, Docete Evangelium; & ut ait Hieronymus, Omnes episcopos, ubicunque tandem sint, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, ejusdem esse meriti, ejusdem sacerdotii. Utque Cyprianus ait; Episcopatum unum esse, & ejus partem in solidum teneri à singulis: & de sententia Nicæni Concilii, Romanum episcopum nihilo plus juris in Ecclesiam Dei obtinere, quam reliquos Patriarchas, Alexandrinum, & Antiochenum: Romanum vero episcopum, qui nunc ad se unum omnia revocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne Episcopum quidem, aut omnino presbyterum jure dicendum esse. Episcopum enim, ut Augustinus ait, nomen esse operis, non honoris: ut ille se intelligat non esse Episcopum, qui velit præesse, & non prodesse. Caput vero Ecclesiæ totius, aut Universalem Episcopum, non magis aut illum, aut alium quemvis mortalem esse posse, quam sponsum, quam lucem, quam salutem, quam vitam

Ad Evagrium.

De simplicitate Prælatorum.

1 Tim. 3 1, &c.

Ecclesiæ

Eccleſiæ. Hæc enim eſſe Chriſti unius privilegia, & nomina, & illi uni proprie atque unice convenire: neque unquam quenquam Romanum epiſcopum, ante Phocam Imperatorem (quem ſcimus, interfecto Imperatore Mauricio domino ſuo, per nefarium ſcelus ad imperium adſpiraſſe) hoc eſt, ante ſexcenteſimum decimum tertium annum à Chriſto nato, unquam paſſum fuiſſe ſeſe tam ſuperbo nomine ſalutari: Concilium etiam Carthaginenſe diſerte caviſſe, ne quis Epiſcopus, aut ſummus Pontifex, aut primus ſacerdos diceretur: Epiſcopum vero Romanum, quoniam ita hodie dici vult, & alienam poteſtatem ſibi vendicat; præterquam quod aperte facit contra vetera Concilia, contraque Patres, (ſi Gregorio ſuo velit credere) nomen arrogans, profanum, ſacrilegum, Antichriſtianum, ſibi imponere; eſſe Regem ſuperbiæ, eſſe Luciferum, qui ſe fratribus ſuis anteponat; abjeciſſe fidem; eſſe præcurſorem Antichriſti.

Cap 47.

Gregor. l. 4 Epiſt. 76, 78, 80

Miniſtrum legitime vocari oportere, & recte atque ordine præfici Eccleſiæ Dei: neminem autem ad

ſacrum Miniſterium pro ſuo arbitrio, & libidine poſſe ſe intrudere. Quo major nobis ab iſtis fit injuria, quibus nihil ſæpius in ore eſt, quam apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confuſe ac perturbate fieri; omnes apud nos eſſe Sacerdotes, omnes eſſe Doctores, omnes eſſe Interpretes.

Miniſtris à Chriſto datum eſſe dicimus ligandi, ſolvendi, aperiendi, claudendi poteſtatem. Ac ſolvendi quidem munus in eo ſitum eſſe, ut Miniſter, vel dejectis animis & vere reſipiſcentibus, per Evangelii prædicationem, merita Chriſti, abſolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem, ac ſpem ſalutis æternæ denunciet: aut ut eos qui gravi ſcandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & ſeſe à communi ſocietate Eccleſiæ, & à Chriſti corpore quodammodo abalienarint, reſipiſcentes reconciliet, & in fidelium cœtum atque unitatem recolligat ac reſtituat. Ligandi vero illum claudendique poteſtatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cœlorum januam occludit,

occludit, illiſque vindictam Dei, & ſempiternum ſupplicium edicit, vel publice excommunicatos ab Eccleſiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcunque Miniſtri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipſe ita comprobat, ut quicquid hic illorum opera ſolvitur & ligatur in terris, idem ipſe ſolvere & ligare velit, & ratum habere in cœlis. Claves autem quibus aut claudere regnum cœlorum, aut aperire poſſint, ut Chryſoſtomus ait, dicimus eſſe ſcientiam Scripturarum: ut Tertullianus, eſſe interpretationem Legis: ut Euſebius, eſſe verbum Dei. Accepiſſe autem diſcipulos Chriſti hanc poteſtatem, non ut audirent arcanas populi confeſſiones, aut caperent murmura, quod ſacrificuli nunc omnes paſſim faciunt, atque ita faciunt, quaſi in eo ſolo ſita ſit omnis vis atque uſus clavium; ſed ut irent, ut docerent, ut publicarent Evangelium, ut eſſent credentibus odor vitæ ad vitam; ut eſſent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem; ut piorum animi conſcientia ſuperioris vitæ & errorum conſternati, poſtquam adſpicere cœpiſſent lucem Evangelii,

vangelii, & in Chriſtum credere, ut fores clave, ita illi verbo Dei aperirentur: impii autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quaſi obſerati & claufi relinquerentur, & proficerent, ut Paulus ait, in deterius. Hanc eſſe rationem clavium; hoc pacto aut aperiri aut claudi hominum conſcientias; ſacerdotem quidem eſſe judicem, nullius tamen eum poteſtatis, ut ait Ambroſius, jus obtinere: idcirco Chriſtum his verbis increpuiſſe Scribas & Phariſæos, ut coargueret illorum in docendo negligentiam: Væ, inquit, vobis Scribæ & Phariſæi, qui abſtuliſtis claves ſcientiæ, & claufiſtis regnum cœlorum coram hominibus. Cumque clavis, qua additus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Evangelii, & interpretatio Legis & Scripturarum, ubi non ſit verbum, ibi dicimus non eſſe clavem: & cum unum omnibus datum ſit verbum, unaque ſit omnium clavis, unam eſſe miniſtrorum omnium, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem: imo etiam Pontificem ipſum, quamvis illi ſuaviter cantillentur illa verba à paraſitis ſuis,

2 Tim. 3.13.

De pœniten. diſt. 1. c. Verbum Dei.

Luc 11. 52. Mat. 23.13.

ſuis, Tibi dabo claves regni cœlorum, acſi eæ illi uni, & præterea mortalium nemini convenirent: niſi id agat, ut hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere, aut omnino habere claves. Et quamvis doceat, & inſtituat populum, quod utinam aliquando & vere faciat, & inducat aliquando animum, eſſe eam aliquam ſaltem partem officii ſui: tamen ejus clavem nihilo aut meliorem aut majorem eſſe, quam aliorum. Quis enim illum diſcrevit? Quis illum docuit doctius aperire, aut melius abſolvere, quam fratres ſuos? Mat. 16.19.

Matrimonium in omni genere & ſtatu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apoſtolis, in ſanctis Martyribus, in Miniſtris Eccleſiarum, in Epiſcopis, ſanctum & honorificum eſſe dicimus; &, ut Chryſoſtomus ait, fas & jus eſſe cum eo ad Cathedram Epiſcopalem aſcendere; utque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre ſuo, Epiſcopum pium & induſtrium nihilo deterius ea cauſa, imo melius etiam, & utilius verſari in Miniſterio. Legem In Titum primo, hom. 11. Theoph. ad Titum 10. cap. 5 In monodia ſua ſuper Baſilium.

gem aut illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat, & invitos adigat ad cœlibatum, esse, ut divus Paulus ait, doctrinam dæmoniorum; & ex eo (quod Episcopus Augustanus, Faber, Abbas Panormitanus, Latomus, opus illud tripartitum quod adjunctum est secundo Tomo Conciliorum, aliique Pontificiarum partium satellites, resque adeo ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in Ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & recte dixisse Piium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur eripiendæ fuerint uxores Sacerdotibus, multo autem & plures videre, & graviores, cur sint reddendæ.

1 Tim. 4. 1, 3.

Platina in Pii 2 vita.

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas Scripturas, & Veteris & Novi Testamenti. Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidiis Dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur: eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis

lis ſolis poſſe hominum animos acquieſcere: in illis ea omnia, quæcunque ad noſtram ſalutem ſint neceſſaria, ut Origines, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus docuerunt, cumulate & plene contineri: eas eſſe vim & potentiam Dei ad ſalutem: Rom. 1.16. eas eſſe fundamenta Prophetarum & Apoſtolorum, in quibus ædificata ſit Eccleſia Dei: eas eſſe certiſſimam normam, ad quam ea, ſi vacillet aut erret, poſſit exigi, & ad quam omnis doctrina eccleſiaſtica debeat revocari: contra eas nec legem, nec traditionem, nec conſuetudinem ullam audiendam eſſe: ne, ſi Paulus quidem ipſe, aut Angelus de cœlo veniat, & ſecus doceat. Gal. 1. 8.

Recipimus ſacramenta Eccleſiæ, hoc eſt, ſacra quædam ſigna & cæremonias, quibus Chriſtus nos uti voluit, ut illis, myſteria ſalutis noſtræ, nobis ante oculos conſtitueret, & fidem noſtram, quam habemus in ejus ſanguine, vehementius confirmaret, & gratiam ſuam in cordibus noſtris obſignaret. Eaque cum Tertulliano, Origine, Ambroſio, Auguſtino, Hieronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, aliiſque catholicis Patribus,

Patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula juſtitiæ, ſymbola gratiæ: diſerteque pronunciamus, in Cœna credentibus vere exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem Filii Dei, vivificantem animas noſtras, cibum ſuperne venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque communionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cujus participatione vivificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam conjungimur, unimur, & incorporamur Chriſto, ut nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem Sacramenta, quæ eo nomine proprie cenſenda ſint, agnoſcimus; Baptiſmum, & Euchariſtiam. Tot enim videmus tradita eſſe & conſecrata à Chriſto, & à veteribus Patribus, Ambroſio, & Auguſtino, approbata.

Et Baptiſmum quidem Sacramentum eſſe remiſſionis peccatorum, &

ejus

ejus ablutionis quam habemus in Chriſti ſanguine; & ab eo neminem qui velit profiteri nomen Chriſti, ne infantes quidem Chriſtianorum hominum, quoniam naſcuntur in peccato, & pertinent ad populum Dei, arcendos eſſe.

Euchariſtiam eſſe Sacramentum, hoc eſt, ſymbolum conſpicuum corporis & ſanguinis Chriſti, in quo ſubjicitur quodammodo oculis noſtris mors Chriſti, & ejus reſurrectio, & quæcunque geſſit in humano corpore: ut de ejus morte & noſtra liberatione gratias agamus, & frequentatione Sacramentorum, ejus rei memoriam aſſidue renovemus; ut vero Chriſti corpore & ſanguine alamur, in ſpem reſurrectionis & vitæ æternæ, utque pro certiſſimo habeamus, id eſſe animis noſtris alendis corpus & ſanguinem Chriſti, quod alendis corporibus eſt panis & vinum. Ad hoc epulum invitandum eſſe populum, ut omnes inter ſe communicent, & ſocietatem ſuam inter ſe, ſpemque eam quam habent in Chriſto Jeſu, publice ſignificent, & teſtificentur. Itaque ſi quis fuiſſet, qui ſpectator tantum eſſe vellet, & à

ſacra

sacra Communione abstineret, illum veteres Patres, & Romanos Episcopos in Primitiva Ecclesia, antequam nata esset privata Missa, tanquam improbum atque Ethnicum excommunicasse: neque ullum fuisse eo tempore hominem Christianum, qui cæteris spectantibus, communicaret solus. Ita olim decrevit Calixtus, ut peracta consecratione, omnes communicarent, nisi mallent carere Ecclesiasticis liminibus. Sic enim ait Apostolos statuisse, & sanctam Romanam Ecclesiam tenere. Populo vero ad sacram Communionem accedenti, utramque partem Eucharistiæ tradendam esse. Id enim & Christum jussisse, & Apostolos ubique terrarum instituisse, & omnes veteres Patres, & catholicos Episcopos secutos esse: & si quis contra faciat, eum, ut Gelasius ait, committere sacrilegium: & adversarios hodie nostros, qui exposa atque abdicata communione, sine verbo Dei, sine veteri Concilio, sine ullo catholico Patre, sine exemplo Primitivæ Ecclesiæ, sine etiam ratione, privatas Missas & * mutilationem Sacramentorum defendant, idque non tantum contra expressum

Chrysos. ad Ephes. ser. 3.

De cons. dist. 1. cap. omnes.

Dist. 2. cap. Seculares.

De cons. Dist. 2. cap. peracta.

De cons. Dist. 1. cap communicamus.

* alit. *multitudinem.*

expreſſum mandatum & juſſum Chriſti, ſed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbe facere, & eſſe ſacrilegos.

Panem & Vinum dicimus eſſe ſacra & cœleſtia myſteria corporis & ſanguinis Chriſti; & illis Chriſtum ipſum, verum panem æternæ vitæ, ſic nobis præſentem exhiberi, ut ejus corpus, ſanguinemque per fidem vere ſumamus: non tamen id ita dicimus, quaſi putemus naturam panis & vini prorſus immutari atque abire in nihilum, quemadmodum multi proximis iſtis ſeculis ſomniarunt, neque adhuc potuerunt unquam ſatis inter ſe de ſuo ſomnio convenire. Neque enim id Chriſtus egit, ut panis triticeus abjiceret naturam ſuam, ac novam quandam divinitatem indueret; ſed ut nos potius immutaret, utque Theophylactus loquitur, tranſelementaret in corpus ſuum. Quid enim magis perſpicue dici poteſt, quam quod Ambroſius ait, Panis & Vinum ſunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelaſius, Non deſinit eſſe ſubſtantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoritus, Poſt ſanctificationem myſtica ſymbola naturam

In Joan. cap. 6.

De ſacra. lib. 4. c. 4

In Dialog. 1. & 2

In Sermone ad infantes.

turam ſuam propriam non abjiciunt: manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie: aut quod Auguſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant: quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis: aut quod Origines, Ille panis qui ſanctificatur per verbum Dei, quod quidem ad materiam attinet, in ventrem abit, & in ſeceſſum ejicitur: aut quod Chriſtus non tantum poſt conſecrationem calicis, ſed etiam poſt * communionem dixit, Non bibam amplius de hac generatione vitis. Certum enim eſt ex vite progenerari vinum, non ſanguinem. Nec tamen cum iſta dicimus, extenuamus Cœnam Domini, aut eam frigidam tantum ceremoniam eſſe docemus, & in ea nihil fieri; quod multi nos docere calumniantur. Chriſtum enim aſſerimus, vere ſeſe præſentem exhibere in Sacramentis ſuis: in Baptiſmo, ut eum induamus: in Cæna, ut eum fide & ſpiritu comedamus, & de ejus cruce ac ſanguine habeamus vitam æternam: idque dicimus non perfunctorie, & frigide, ſed re ipſa & vere fieri.

De conſ. Diſt. 2 cap. Qui manducant.

In Mat. 19.

* alit. *communicationem.*

Luc. 22. 18.

fieri. Etſi enim Chriſti corpus dentibus & faucibus non attingimus, eum tamen fide, mente, ſpiritu, tenemus & premimus. Neque vero vana ea fides eſt, quæ Chriſtum complectitur, nec frigide percipitur, quod mente, fide, & ſpiritu percipitur. Ita enim nobis in illis myſteriis, Chriſtus ipſe totus, quantus quantus eſt, offertur & traditur, ut vere ſciamus, eſſe jam nos carnem de ejus carne, & os de oſſibus ejus, & Chriſtum in nobis manere, & nos in illo.

Itaque in peragendis myſteriis antequam ad ſacram Communionem veniatur, recte admonetur popu'us, ut ſurſum habeant corda, & animos in cœlum dirigant: ibi enim eſſe illum, de quo nos oporteat ſatiari ac vivere. Et Cyrillus in percipiendis myſteriis, excludendas eſſe ait craſſas cogitationes. Et Concilium Nicænum, ut græce citatur à quibuſdam, diſerte vetat, ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & vinum. Et ut Chryſoſtomus recte ſcribit, corpus Chriſti dicimus eſſe cadaver, nos oportere eſſe aquilas, ut intelligamus in altum ſubvolandum

De Conſec. Dist. 1 cap. Quando

dum esse, si velimus ad Christi corpus accedere. Hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum.

De Cœna Domini. Et Cyprianus, Hic, inquit, panis, cibus mentis est, non cibus ventris.

In Joan. tract. 50. Et Augustinus, Quomodo, inquit, tenebo absentem? Quomodo in cœlum mittam manum, ut ibi sedentem teneam? Fidem, inquit, mitte, & tenuisti.

Nundinationes vero & auctiones Missarum, & circumgestationes atque adorationes panis, & alias idololatricas & blasphemas ineptias, quas nemo istorum affirmare potest Christum & Apostolos tradidisse, in Ecclesiis nostris non ferimus: & Episcopos Romanos recte reprehendimus, qui sine verbo Dei, sine auctoritate Sanctorum Patrum, sine exemplo, novo more, non tantum proponunt populo panem Eucharisticum divino cultu adorandum, sed etiam

Libro de cæremoniis Ecclesiæ Rom. illum in equo gradario, quocunque ipsi iter faciunt, ut olim ignem Persicum, aut Isidis sacra, circumferunt, & Christi sacramenta ad scenam jam, & pompam traduxerunt; ut in ea re, in qua mors Christi inculcanda & celebranda erat, & in qua mysterium redem-

redemptionis noſtræ ſancte at reverenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quam inſanis ſpectaculis, & ludicra levitate paſcerentur. Quod autem dicunt, & interdum etiam ſtultis perſuadent, ſeſe Miſſis ſuis poſſe diſtribuere atque applicare hominibus, (ſæpe etiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Chriſti, & ridiculum, & ethnicum, & ineptum eſt. Fides enim noſtra mortem & crucem Chriſti nobis applicat, non actio ſacrificuli: Fides, inquit Auguſtinus, ſacramentorum juſtificat, non ſacramentum. Et Origines, Ille, inquit, eſt ſacerdos, & propitiatio, & hoſtia, quæ propitiatio ad unumquemque venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, ſine fide, ne vivis quidem prodeſſe dicimus ſacramenta Chriſti: mortuis vero multo minus. Nam quod de Purgatorio iſti ſuo jactare ſolent, etſi illud ſcimus non ita novum eſſe, tamen non aliud quam fatuum & anile commentum eſt. Auguſtinus quidem, modo hujuſmodi quendam locum eſſe, ait; modo poſſe eſſe, non negat; modo dubitat, modo

Ad Rom. cap. 3. lib. 3.

Aug. in Pſal. 85. In enchiridio cap. 6. 7. De civitate Dei, li. 21. c. 26 Contra Pelagianos lib. hipognoſticon. 5.

modo prorſus pernegat, & in eo homines humana quadam benevolentia putat falli. Tamen ab hoc errore uno, tanto crevit ſeges ſacrificulorum, ut cum in omnibus angulis Miſſæ palam & publice venderentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ, & miſeris mortalibus perſuaſum fuerit, nihil prorſus eſſe vendibilius: iſtis quidem certe nihil erat utilius.

De multitudine otioſarum cæremoniarum, ſcimus Anguſtinum gra-
Ad Joan Epiſt. 1 : 9 viter ſuo tempore conqueſtum eſſe. Itaque nos magnum earum numerum reſecavimus, quod illis ſciremus affligi conſcientias hominum, & gravari Eccleſiam Dei.

Retinemus tamen & colimus, non tantum ea quæ ſcimus tradita fuiſſe ab Apoſtolis, ſed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur ſine Ec-
* alit. cleſiæ incommodo * ferri poſſe: quod *fieri poſſe.* omnia cuperemus in ſacro cœtu, ut
1 Cor. Paulus jubet, decenter, atque ordi-
14.40. ne adminiſtrari. Ea vero omnia, quæ aut valde ſuperſtitioſa, aut frigida, aut ſpurca, aut ridicula, aut cum ſacris Literis pugnantia, aut etiam ſobriis hominibus indigna eſſe videbamus,

debamus, qualia infinita ſunt hodie in papatu, prorſus ſine ulla exceptione repudiavimus: quod nollemus Dei cultum ejuſmodi ineptiis longius contaminari.

Precamur ea lingua, quam noſtri, ut par eſt, omnes intelligant: ut populus, quemadmodum Paulus monet, à communibus votis utilitatem communem capiat: quemadmodum omnes pii Patres, & catholici Epiſcopi, non tantum in Veteri, verumetiam in Novo Teſtamento, & precati ſunt ipſi, & populum precari docuerunt: ne, ut Auguſtinus ait, tanquam pſittaci & merulæ, videamur ſonare quod neſcimus. 1 Cor. 14.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum ſit ad Deum Patrem, non alium habemus quam Jeſum Chriſtum, cujus unius nomine, omnia à Patre impetrantur. Turpe autem & plane ethnicum eſt, quod in iſtorum Eccleſiis videmus paſſim fieri, non tantum quod infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorſus ſine autoritate verbi Dei, (ut, quemadmodum Hieremias ait, Divorum numerus æquet nunc, vel potius ſuperet numerum civitatum, Hier. 2. 28. & 11. 13.

& miſeri mortales neſciant, ad quem ſe potiſſimum debeant vertere:) quodque, cum tot ſint ut numerari non poſſint, illis tamen ſingulis ſuum cuique ab illis munus & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, deſcriptum eſt: ſed etiam quod ita, non tantum impie, ſed etiam impudenter appellant Virginem matrem, ut ſe matrem eſſe meminerit, ut imperet Filio, ut in illum utatur jure ſuo.

Bernardus.

Dicimus Hominem natum eſſe in peccato, & in peccato vitam agere: neminem poſſe vere dicere, mundum eſſe cor ſuum: juſtiſſimum quemque ſervum eſſe inutilem: Legem Dei perfectam eſſe, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita ſatisfieri non poſſe ullo modo: neque eſſe mortalium quenquam, qui poſſit in conſpectu Dei propriis viribus juſtificari: itaque unicum receptum noſtrum & perfugium eſſe ad miſericordiam Patris noſtri per Jeſum Chriſtum, ut certo animis noſtris perſuadeamus, illum eſſe propitiationem pro peccatis noſtris: ejus ſanguine omnes labes noſtras deletas eſſe: illum pacificaſſe

ficaſſe omnia ſanguine crucis ſuæ: illum unica illa hoſtia, quam ſemel obtulit in cruce, omnia perfeciſſe, & ea cauſa, cum animam ageret, dixiſſe, Conſummatum eſt: quaſi ſignificari vellet, perſolutum jam eſſe pretium pro peccato humani generis. Joan. 19.30.

Hoc ſacrificium ſiqui ſunt qui non putant eſſe ſatis, eant ſane & quærant aliud melius. Nos quidem, & quia illud unicum eſſe ſcimus, uno contenti ſumus, nec expectamus aliud: & quia ſemel tantum offerendum erat, non jubemus repeti; & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non ſubſtituimus continentes hoſtiarum ſucceſſiones.

Quamvis autem dicamus, nihil nobis eſſe præſidii in operibus & factis noſtris, & omnem ſalutis noſtræ rationem conſtituamus in ſolo Chriſto; non tamen ea cauſa dicimus, laxe & ſolute vivendum eſſe, quaſi tingi tantum & credere, ſatis ſit homini Chriſtiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viva eſt, nec poteſt eſſe otioſa.

Sic ergo docemus populum, De-

um vocaſſe nos, non ad luxum & libidinem; ſed, ut Paulus ait, ad opera bona, ut in illis ambulemus: Deum eripuiſſe nos à poteſtate tenebrarum, ut ſerviamus Deo viventi, ut reſcindamus omnes reliquias peccati, ut in timore & tremore operemur ſalutem noſtram, ut appareat Spiritum ſanctificationis eſſe in membris noſtris, & Chriſtum ipſum per fidem in cordibus noſtris habitare.

Eph. 2. 10.

Poſtremo, credimus hanc ipſam carnem noſtram, in qua vivimus, quamvis mortua abierit in pulverem, tamen ultimo die redituram eſſe ad vitam, propter Spiritum Chriſti qui habitat in nobis. Tum vero, quicquid hic interim patimur ejus cauſa, Chriſtum abſterſurum eſſe omnem lacrymam ab oculis noſtris: & nos propter illum fruituros eſſe æterna vita, & ſemper futuros cum illo in gloria, Amen.

Iſtæ ſunt horribiles illæ hæreſes, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Chriſtum potius, in Apoſtolos, in Sanctos Patres his intendenda fuit. Nam ab illis iſta non tantum profecta, ſed etiam conſtituta

ſtituta ſunt: niſi iſti forte velint dicere (quod etiam fortaſſe dicent) Chriſtum non inſtituiſſe ſacram Communionem, ut inter fideles diſtribueretur: aut Apoſtolos Chriſti, vetereſque Patres dixiſſe privatas Miſſas in omnibus angulis templorum, modo denas, modo vicenas, uno die: aut Chriſtum & Apoſtolos abegiſſe omnem plebem à Sacramento ſanguinis: aut id quod ab ipſis hodie ubique fit (atque ita fit, ut eum condemnent pro hæretico, qui ſecus faciat) à Gelaſio ſuo non appellari ſacrilegium: aut non eſſe iſta verba Ambroſii, Auguſtini, Gelaſii, Theodoriti, Chryſoſtomi, Originis, panem & vinum in Sacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in ſacra menſa, eſſe panem: non deſinere eſſe ſubſtantiam panis, & naturam vini: panis ſubſtantiam & naturam non mutari: aut illum ipſum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in ſeceſſum ejici: aut Chriſtum, Apoſtolos, & ſanctos Patres, non precatos eſſe ea lingua, quæ à populo intelligeretur: aut Chriſtum unica illa hoſtia quam ſemel obtulit, non

omnia perfeciſſe: aut illud ſacrificium fuiſſe imperfectum, ut nunc nobis opus ſit alio. Hæc illis omnia dicenda ſunt, niſi forte malint hoc dicere, omne jus & fas eſſe concluſum in ſcrinio pectoris pontificii: quodque olim quidam ex ejus aſſeclis & paraſitis non dubitavit dicere, illum poſſe diſpenſare contra Apoſtolum, contra Concilium, contra Canones Apoſtolorum: & iſtis exemplis atque inſtitutis & legibus Chriſti non teneri.

Dist. 36 Lectorin Gloſſa. Dist. 81. Presbyter.

Iſta nos didicimus à Chriſto, ab Apoſtolis, & ſanctis Patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea cauſa hodie ab antiſtite, ſcilicet, religionis, appellamur hæretici.

O Deum immortalem! Ergo Chriſtus ipſe, & Apoſtoli, & tot Patres una omnes erraverunt? Ergo Origines, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gelaſius, Theodoritus erant deſertores fidei Catholicæ? Ergo tot veterum Epiſcoporum & doctorum virorum tanta conſenſio nihil aliud erat quam conſpiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis?

nobis? Quodque in illis erat catholicum, id nunc, mutatis tantum hominum voluntatibus, repente factum eſt ſchiſmaticum? Aut quod olim erat verum, nunc ſtatim, quia iſtis non placet, erit falſum? Proferant ergo aliud Evangelium: aut cauſas oſtendant, cur iſta quæ tam diu in Eccleſia Dei publice obſervata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit revocari. Nos quidem illud verbum quod à Chriſto patefactum, & ab Apoſtolis propagatum eſt, ſcimus & ad ſalutem noſtram, & ad omnem veritatem propugnandam, & ad omnem hæreſin convincendam eſſe ſatis. Ex illo nos ſolo omne genus veterum hæreticorum, quos iſti nos aiunt ab inferis revocaſſe, condemnamus: & Arianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Novatianos, eoſque uno verbo omnes, qui vel de Deo Patre, vel de Chriſto, vel de Sancto Spiritu, vel de ulla alia parte religionis Chriſtianæ impie ſenſerunt, quia ab Evangelio Chriſti coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & uſque ad inferorum portas

deteſtamur: nec id ſolum, ſed etiam, ſi forte erumpant uſpiam, & ſeſe prodant, eos legitimis & civilibus ſuppliciis ſevere & ſerio coercemus.

Fatemur quidem novas quaſdam, & antea non auditas Sectas, Anabaptiſtas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos, ſtatim ad exortum Evangelii extitiſſe. Verum agimus Deo noſtro gratias, ſatis jam orbis terrarum videt, nos nec peperiſſe, nec docuiſſe, nec aluiſſe iſta monſtra. Lege ſodes, quiſquis es, libros noſtros: proſtant ubique venales. Quid unquam ſcriptum eſt à quoquam noſtrorum hominum, quod poſſet aperte iſtorum favere inſaniæ? Immo nulla hodie regio ita libera eſt ab iſtis peſtibus, atque illæ ſunt, in quibus libere & publice docetur Evangelium. Quod ſi rem ipſam attente & recte putare velint, magnum hoc argumentum eſt, eſſe hanc Evangelii veritatem, quam nos docemus. Nam nec lolium facile ſine frumento naſci ſolet, nec palea ſine grano. Statim ab Apoſtolorum ipſorum temporibus, cum primum propagaretur Evangelium, quis neſcit quot

quot hæreſes una exortæ fuerint? Quis unquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Valentinum, Secundum, Marcoſium, Colorbaſium, Heracleonem, Lucianum, Severum? Et quid iſtos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Auguſtinus plures etiam diſtinctas hæreſes, quæ unà creverint cum Evangelio. Quid ergo? An Evangelium, quod una cum illo hæreſes naſcerentur, non erat Evangelium? aut Chriſtus ea cauſa non erat Chriſtus?

Neque tamen apud nos, uti diximus, pullulat iſta ſeges, qui publice & libere docemus Evangelium. Apud adverſarios noſtros, in cæcitate ac tenebris iſtæ peſtes exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt, ubi veritas tyrannide ſævitiaque opprimitur, nec niſi in angulis, & occultis * congreſſionibus audiri poteſt. Faciant ſane periculum: dent curſum liberum Evangelio, luceat veritas Jeſu Chriſti, & radios in omnes partes porrigat; ſtatim videbunt, ut nocturnam caliginem ad adſpectum ſolis, ita iſtas umbras ad lu-

* *alii*, congreſſibus.

cem Evangelii protinus evanuiſſe. Nam nos quidem omnes illas hæreſes, quas iſti nos alere & fovere calumniantur, illis interim ſedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulſamus.

Quod autem dicunt nos in varias Sectas abiiſſe, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neque adhuc potuiſſe ſatis inter nos ipſos de ſumma doctrinæ convenire: quid illi dixiſſent, ſi primis illis temporibus Apoſtolorum, & Sanctorum Patrum extitiſſent? cum alius diceret, Ego ſum Pauli; alius, Ego ſum Cephæ; alius, Ego ſum Apollo: cum Paulus Petrum reprehenderet: cum ſimultatis cauſa Barnabas à Paulo diſcederet: cum, ut autor eſt Origines, Chriſtiani in tot jam factiones diſtracti eſſent, ut nomen tantum Chriſtianorum commune, aliud autem præterea nihil, Chriſtianorum ſimile retinerent: utque Socrates ait, diſſenſionum & ſectarum cauſa in theatris à populo publice riderentur: cumque, ut ait Imperator Conſtantinus, tot eſſent diſſenſiones & rixæ in Eccleſia, ut ea calamitas videri poſſit omnem aliam

am ſuperiorem calamitatem ſuperaſſe: cum Theophilus, Epiphanius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Chriſtiani, omnes Patres, omnes Catholici, acerbiſſimis, atque etiam implacabilibus inter ſe contentionibus conflictarentur: cum, ut Nazianzenus ait, ejuſdem corporis membra inter ſe conſumerentur: cum Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paſchate, non ita magnis de rebus, ſcinderetur: cum in omnibus Conciliis nova ſubinde ſymbola, & nova decreta cuderentur? Quid iſti tum dixiſſent? Ad quos ſe potiſſimum applicuiſſent? Quos fugiſſent? Cui Evangelio credidiſſent? Quos pro hæreticis, quos pro catholicis habuiſſent? Nunc duo tantum nomina, Lutherus & Zuinglius, quas iſtis tragœdias excitant? Ut quoniam illi duo de re aliqua nondum conſentiunt, idcirco utrunque erraſſe, neutrum habuiſſe Evangelium, neutrum vere ac recte docuiſſe arbitremur?

Verum, ô Deus bone, quinam iſti tandem ſunt, qui diſſenſiones in nobis reprehendunt? An vero omnes iſti inter ſe conſentiunt? An ſinguli

ſatis habent conſtitutum quid ſequantur? An inter illos nullæ unquam diſſenſiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotiſtæ & Thomiſtæ de merito congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine, de Voto ſolenni & ſimplici, non melius inter ſe conveniunt? Cur Canoniſtæ auricularem confeſſionem de jure humano, & poſitivo eſſe aiunt, Scholaſtici contra, de jure divino? Cur Albertus Pighius à Cajetano, Thomas à Lombardo, Scotus à Thoma, Ochamus à Scoto, Allienſis ab Ochamo, Nominales à Realibus diſſentiunt? Utque taceam tot diſſenſiones Fraterculorum, & Monachorum (quod alii in piſcibus, alii in oleribus, alii in calceis, alii in crepidis, alii in linea veſte, alii in lanea ſanctitatem conſtituunt: alii albati, alii pullati, alii latius, alii anguſtius raſi: alii ſoleati, alii nudipedes: alii cincti, alii diſcincti ambulant:) meminiſſe debent eſſe aliquos ex ſuis qui dicant, Chriſti corpus adeſſe in Cœna naturaliter: contra ex iiſdem illis ſuis eſſe alios qui negent: eſſe alios qui dicant, corpus Chriſti in ſacra Communione dentibus noſtris

Ste. Gardinerus in Sophiſtica Diaboli. Richard. Faber. Recantatio Berengarii, Schola. & Gloſſa. Guimundus. De conſec. Diſt. 2. Ego Beren.

noſtris lacerari & atteri: rurſus eſſe alios, qui negent: eſſe alios qui ſcribant, corpus Chriſti in Euchariſtia eſſe quantum, eſſe alios contra qui negent: eſſe alios qui Chriſtum divina quadam potentia: alios qui benedicendo: alios qui quinque conceptis verbis, alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant conſecraſſe: eſſe alios qui in illis quinque verbis, [Hoc] pronomine demonſtrativo, putent panem triticeum: alios qui malint vagum quoddam individuum indicari: Eſſe alios qui dicant canes & mures poſſe vere & reipſa comedere corpus Chriſti: eſſe alios qui id conſtanter pernegent: eſſe alios qui dicant, accidentia ipſa panis vinique nutrire poſſe: eſſe alios qui dicant, redire ſubſtantiam. Quid plura? Prolixum & permoleſtum eſſet omnia numerare. Ita univerſa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipſos à quibus nata & profecta eſt, prorſus incerta, & controverſa eſt. Vix enim unquam inter ſe conveniunt, niſi forte, ut olim Phariſæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus, contra Chriſtum.

Thomas.

Gardinerus.

De conſec. Diſt. 2. Species. Gloſſa

Eant

Eant ergo ſane, & pacem potius inter ſuos domi ſanciant. Unitas quidem & conſenſio maximè convenit Religioni. Non tamen eſt ea certa & propria nota Eccleſiæ Dei. Summa enim erat conſenſio inter eos qui adorabant aureum vitulum, & inter eos qui conjunctis vocibus in Servatorem noſtrum Jeſum Chriſtum clamabant, Crucifige. Neque quia Corinthii diſſenſionibus inter ſe laborabant, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Chriſtiani ſtatim ſub ipſis initiis Evangelii aliqua de re à ſe mutuo diffidebant, idcirco nulla erat inter eos Eccleſia Dei? Illi quidem, quos iſti contumeliæ cauſa appellant Zuinglianos, & Lutheranos, (re autem vera ſunt utrique Chriſtiani, & inter ſeſe amici, ac fratres:) non de principiis aut fundamentis Religionis noſtræ, non de Deo, non de Chriſto, non de Sancto Spiritu, non de ratione Juſtificationis, non de æterna Vita: tantum de una, nec ea ita gravi aut magna quæſtione, inter ſe diſſentiunt. Nec deſperamus, vel potius non dubitamus, brevi fore concordiam: & ſiqui ſunt, qui aliter

ter ſentiant quam par eſt, poſitis aliquando affectionibus & nominibus, Deum id illis eſſe patefacturum, ut re melius animadverſa atque explorata, quod olim in Calcedonenſi Concilio factum eſt, omnes diſſenſionum cauſæ & fibræ, ab ipſis radicibus extirpentur, & ἀμνηςίᾳ ſepeliantur ſempiterna. Amen.

Gráviſſimum vero eſt, quod nos dicunt eſſe homines impios, & omnem Religionis curam abjeciſſe: quanquam non debet id multum nos movere, quod illi ipſi, à quibus objicitur, ſciunt contumelioſum & falſum eſſe. Nam Juſtinus Martyr autor eſt, cum primum Evangelium cœptum eſſet publicari, & Chriſti nomen patefieri, Chriſtianos omnes dictos fuiſſe ἀθέους. Cumque Polycarpus ſtaret pro judicio, populus his vocibus incitavit Proconſulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Evangelium profiterentur, αἶρε τοὺς ἀθέους, hoc eſt, Tolle de medio iſtos homines impios, qui Deum non habent. Non quod Chriſtiani Deum revera non haberent, ſed quod ſaxa, & ſtipites, quæ tum pro Diis colebantur, non adorarent. Euſeb. lib. 4. cap. 15.

adorarent. Verum orbis terrarum ſatis jam videt, qnid nos noſtrique ab iſtis, Religionis, & unius Dei noſtri cauſa perpeſſi ſumus. In carceres, in aquas, in ignes nos abjecerunt, & in noſtro ſanguine volutati ſunt; non quod aut adulteri eſſemus, aut latrones, aut homicidæ: ſed tantum quod agnoſceremus Evangelium Jeſu Chriſti, & ſperaremus in Deum vivum, quodque nimium (ô Deus bone!) juſte, vereque quereremur, traditionum inaniſſimarum cauſa violari ab iſtis legem Dei: & adverſarios noſtros, qui ſcientes & prudentes Dei juſſa ita obſtinate contemnerent, eſſe hoſtes Evangelii, & inimicos crucis Chriſti.

Verum iſti, * cum viderent doctrinam noſtram non poſſe recte accuſari, maluerunt in mores noſtros invehere: nos omnia recte facta damnare: ad licentiam & libidinem fores aperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certe ea eſt, ſemperque fuit hominum omnium, etiam piorum & Chriſtianorum, vita, ut ſemper etiam in optimis & caſtiſſimis moribus tamen aliquid

* alit. *quum.*

aliquid poſſes deſiderare: eaque propenſio omnium ad malum, eaque omnium proclivitas ad ſuſpicandum, ut quæ nec facta, nec cogitata unquam fuerint, audiri tamen, & credi poſſint. Utque in candidiſſima veſte facile exigua notatur labes; ita in vita candidiſſima, facile leviſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos, aut * eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Evangelii, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula ulla rugaque vivere: aut iſtos vel ita cæcos, ut ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſſimam rimam animadvertere: vel ita candidos, ut quidquam velint in meliorem partem interpretari: vel ita ingenuos, ut oculos ſuos velint in ſe reflectere, & mores noſtros de ſuis moribus æſtimare. Quod ſi rem ipſam ab initiis velimus repetere, ſcimus temporibus ipſis Apoſtolorum fuiſſe homines Chriſtianos, propter quos nomen Domini blaſphemaretur, & male audiret inter Gentes.

* alit. *omnes.*

Queritur apud Sozomenum Imperator Conſtantius, multos poſtquam ad Chriſtianam Religionem acceſſiſ-

acceſſiſſent, evaſiſſe deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione deſcribit
De lapſis corruptelam ſui temporis. Diſciplinam, inquit, quam Apoſtoli tradiderant, otium jam & pax longa corruperat. Studebant augendo patrimonio ſinguli, & obliti quid credentes, aut ſub Apoſtolis ante feciſſent, aut ſemper facere deberent, inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus Religio devota, non in Miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina. Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miſeros, inquit, nos, qui Chriſtiani dicimur hoc tempore! Gentes agimus ſub nomine Chriſti.

Poſtremo, ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miſerabili ſtatu ſuorum temporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, noſtrorum cauſa, odio jam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam jam facti ſumus, non ſolum angelis & hominibus, ſed etiam omnibus impiis. Hoc loco erat Eccleſia Dei, cum primum lucere cœpiſſet Evangelium,

gelium, cum nondum rabies tyrannorum refrixiſſet, aut gladius à Chriſtianorum hominum cervicibus ablatus eſſet. Scilicet, non eſt novum, homines eſſe homines, etiamſi appellentur Chriſtiani.

Sed iſti cum ita odioſe nos accuſant, nihilne interim de ſe cogitant? An illi, quibus tam procul ſpectare, & quid in Germaniâ, quidque in Anglia agitatur videre otium eſt, aut obliti ſunt, aut videre non poſſunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accuſamur, de quorum vita nemo poteſt ſatis honeſte & verecunde commemorare?

Nos quidem non ſumimus id nobis hoc tempore, ut ea quæ una cum ipſis ſepulta eſſe oportebat, in lucem & in conſpectum proferamus. Non eſt id Religionis, non eſt verecundiæ, non eſt pudoris noſtri. Ille tamen qui ſe Chriſti Vicarium & Eccleſiæ Caput dici jubet, qui audit iſta Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea ſint, facile poteſt cum animo ſuo cogitare. Redeat enim illi ſane in memoriam: cogitet Canoniſtas illos ſuos eſſe, qui populum docuerunt,

Johannes de Magiſtris de Temperantia 1 Quæſt. 7. Lata extra. de Bigamis. Quia circa.

cuerunt, ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum: quaſi illam doctrinam ex Mitione Comico didiciſſent: Non eſt peccatum, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Cogitet, ſuos illos eſſe, qui decreverunt, Sacerdotem fornicationis cauſa non eſſe ſummovendum. Meminerit Cardinalem Campegium, Albertum Pighium, alioſque complures ſuos docuiſſe, Sacerdotem illum multo ſanctius & caſtius vivere, qui alit concubinam, quam qui uxorem habeat in matrimonio. Nondum ille, ſpero, oblitus eſt, multa eſſe Romæ publicarum meretricum millia, & ſe ex illis in ſingulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliviſci non poteſt, ſe Romæ lenocinium publice exercere, & de fœdiſſima mercede fœde ac nequiter delitiari. An omnia tum Romæ ſatis aut ſalva aut ſancta erant, cum Joanna fœmina integræ ætatis magis quam vitæ, eſſet Papa, & * ſe gereret pro capite Eccleſiæ: & cum ſe biennium totum in illa ſancta ſede aliorum libidini expoſuiſſet, poſtremo in luſtranda civitate, inſpectantibus Cardinalibus & Epiſcopis,

Statuae ejuſdem fœminæ parturientis adhuc Romæ eſt.

* alit. *ſeſe.*

pis, palam pareret in publico?

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim jam illud Romæ & publicum, & non inutile peccatum eſt. Meretrices enim ibi jam ſedent, non ut olim extra civitatem, obnupto & obvoluto capite, ſed in Palatiis habitant, per forum vagantur aperta fronte, quaſi id non tantum liceat, ſed etiam laudi eſſe debeat. Quid plura? Illorum jam libidines terrarum orbi ſunt ſatis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipſoque adeo Pontifice, libere & vere ſcribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali * ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui ſcripſit Opuſculum Tripartitum, quod adjunctum eſt ad Concilium Lateranenſe; Tantus, inquit, hodie eſt luxus, non tantum in Clericis & Sacerdotibus, ſed etiam in Prælatis & Epiſcopis, ut horribile ſit auditu.

Gen. 38. 14, 15.

In Concilio delectorum Cardinalium. to. 3.

De conſideratione ad Eugenium.

* alit. *tibi.*

Atqui iſta non tantum uſitata ſunt, & ea cauſa conſuetudinis & temporis gratia approbata, (ut cætera ſunt iſtorum fere omnia) ſed etiam antiqua jam & putida. Quis enim non audivit quid Petrus Aloiſius,

ſius, Pauli tertii filius, deſignarit in Coſmum Cherium Epiſcopum Fanenſem? quid Joannes Caſa Archiepiſcopus Beneventanus, Legatus Pontificis apud Venetos, ſcripſerit de horrendo ſcelere; & quod ne fando quidem audiri debeat, id verbis ſpurciſſimis, & ſcelerata eloquentia commendarit? Quis non audivit Alphonſum Diazium Hiſpanum, cum ea gratia Roma miſſus fuiſſet in Germaniam, innocentiſſimum & ſanctiſſimum virum Joannem Diazium fratrem ſuum, tantum quod amplexus eſſet Evangelium Jeſu Chriſti, & Romam redire nollet, nefarie atque impie interfeciſſe? Sed iſta, inquient, in Repub. optime conſtituta, etiam invitis Magiſtratibus, poſſunt interdum accidere: & bonis legibus vindicantur.

Eſto ſane. Sed quibus bonis legibus animadverſum eſt in iſtas peſtes? Petrus Aloiſius cum ea flagitia, quæ diximus, deſignaſſet, ſemper fuit in ſinu atque in deliciis apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animadverteretur bonis legibus. Joannes

nes Caſa Archiepiſcopus Beneventanus adhuc vivit: immo etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu vivit. Occiderunt fratrum noſtrorum infinitos numeros, tantum quod vere ac pure crederent in Jeſum Chriſtum. At ex illo tanto numero meretricum, ſcortatorum, adulterorum, quem unquam, non dico, occiderunt, ſed aut excommunicaverunt, aut omnino attigerunt? An vero, libidines, adulteria, lenocinia, ſcortationes, parricidia, inceſtus, & alia nequiora Romæ peccata non ſunt? Aut ſi ſunt in urbe Roma, in arce ſanctitatis, à vicario Chriſti, à ſucceſſore Petri, à ſanctiſſimo patre ita facile & * leviter, quaſi peccata non ſint, ferri poſſunt?

* alit. *leniter.*

O ſancti Scribæ & Phariſæi, quibus iſta ſanctitas nota non fuit! O ſanctitatem & fidem catholicam! Non iſta Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publice exercuerunt: non illi vectigal & cenſum à meretricibus exegerunt: non illi adulteros & parricidas palam & impune tolerarunt: non eos in ſinum, non

in

in Christianorum hominum coetum receperunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultius multo fuit, ut prius vel approbarent hominibus, vel certe occultius aliquanto tegerent vitam suam.

Nam nos quidem utimur priscis & avitis legibus, & quantum hi moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam diligenter & serio administramus. Prostibula quidem meretricum, & concubinarum, aut scortatorum greges non habemus: nec adulteria matrimoniis anteponimus: nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus stipendia colligimus: nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Aloisios, nec Casas, nec Diazios parricidas impune ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, ut ab istorum societate, ubi ea vigent & habentur in pretio, discederemus, & ea causa in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non ita multos menses Romæ in carcere aliquot fratres Augustinianos, & complures Episcopos,

pos, & magnum numerum aliorum piorum hominum, religionis cauſa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæſtiones: nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit moechos, quot ſcortatores, quot adulteros, quot inceſtos invenire? Sit Deo noſtro gratia: etſi illi non ſumus, quos eſſe oportebat, quoſque profitemur: tamen, quicunque ſumus, ſi cum iſtis conferamur, vel vita noſtra atque innocentia, facile has calumnias refutabit. Nos enim non tantum libris & concionibus, ſed etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & recte factorum cohortamur. Evangelium docemus non eſſe oſtentationem ſcientiæ, ſed legem vitæ: utque Tertullianus ait, Chriſtianum hominem non loqui magnifice oportere, ſed magnifice vivere; nec auditores, ſed factores legis juſtificari apud Deum. Ad hæc omnia hoc etiam ſolent addere, idque omni conviciorum genere amplificare, nos eſſe homines turbulentos, Regibus ſceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia evertere, leges reſcindere, poſſeſſiones diſſipa-

In Apologet. 45.

re, regna ad popularem ſtatum revocare, ſurſum deorſum omnia confundere: breviter in Repub. nihil integrum eſſe velle. O quoties his verbis inflammaverunt animos Principum, ut illi in herba extinguerent lucem Evangelii, priuſque illud odiſſe inciperent, quam noſſe poſſent: utque Magiſtratus, quoties aliquem videret noſtrum, toties ſe putaret hoſtem videre ſuum!

Tertullian. in Apolog. 1. 2 & 3.

Moleſtum quidem nobis eſſet ita odioſe accuſari graviſſimo crimine Majeſtatis, niſi ſciremus Chriſtum ipſum aliquando, & Apoſtolos, & infinitos alios homines pios & Chriſtianos, vocatos fuiſſe in invidiam, eodem fere crimine. Nam Chriſtus quidem quamvis docuiſſet dandum Cæſari quod eſſet Cæſaris: tamen accuſatus eſt ſeditionis, quod res novas moliri, & regnum appetere diceretur: itaque occlamatum eſt pro tribunalibus publice adverſus eum: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Et Apoſtoli, quamvis ſemper & conſtanter docuiſſent obtemperandum eſſe Magiſtratibus, omnem animam ſuperioribus Poteſtatibus eſſe ſubditam; idque non tantum

Joan. 19. 12.

tum propter iram & vindictam, ſed etiam propter conſcientiam: tamen dicti ſunt commovere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. * Amanus hoc maxime pacto, genus & nomen Judæorum adduxit in odium apud Regem Aſſuerum, quod illos diceret eſſe populum rebellem & contumacem, & Principum edicta & juſſa contemnere. Impius Rex Achabus, Eliæ Prophetæ Dei, Tu, inquit, conturbas Iſrael. Amaſias ſacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam accuſat Amos Prophetam conſpirationis: Ecce, inquit, Amos conjurationem fecit contra te, in medio domus Iſrael. Breviter, Tertullianus ait, adverſus omnes Chriſtianos hanc ſuo tempore accuſationem fuiſſe publicam: eſſe illos proditores, eſſe perduelles, eſſe hoſtes humani generis.

* alit. *Hamannus.* Heſt. 3. 8, &c.

3 Reg. 18. 18.

Amos 7. 10.

In Apol. cap. 37.

Quare ſi nunc quoque veritas male audiat, & eadem cum ſit, iiſdem nunc contumeliis afficiatur, quibus affecta eſt olim; etſi id moleſtum & ingratum eſt, novum tamen aut inſolens videri non poteſt.

Facile iſtis fuit ante annos quadraginta, iſta maledicta, & alia gra-

viora in nos confingere, cum in mediis illis tenebris exoriri primum cœpisset, & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis; cum Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius, præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primum accessissent ad Evangelium: cum & res adhuc nova esset, & eventus incertus, & animi hominum suspensi atque attoniti, & aures apertæ ad calumnias, & nullum in nos tam grave flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius novitatem atque insolentiam, facile à populo crederetur. Ita enim veteres hostes Evangelii, Symmachus, Celsus, Julianus, Porphyrius, olim aggressi sunt accusare omnes Christianos seditionis, & Majestatis, antequam aut Princeps, aut populus, quinam illi Christiani essent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, scire possent. Nunc vero postquam etiam hostes nostri vident, & negare non possunt, nos semper omnibus dictis nostris, scriptisque diligenter admonuisse populum officii sui, ut Principibus suis & Magistratibus, quamvis impiis, obtem-

obtemperarent, idque & uſus ipſe, & experientia ſatis docet, & omnium hominum, quicunque atque ubicunque ſunt, oculi vident & conteſtantur: putidum erat iſta objicere, &, cum nova & recentia crimina nulla eſſent, obſoletis tantum mendaciis nobis invidiam facere voluiſſe.

Agimus enim Deo noſtro, cujus hæc ſolius cauſa eſt, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, Rebuſpub. quæ ad Evangelium acceſſerunt, nullum unquam adhuc hujuſmodi exemplum extitiſſe. Nullum enim nos regnum evertimus: Nullius ditionem aut jura minuimus: Rempub. nullam turbavimus. Manent adhuc ſuo loco, & avita dignitate Reges Angliæ noſtræ, Daniæ, Suetiæ, Duces Saxoniæ, Comites Palatini, Marchiones Brandeburgici, Lantgravii Heſſiæ, Reſpub. Helvetiorum, & Rhætorum, & liberæ Civitates, Argentina, Baſilea, Francofordia, Ulma, Auguſta, Norimberga, omnes eodem jure, eodemque ſtatu quo fuerunt antea, vel potius, quia propter Evangelium populum habent obſequentiorem, multo meliore. Eant

sane in illa loca, ubi nunc Dei beneficio auditur Evangelium, Ubi plus majestatis? Ubi minus fastus & tyrannidis? Ubi Princeps magis colitur? Ubi populus minus tumultuatur? Ubi unquam fuit publica res, ubi Ecclesia tranquillior?

At Rustici, inquies, à principio hujus doctrinæ passim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Esto. At in illos promulgator hujus doctrinæ Martinus Lutherus vehementissime atque acerrime multa scripsit, eosque ad pacem & ad obedientiam revocavit.

Quod autem objici solet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato statu Helvetiorum, & interfecto Duce Austriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum est id (uti ex omnibus historiis satis constat) ante annos ducentos sexaginta, sub Bonifacio octavo, cum maxime vigeret potestas Pontificum, ducentos circiter annos antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Evangelium, aut omnino natus esset. Ex eo vero tempore semper illi omnia pacata & tranquilla habuerunt, non tantum ab hoste

ste externo, sed etiam à tumultu intestino.

Quod si peccatum fuit patriam suam ab externa dominatione, præsertim cum insolenter & tyrannice opprimerentur, liberare: tamen vel nos alienis, vel illos avitis criminibus onerare, & iniquum, & absurdum est.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Episcopus accusabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obsequi Magistratibus? Aut omnino rationem Majestatis habet ullam? Cur ergo nunc ille, (quod nullus veterum Episcoporum Romanorum unquam fecit) quasi omnes Reges & Principes, quicunque atque ubicunque sint, velit esse servos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se jactat esse Regem regum, & habere jus *regium in subditos? Auguſt. Steuchus Auton. de Roſellis. *alit. *Regum.*

Cur omnes Imperatores & Monarchas jurejurando adigit in verba sua? Cur Majestatem Imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur: idque ea maxime causa, quod Deus duo lumina, in cœlo fecerit: De Major. & obed. solit.

cerit: quodque cœlum & terra non in duobus principiis, ſed in uno principio creata fuerint? Cur ille, ejuſque ſectatores, Anabaptiſtarum & Libertinorum more, quo licentius & ſecurius graſſarentur, jugum excuſſerunt, & ſe ab omni civili poteſtate exemerunt?

De Major. & obed. Unam ſanctam.

Cur ille Legatos ſuos, hoc eſt, callidiſſimos exploratores, habet tanquam in inſidiis, in aulis, in conciliis, in cubiculis Regum omnium? Cur ille, ubi viſum eſt, Principes Chriſtianos inter ſe committit, & pro ſua libidine turbat ſeditionibus orbem terrarum? Cur proſcribit, & pro Ethnico & Pagano haberi vult, ſi quis Princeps Chriſtianus ab imperio ſuo diſceſſerit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, ſi quis quacunque ratione interficiat hoſtem ſuum? An ille conſervat imperia & regna, aut omnino conſultum cupit otio publico? Ignoſcere nobis debes, pie lector, ſi iſta videmur acrius & vehementius agere, quam deceat homines Theologos. Tanta enim eſt rei indignitas, tantaque in Pontifice, tamque impotens libido dominandi, ut aliis verbis aut tranquillius proponi

poni non poſſit. Ille enim in publico concilio auſus eſt dicere, omne jus regum omnium à ſe pendere. Ille ambitionis, & regnandi cauſa diſtraxit Romanum Imperium, & commovit, ac laceravit orbem Chriſtianum. Ille Romanos atque Italos, ſeque adeo ipſum jurejurando, quo Imperatori Græco obſtringebatur, perfide liberavit: & ſubditos ad defectionem ſolicitavit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam evocavit: & eum novo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem Chilpericum, non malum Principem, tantum quod ipſi non placeret, de regno dejecit, & in ejus locum Pipinum ſurrogavit. Ille ejecto (ſi id efficere potuiſſet) Philippo Pulchro Rege, decrevit atque adjudicavit regnum Galliæ Alberto Regi Romanorum. Ille florentiſſimæ civitatis, & Reipublicæ Florentiæ, patriæ ſuæ, opes fregit, eamque è libero & tranquillo ſtatu, unius libidini in manum tradidit. Ille cohortatione ſua effecit, ut tota Sabaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum Rege Franciſco, miſere diſcerperetur, & infelici

Clemens 5. in Concil. Viennenſi.

Leo Papa 3.

Zacharias Papa.

Clemens Papa 7.

Idem Clemens

Duci, vix una civitas quo se reciperet, relinqueretur.

Tædet exemplorum, & molestum esset omnia Romanorum Pontificum egregie facta commemorare. Quarum, obsecro, partium erant illi, qui Henricum septimum Imperatorem veneno sustulerunt in Eucharistiâ? qui Victorem Papam in sacro calice? qui Joannem nostrum Regem Angliæ in mensario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certe, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie summos Reges & Monarchas admittit ad oscula beatorum pedum? Quis Imperatorem jubet sibi adstare ad frænum: & Gallorum Regem ad ferrum illud pensile quo in equum ascenditur? Quis Franciscum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abjecit sub mensam suam, ut ossa liguriret inter canes? Quis Imperatori Henrico sexto, Romæ diadema non manu, sed pede imposuit: & eodem pede rursus dejecit, atque etiam addidit, habere se potestatem & creandi Imperatores, & summovendi? Quis Henricum filium

Sabellicus.

Cœlestinus Papa

Hildebrandus Papa.

um armavit in Imperatorem Henricum quartum patrem suum: effecitque ut pater à filio suo caperetur, & deonsus atque ignominiosè habitus, conjiceretur in monasterium, & inedia, ac mœrore contabesceret? Quis cervices Imperatoris Friderici subjecit fœdum in modum pedibus suis: & quasi id non esset satis, addidit etiam insuper ex Psalmis Davidis, Super aspidem & basiliscum ambulabis, conculcabis leonem & draconem: quale exemplum spretæ & contemptæ Majestatis, nunquam antea ulla memoria auditum fuerat: nisi forte vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Persarum? Alexander 3.

Omnes isti fuerunt Papæ: omnes Successores Petri: omnes Sanctissimi, quorum singulas voces, singula nobis oporteat esse Evangelia.

Si nos rei sumus Majestatis, qui Principes nostros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per Verbum Dei fas est, deferimus, qui pro illis precamur; quid ergo isti sunt, qui non tantum hæc fecerunt omnia, quæ diximus, sed etiam ea quasi optime facta comprobarunt? An vero illi

illi aut ad hunc modum docent populum revereri Magiſtratum; aut ſatis verecunde poſſunt nos, tanquam homines ſeditioſos, & perturbatores pacis publicæ, & Majeſtatis contemptores accuſare? Nam nos quidem nec jugum excutimus, nec regna movemus, nec Reges aut facimus aut dejicimus, nec imperia transferimus, nec Regibus noſtris venena propinamus, nec illis pedes oſculandos porrigimus, nec pedibus noſtris illorum cervicibus inſultamus. Hæc potius eſt Profeſſio, hæc eſt Doctrina noſtra; omnem animam, quæcunque tandem ea ſit, ſive ſit Monachus, ſive Evangeliſta, ſive Propheta, ſive Apoſtolus, oportere Regibus & Magiſtratibus eſſe ſubditam; & Pontificem adeo ipſum (niſi Evangeliſtis, niſi Prophetis, niſi Apoſtolis major videri velit) quod veteres Epiſcopi Romani melioribus temporibus ſemper fecerunt, oportere Imperatorem dominum ſuum & agnoſcere, & appellare. Nos publice docemus, ita obtemperandum eſſe Principibus, tanquam hominibus à Deo miſſis: quique illis reſiſtit, illum Dei ordinationi reſiſtere. Hæc ſunt inſti-

Chryſoſ. in 13. ad Roman.

Greg. ſæpe in epiſt

tuta

tuta noſtra: hæc in libris, hæc in concionibus noſtris, hæc in moribus, & modeſtia populi noſtri eluceſcunt.

Illud vero, quod nos dicunt diſceſſiſſe ab unitate Eccleſiæ catholicæ, non tantum eſt odioſum; ſed etiam, etſi verum non eſt, tamen ſpeciem aliquam & ſimilitudinem habet veri. Apud populum vero & imperitam multitudinem, non tantum vera & certa fidem faciunt, ſed etiam ſiquæ ſunt, qui videri poſſint veriſimilia. Itaque videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non ſuppeterent, ſemper veriſimilibus pugnaviſſe; ut qui rem ipſam penitus intueri non poſſent, ſpecie ſaltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quod veteres Chriſtiani, Patres noſtri, cum preces Deo adhiberent, ad orientem Solem converterentur, erant qui dicerent, eos Solem venerari, & habere pro Deo. Cumque illi dicerent, ſe, quod ad æternam & immortalem vitam attinet, non aliunde vivere, quam de carne & ſanguine ejus Agni, qui non haberet labem, hoc eſt, Servatoris noſtri Jeſu Chriſti: invidi & inimici

Tertull. in Apol. cap. 16.

Tertull. in Apol. ca. 7, 8, 9.

ci crucis Christi (quibus id tantum erat curæ, ut Religio Christiana quacunque ratione male audiret) persuaserunt populo, esse eos homines impios, mactare humanas hostias, & sanguinem humanum bibere. Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem esse nec fœminam, nec omnino, quod ad justitiam adipiscendam attinet, distinctionem esse ullam personarum, seque omnes inter se sorores fratresque salutarent; non deerant qui calumniarentur,

Idem cap. 39.

Christianos nullum habere inter se discrimen aut ætatis, aut generis: sed omnes bestiarum ritu promiscue inter se concumbere. Et cum precationis & Evangelii audiendi causa sæpe inter se in crypta, & abdita quædam loca convenirent; quod idem interdum ab hominibus conjuratis soleret fieri, rumores publice spargebantur, eos conspirare inter se, & habere consilia vel de occidendis Magistratibus, vel de evertenda Re-

Augustinus.

pub. Quodque ad agitanda sacra Mysteria, de instituto Christi adhiberent panem & vinum, putabantur à multis non Christum colere, sed Bacchum & Cererem: quod illa numina

mina ab Ethnicis hominibus profana superstitione, simili ritu, pane & vino colerentur.

Credebantur ista à multis, non quod vera essent (quid enim esse posset minus?) sed quod essent verisimilia, & specie aliqua veri possent fallere.

Ita isti nos calumniantur esse hæreticos, ab Ecclesia & Christi Communione discessisse: non quod ista vera esse credant, (neque enim id illis curæ est,) sed quod ea hominibus imperitis possint aliqua forte ratione videri vera. Nos enim discessimus, non ut hæretici solent, ab Ecclesia Christi, sed, quod omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen isti mirifice triumphant: illam esse Ecclesiam: illam esse Sponsam Christi: illam esse Columnam Veritatis: illam esse Arcam Noe, extra quam nulla salus sperare possit: Nos vero discessionem fecisse: Christi tunicam laceraſſe, à corpore Christi avulsos esse; & à fide Catholica defeciſſe. Cumque nihil relinquant indictum quod in nos, quamvis falso & calumnioſe dici possit, hoc tamen

men unum non possunt dicere, nos vel à Verbo Dei, vel ab Apostolis Christi, vel à primitiva Ecclesia desciviſſe.

Atque nos Christi & Apostolorum, & sanctorum Patrum, Primitivam Ecclesiam semper judicavimus esse Catholicam: nec eam dubitamus Arcam Noe, Sponsam Christi, columnam & firmamentum Veritatis appellare, aut in ea omnem salutis nostræ rationem collocare.

Odiosum quidem est, à societate, cui assueveris, discedere; maxime vero illorum hominum, qui quamvis non sint, tamen videantur saltem, atque appellentur Christiani. Et certe nos istorum Ecclesiam, qualiscunque tandem ea nunc est, vel nominis ipsius causa, vel quod in ea Evangelium Jesu Christi aliquando vere ac pure illustratum fuerit, non ita contemnimus: nec ab ea nisi necessario, & perinviti discessionem feciſſemus. Sed quid si in Ecclesia Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit stet palam in loco sancto? Quid si arcam Noe prædo aliquis, aut pira-

Mat. 24. 15.

ta

ta occupet? Certe iſti, quoties Eccleſiam nobis prædicant, ſe ipſos ſolos eam faciunt, & omnes illos titulos ſibi ipſis adſcribunt: atque ita triumphant, ut olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templum Domini: aut ut Phariſæi & Scribæ, cum jactarent ſe eſſe filios Abrahami. Joan. 8. 39.

Ita inani ſplendore imponunt ſimplicibus, noſque nomine ipſo Eccleſiæ quærunt obruere: ut ſi latro, occupata domo aliqua aliena, & vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam poſtea adſcribat ſibi, & herilem filium de poſſeſſione dejiciat: aut ſi Antichriſtus, poſtquam occupabit Templum Dei, dicat poſtea illud jam eſſe ſuum, & nihil ad Chriſtum pertinere. Nam iſti quidem cum in Eccleſia Dei nihil Eccleſiæ ſimile reliquerint, Eccleſiæ tamen patroni & propugnatores videri volunt: prorſus ut Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis, & inſanis ſumptibus ærarium funditus effudiſſet. Nihil autem unquam tam impium aut abſurdum fuit, quin Eccleſiæ nomine facile tegi & defendi poſſet.

Faciunt

Faciunt enim etiam veſpæ favos; & impii cœtus habent ſimiles Eccleſiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, ſunt ſtatim populus Dei: nec quicunque ſunt ex patre Iſraele, ſunt omnes Iſraelitæ. Hæretici Ariani ſe ſolos jactabant eſſe Catholicos: cæteros omnes modo Ambroſianos, modo Athanaſianos, modo Johannitas appellabant. Neſtorius, ut ait Theodoritus, cum eſſet hæreticus, tamen tegebat ſe τῇ ὀρθοδόξιας σχήματι, hoc eſt, ſpecie quadam, ac velo Orthodoxæ fidei. Ebion, quamvis ſentiret cum Samaritanis, tamen ut Epiphanius ait, appellari volebat Chriſtianus. Mahometani hodie, quamvis eos ex omnibus hiſtoriis ſatis conſtet, idque ipſi negare non poſſint, ab Agar ancilla ducere originem, tamen quaſi oriundi ſint à Sara muliere libera, & uxore Abrahami, nominis ipſius & ſtirpis cauſa, malunt appellari Saraceni.

Aug. epiſt. 48. ad Vincen.

Ita Pſeudoprophetæ omnium temporum qui ſeſe Prophetis Dei, qui Eſaiæ, qui Hieremiæ, qui Chriſto, qui Apoſtolis opponebant, nihil unquam

quam æque crepabant, atque nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de causa ita acerbe lacerabant, aut perfugas & apostatas appellabant, quam quod à sua societate discessissent, & institutæ majorum non observarent. Quod si nos hominum tantum illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, judicium sequi, aliud autem nihil, nec Deum, nec ejus verbum spectare volumus: negari prorsus non potest, Apostolos, quod à Pontificibus & Sacerdotibus, hoc est, ab Ecclesia Catholica defecissent, & illis invitis & reclamantibus, multa in Religione innovassent, recte fuisse ab illis, & secundum leges condemnatos. Itaque, ut Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuisse à Terra matre, antequam ab eo posset vinci: ita adversarii nostri, ab ista matre sua, hoc est, ab ista inani specie atque umbra Ecclesiæ, quam præ se gerunt, levandi sunt: alioqui non possunt cedere Verbo Dei. Itaque Hieremias, Nolite, inquit, tantopere jactare, esse apud vos Templum Domini: vana ea fiducia est: Sunt enim ista, inquit, verba mendacii. Et Angelus in Apocalypsi: Hier 7.4

Dicunt,

Apoc. 2.9. Dicunt, inquit, se Judæos esse, et sunt Synagoga Satanæ. Et Christus, cum Pharisæi jactarent genus & sanguinem Abrahami: Vos, inquit, ex Diabolo patre estis: Abrahamum enim patrem non refertis. Ac si illis ita diceret: Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis, & ad evertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primum liquido & vere probasse oportuit: Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eamque, ut hodie ab ipsis administratur, cum primitiva Christi, Apostolorum, & sanctorum Patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse Catholicam, convenire. Nos quidem, si insciitiam, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum, si hominum inventa, eaque sæpe pugnantia cum sacris Scripturis, judicassemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis: aut si statuere potuissemus, Verbum Dei, ad aliquot tantum annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari: aut omnino, dicta & jussa Dei subjicienda esse voluntati humanæ, ut quicquid ille dicat, aut

Joan. 8.44.

jubeat,

jubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & jubeat, pro irrito & indicto habendum sit: si hæc in animum nostrum inducere potuissemus credere: fatemur nihil fuisse causæ, cur istorum societatem relinqueremus. Quod autem nunc fecimus, ut discederemus ab illa Ecclesia, cujus errores testati, ac manifesti essent; quæque jam aperte discessisset à Verbo Dei: neque tam ab ea, quam ab ejus erroribus; idque non turbulente aut improbe, sed tranquille ac modeste faceremus: nihil aut à Christo, aut ab Apostolis fecimus alienum. Neque enim ea est Ecclesia Dei, quæ infuscari labe aliqua non possit, aut non interdum egeat instauratione: alioqui quid tot Coitionibus & Conciliis opus est; sine quibus, ut ait Ægidius, stare fides Christiana non potest? Quoties enim, inquit, Concilia intermittuntur, toties Ecclesia à Christo derelinquitur. Aut si nihil periculi est, ne quid Ecclesia detrementi accipiat: quid opus est, ut nunc quidem est apud istos, inanibus nominibus Episcoporum? Cur enim illi Pastores appellantur, si oves nullæ sunt quæ possint errare?

In Lateran. Concil sub Julio 2.

errare? Cur vigiles, si civitas nulla est quæ possit prodi? Cur columnæ, si nihil est quod possit ruere? Statim ab initio rerum, Ecclesia Dei cœpta est propagari, eaque instructa cœlesti verbo, quod Deus ipse fuderat ab ore suo: instructa sacris cæremoniis, instructa Spiritu Dei, instructa Patriarchis & Prophetis: atque ita continuata est ad ea usque tempora, cum Christus sese ostenderet in carne.

Sed, ô Deum Immortalem! quoties ea interim, & quam horribiliter obscurata atque imminuta est! Ubi enim ea tum fuit, cum omnis caro
Gen.6.12 contaminasset viam suam super terram? Ubi ea fuit, cum ex omni mortalium numero, octo tantum essent homines, & ne illi quidem omnes casti, ac pii, quos Deus à communi clade, atque interitu vellet esse superstites? Cum Elias Propheta
3 Reg. 19.14. ita lugubriter & acerbe quereretur, se solum ex omni terrarum orbe relictum esse, qui Deum vere, & rite coleret: cumque Esaias diceret,
Esai.1. 21,22. Argentum populi Dei, hoc est, Ecclesiæ, factum esse scoriam: & civitatem eam, quæ aliquando fidelis fuerat,

erat, factam eſſe meretricem; & in ea à capite uſque ad calcem, in toto corpore nihil eſſe integrum: aut cum Chriſtus diceret, Domum Dei à Phariſæis & Sacerdotibus factam eſſe ſpeluncam latronum? Scilicet Eccleſia, Ut ager frumentarius, niſi exaretur, niſi ſubigatur, niſi colatur, niſi curetur, pro tritico carduos, & lolium & urticas proferet. Itaque Deus ſubinde miſit Prophetas & Apoſtolos, poſtremo etiam Chriſtum ſuum, qui populum in viam reducerent, & Eccleſiam vacillantem in integrum inſtaurarent. Neve quis dicat hæc in lege tantum, in umbra atque in infantia contigiſſe, cum figuris & cæremoniis veritas tegeretur, tum nihil adhuc ad perfectum adductum eſſet, cum lex non in cordibus hominum, ſed in lapidibus incideretur (etſi ridiculum eſt illud quoque:) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Chriſtus, eadem Fides, eadem Doctrina, eadem Spes, eadem Hæreditas, idem fœdus, eadem vis Verbi Dei: Et Euſebius ait, Omnes fideles uſque ab Adamo, re quidem ipſa Chriſtianos fuiſſe, quamvis non ita dice-

Mat. 21. 13.

Eccl. Hiſt. lib. 1. cap. 4.

dicerentur: ne quis, inquam, ita dicat, Paulus Apoſtolus jam tum in Evangelio, in perfectione, in luce, ſimiles errores & lapſus deprehendit; ut ad Galatas, quos jam antea inſtituerat, neceſſe habuerit ita ſcribere: Vereor ne inter vos fruſtra laboraverim, & vos fruſtra audiveritis Evangelium. Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Eccleſia, quam illa fœde fuerit inquinata, nihil eſt neceſſe dicere. Jam vero, an Galatarum & Corinthiorum Eccleſiæ labi potuerunt, ſola Romana Eccleſia errare, & labi non poteſt? Certe Chriſtus tanto ante prædixit de Eccleſia ſua, fore aliquando tempus, cum deſolatio ſtaret in loco ſancto. Et Paulus Antichriſtum ait, aliquando poſiturum eſſe tabernaculum ſuum in Templo Dei: & futurum ut homines ſanam doctrinam non ſuſtinerent, ſed in ipſa Eccleſia ad fabulas converterentur. Et Petrus, futuros, ait, in Eccleſia Chriſti magiſtros mendaciorum. Et Daniel Propheta, de ultimis temporibus Antichriſti, Veritas, inquit, eo tempore proſternetur, & conculcabitur in terra.

Gal. 4. 11
Ver. 19.
Mat. 24. 15.
2 Theſ. 2. 4.
2 Tim. 4. 3.
2 Pet. 2. 1
Dan. 8. 12.

terra. Et Christus, tantam ait fore calamitatem & confusionem rerum, ut etiam electi, si posset fieri, abducendi sint in errorem. Atque ista omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, sed in loco sancto, in templo Dei, in Ecclesia, in cœtu ac societate illorum, qui professuri sint nomen Christi. Mat. 24. 24.

Et, quamvis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temere patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, ut ne quid in eam ex Verbo Dei velit inquirere: tamen multi etiam sæpe Patres, viri docti & pii, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, etsi non lucem ita conspicuam & illustrem darent; tamen quasi scintillam aliquam, quam homines in tenebris notare possent, accenderent.

Certe Hilarius, cum res adhuc incorruptæ quodammodo essent, & integræ, tamen, Male, inquit, vos parietum amor cepit: male Ecclesiam Dei in tectis ædificiisque veneramini: male sub iis pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est, in iis Anti- Contra Auxentium.

Antichriſtum eſſe feſtinarum? Montes mihi, & ſylvæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut demerſi, Dei Spiritu prophetabant.

Gregorius, quaſi videret, atque animo proſpiceret ruinam rerum, ad Joannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui primus omnium ſe novo nomine ſalutari juſſerat, Univerſalem Epiſcopum totius Eccleſiæ Chriſti, ita ſcripſit: Si Eccleſia pendebit ab uno, tota corruet. Et quis eſt, qui non hoc jam olim factum viderit? Jam olim Epiſcopus Romanus Eccleſiam totam à ſe uno pendere voluit; quare mirum non eſt, ſi ea jam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante annos quadringentos, Nihil, inquit, jam integrum eſt in Clero: ſupereſt ut reveletur homo peccati. Idem in converſione D. Pauli: Videtur, inquit, jam ceſſaſſe perſecutio: immo jam incipit perſecutio ab illis, qui in Eccleſia primas obtinent. Amici tui & proximi tui adverſus te appropinquarunt & ſteterunt: à planta pedis uſque ad verticem capitis, non eſt ulla ſanitas.

In regiſt. Epiſt. ad Mauricium. lib. 4 Epiſt. 32.

sanitas. Egressa est iniquitas à senioribus judicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non possumus jam dicere, Ut est populus, sic est Sacerdos; quoniam non ita est populus, ut Sacerdos. Heu, heu, Domine Deus! ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Can- Serm. 33
tica; Omnes amici, omnes inimici: omnes necessarii, omnes adversarii: servi Christi, serviunt Antichristo. Ecce in pace mea amaritudo mea est amarissima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cum acri oratione perstrinxisset miserabilem statum sui temporis: Isti, inquit, tot errores, Antichristum requirunt. In libello de Idiomate linguarum.

Gerson queritur, suo tempore omnem vim sacræ Theologiæ, ad ambitiosum certamen ingeniorum, & meram Sophisticam fuisse revocatam.

Fratres Lugdunenses, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Ecclesiam, à qua tum una oracula omnia petebantur, fidenter solebant affirmare, esse meretricem illam Babyloniam, de qua tam perspicuæ extent Pauperes à Lugduno.

prædictiones in Apocalypsi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum autoritatem apud istos levem esse. Quid ergo, si illos testes advoco, qui solent ab ipsis adorari?

Platina. Quid si dico Adrianum Episcopum Romanum ingenue confessum esse, omnia ista mala à Pontificio culmine cœpisse ruere?

Pighius in eo fatetur erratum esse, quod in Missam, quam alioqui videri vult Sacrosanctam, abusus complures invecti sint. Gerson, quod multitudine leviſsimarum cæremoniarum vis omnis Spiritus Sancti, quam in nobis vigere oportuit, & vera pietas sit extincta. Græcia tota atque Asia, quod Pontifices Romani Purgatoriorum suorum, & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conscientiis attulerint, & illorum loculos expilaverint.

De Tyrannide vero Episcoporum Romanorum & fastu Persico, ut alios taceamus, (quos illi, quod vitia sua libere & ingenue reprehendant, hostium fortasse suorum loco numerabunt) illi ipsi, qui Romæ, in Urbe sancta, in oculis sanctissimi patris egerunt

egerunt vitam, & omnia ejus intima videre potuerunt, & nunquam à Catholica fide diſceſſerunt, Laurentius Valla, Marſilius Patavinus, Franciſcus Petrarcha, Hieronymus Savanarola, Abbas Joachimus, Baptiſta Mantuanus, & ante iſtos omnes, Bernardus Abbas, ſæpe multumque conqueſti ſunt: ipſumque interdum Pontificem, vere ne, an falſo, nihil dicimus, certe non obſcure ſignificabant eſſe Antichriſtum.

Neque vero eſt, quod quiſquam objiciat, fuiſſe illos Lutheri diſcipulos, aut Zuinglii: Extiterunt enim non tantum annis, ſed etiam ſeculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepſiſſe in Eccleſiam, eoſque cupiebant emendatos. Et quid mirum, ſi Eccleſia erroribus abducta fuerit; illo præſertim tempore, cum nec Epiſcopus Romanus, qui ſummæ rerum ſolus præerat, nec alius fere quiſquam, aut officium ſuum faceret, aut omnino officium ſuum intelligeret? Vix enim eſt credibile, illis otioſis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiviſſe perpetuo, aut fuiſſe otioſum. Quid

enim illi interim fuerint, quaque fide curaverint domum Dei, ut nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non Prælati, sed Pilati.

Hæc Bernardus de Pontifice, qui se summum appellabat, deque Episcopis qui tum sedebant ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Ecclesia non discesserat: tamen Episcopos illos, qui tum erant, non dubitavit seductores, impostores, Pilatos appellare. Jam vero cum populus palam seduceretur, & oculis hominum Christianorum imponeretur, & Pilatus sederet pro tribunalibus, & Christum Christique membra ferro flammæque adjudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Ecclesia Christi! Ex tot autem tamque crassis erroribus, quem unquam isti errorem repurgaverunt? aut quem omnino errorem agnoscere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam isti suam esse affirmant universam possessionem Ecclesiæ Catholicæ;

Catholicæ; & nos, quod cum ipſis non ſentiamus, appellant hæreticos; vide ſane, Eccleſia iſta quam tandem habeat notam aut ſignificationem Eccleſiæ Dei. Neque vero Dei Eccleſiam, ſi eam velis ſerio & diligenter quærere, eſt adeo difficile deprehendere. Eſt enim excelſo & illuſtri loco, in vertice montis poſita, ædificata videlicet in fundamentis Apoſtolorum & Prophetarum. Ibi (inquit Auguſtinus) quæramus Eccleſiam: ibi decernamus cauſam noſtram. Utque alibi idem ait, Eccleſia ex ſacris & canonicis Scripturis oſtendenda eſt: quæque ex illis oſtendi non poteſt, non eſt Eccleſia. Eſa. 2. 2. Epheſ. 2. 20. De unitate Eccleſ. c. 3. Cap. 4.

Neſcio tamen quo pacto, reverentia ne, an conſcientia, an deſperatione victoriæ, ut latro crucem, ita iſti ſemper horrent & fugiunt Verbum Dei. Neque id ſane mirum. Ut enim cantharum aiunt in opobalſamo, odoratiſſimo alioqui unguento, facillime extingui atque emori: ita illi cauſam ſuam in Verbo Dei, tanquam in veneno, extingui vident, & ſuffocari.

Itaque ſacroſanctas Scripturas, (quas Servator noſter Jeſus Chriſtus

non tantum in omni ſermone uſurpavit, ſed etiam ad extremum ſanguine ſuo conſignavit) quo populum ab illis, tanquam à re periculoſa & noxia, minore negotio abigant, ſolent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare: quod nobis quidem perinde videtur eſſe, ac ſi eas omnino nullas eſſe dicerent. Sed addunt etiam Simile quoddam non aptiſſimum: eas eſſe quodammodo naſum cereum, poſſe fingi, flectique in omnes modos, & omnium inſtituto inſervire. An Pontifex iſta à ſuis dici neſcit? aut tales ſe habere patronos non intelligit?

Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quam ſancte, quamque pie de hac re ſcribat Hoſius quidam Polonus (ut ipſe de ſe teſtatur) Epiſcopus, certe homo diſertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortiſſimus propugnator ejus cauſæ. Mirabitur, opinor, hominem pium de illis vocibus quas ſciret profectas ab ore Dei, vel tam impie ſentire potuiſſe, vel tam contumelioſe ſcribere; ita præſertim, ut eam ſententiam non ſuam unius propriam videri vellet, ſed iſtorum communem omnium.

Nos,

Nos, inquit, ipſas Scripturas, quarum tot jam non diverſas modo, ſed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, faceſſere jubebimus; & Deum loquentem potius audiemus, quam ut ad egena iſta elementa nos convertamus, & in illis ſalutem noſtram conſtituamus. Non oportet Legis & Scripturæ peritum eſſe, ſed à Deo doctum. Vanus eſt labor qui Scripturis impenditur. Scriptura enim creatura eſt, & egenum quoddam elementum. Hæc Hoſius. Eodem prorſus ſpiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marcion, quos aiunt ſolitos eſſe dicere, cum ſacras Scripturas contemptim repudiarent, ſe multo & plura, & meliora ſcire, quam aut Chriſtus unquam ſciviſſet, aut Apoſtoli. Quid ergo hic dicam? O * Culmina Religionis! O Præſides Eccleſiæ Chriſti! An hæc ea reverentia veſtra eſt, quam adhibetis Verbo Dei? An nos ſacras Scripturas, quas D. Paulus ait divinitus afflatas eſſe, quas Deus tot miraculis illuſtrarit, in quibus Chriſti ipſius certiſſima veſtigia impreſſa ſint, quas omnes ſancti Patres, quas Apoſtoli, quas Angeli, quas

Hæc Hoſius in li. de expreſſo verbo Dei, ſed aſtute, & ſub alterius perſona: quamvis & ipſe aliàs eadem, in eodem etiam libro, diſer. verb. affirmet.

* alit. *Calumnia & Columnia*: male forte ſcribend. eſt *Columnas* Nam ver. Anglicana hujus Apologiæ, anno 1571. edita, hunc locum ſic exhibet. *O le principal poſts*, &c.

Christus ipse Filius Dei, cum opus esset, pro testimonio citarit; an eas vos, quasi indignæ sint quæ à vobis audiantur, facessere jubebitis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in Scripturis clarissime loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo uno, ut Paulus ait, reconciliamur Deo;
Psa. 19. 8 quodque Propheta David ait sanctum & castum esse, & in omne tempus esse duraturum; egenum tantum, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligenter
Joh. 5. 39. scrutari, quodque in oculis assidue habere jussit, omnem nostram operam dicetis frustra collocari? Et Christum, Apostolosque, cum hortarentur populum ad sacras Literas, ut ex illis abundarent in omni sapientia & scientia, voluisse hominibus fucum facere? Non est mirum, si isti nos, nostraque omnia contemnant, qui Deum ipsum ejusque oracula ita parvi faciant. Insulsum tamen erat, ut nos læderent, injuriam eos tam gravem facere Verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, comburunt etiam sacrosanctas Scripturas, ut olim impius Rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus; easque

* hæreti-

* hæreticorum libros appellant: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ ſuæ cauſa, in Judæa fecit. Is enim, cum eſſet Idumæus, alienus à ſtirpe & ſanguine Judæorum, haberi tamen cuperet pro Judæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Auguſto Cæſare impetraverat, ſibi, poſteriſque ſuis confirmaret; omnes Genealogias, quæ apud illos in Archivis ab Abrahamo uſque diligenter fuerant aſſervatæ, & ex quibus facile nullo errore deprehendi poſſet, è quo quiſque genere oriundus eſſet, juſſit incendi & aboleri, videlicet, ne quid ſupereſſet in poſterum, quo ipſe notari poſſet alieni ſanguinis. Ita prorſus iſti, cum omnia ſua, quaſi ab Apoſtolis, aut à Chriſto tradita, velint haberi in pretio; ne quid uſpiam ſuperſit, quod hujuſcemodi ſomnia, & mendacia poſſit coarguere, aut incendunt, aut populo interverunt ſacras Scripturas.

* alit. *Solent hæreticorum libros appellare. Africanus* apud *Euſeb. Eccl. Hiſt* lib. 1. cap. 7.

Recte ſane, & valde in iſtos appoſite ſcribit Chryſoſtomus: Hæretici, inquit, claudunt januas veritati. Sciunt enim, ſi illæ pateant, Eccleſiam non fore ſuam. Et Theophylactus; In opere imperfecto.

phylactus; Verbum, inquit, Dei, est lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus; Sacra, inquit, Scriptura hæreticorum fraudes, & furta convincit. Cur enim celant, cur supprimunt Evangelium, quod Christus de tecto sonari voluit? Cur illud lumen abdunt sub modium, quod stare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque insciticæ magis, quam causæ bonitati confidunt? An putant, artes jam suas non videri? aut se nunc, quasi Gygis annulum habeant, posse ambulare inconspicuos? Satis jam omnes, satis vident, quid sit in illo scrinio pectoris Pontificii: vel hoc ipsum argumento esse potest, non recte ab illis, non vere agi. Suspecta merito videri debet ea causa, quæ examen & lucem fugitat. Nam qui male facit, ut Christus ait, quærit tenebras & odit lucem. Animus bene sibi conscius ultro venit in conspectum, ut opera, quæ à Deo profecta sunt, videri possint. Illi autem non usque adeo cæci sunt, quin ut hoc satis videant, si Scripturæ semel obtineant, actum esse statim de regno suo: utque olim aiunt idola Dæmonum,

à

à quibus omnia tum oracula petebantur, repente obmutuiſſe ad aſpectum Chriſti, cum ille veniſſet in terras: ita nunc omnes artes ſuas ad aſpectum Evangelii ſtatim eſſe ruituras. Antichriſtus enim non abjicitur, niſi claritate adventus Chriſti. 2 Theſ. 2

Nos quidem non, ut iſti ſolent, ad flammas confugimus, ſed ad Scripturas: nec illos ferro obſidemus, ſed Verbo Dei. Ex illo, ut Tertullianus ait, fidem alimus: ex illo ſpem erigimus: ex illo fiduciam firmamus. Scimus enim, Evangelium Jeſu Chriſti eſſe vim Dei ad ſalutem, & in illo eſſe æternam Vitam: utque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de cœlo venientem audimus, ſi nos ab aliqua parte hujus doctrinæ conetur avellere. Immo, ut vir ſanctiſſimus Juſtinus Martyr de ſe loquitur: Ne Deo quidem ipſi fidem haberemus, ſi aliud nos doceret Evangelium. Nam quod iſti ſacras Scripturas, quaſi mutas & inutiles, miſſas faciunt, & ad Deum potius ipſum in Eccleſia, & in Conciliis loquentem, hoc eſt, ad ſuos ipſorum ſenſus & ſententias provocant: eſt ea ratio inveniendæ veritatis & admodum Rom. 1.16. Gal. 1.8.

modum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis Patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse sæpe, qui jactent Spiritum Sanctum. At enim qui loquuntur de suo, falso, se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui à seipso, cum loqueretur ex Lege & è Prophetis: ita nunc si quid præter Evangelium nomine Sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Ut enim Christus est impletio Legis & Prophetarum: ita Spiritus est impletio Evangelii. Hæc Chrysostomus.

Isti vero quamvis non habeant sacras Literas, habent tamen fortasse Doctores veteres, & sanctos Patres. Id enim semper magnifice jactaverunt, omnem antiquitatem, & perpetuum omnium temporum consensum à se facere: Nostra vero omnia nova esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certe in Religionem Dei nihil gravius dici potest, quam si ea accusetur novitatis. Ut enim in Deo ipso, ita in ejus cultu nihil oportet esse

novum.

novum. Neſcimus tamen quo pacto ab initio rerum ita vidimus ſemper fieri, ut quotieſcunque Deus quaſi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem ſuam, quamvis ea non tantum antiquiſſima, ſed etiam æterna eſſet, tamen ab impiis hominibus & hoſtibus, recens & nova diceretur. Impius & ſanguinarius vir * Aman, ut Judæos in odium adduceret, ſic eos apud Regem Aſſuerum accuſavit: Habes hic, inquit, Rex, populum novis quibuſdam utentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem & rebellem. Paulus etiam Athenis cum primum tradere cœpiſſet atque indicare Evangelium, dictus eſt novorum Deorum, hoc eſt, novæ Religionis annunciator. Et, an non poſſumus, inquiunt, ex te ſcire, quæ ſit iſta nova doctrina? Et Celſus, cum ex profeſſo ſcriberet adverſus Chriſtum, ut ejus Evangelium novitatis nomine per contemptum eluderet: An, inquit, poſt tot ſecula nunc tandem ſubiit Deum tam ſera recordatio? Euſebius etiam autor eſt, Chriſtianam Religionem ab initio contumeliæ cauſa dictam fuiſſe νέαν καὶ ξένην, hoc eſt, peregrinam

* alit. *Haman.*

Eſth. 3.8, &c.

Act. 17. 18, 19.

Eccl. Hiſt. l. 1. c. 4.

grinam & novam. Ita isti, nostra omnia, ut peregrina & nova condemnant: sua autem omnia quæcunque ea sunt, laudari volunt ut antiquissima. Ut hodie magi, & malefici, quibus cum diis inferis res est, dicere solent, se habere libros suos, atque omnia sacra & recondita mysteria ab Athanasio, à Cypriano, à Mose, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaële, quo ars illa excelsior, & divinior judicetur, quæ ab hujusmodi patronis & inventoribus profecta sit: ita isti, quo illa sua Religio, quam ipsi sibi, idque non ita pridem pepererunt, vel stultis hominibus, vel parum quid agant quidque agatur cogitantibus, facilius & magis commendetur, eam solent dicere ad se ab Augustino, ab Hieronymo, à Chrysostomo, ab Ambrosio, ab Apostolis, à Christo ipso perveniſſe.

Satis enim sciunt, nihil istis nominibus popularius esse, aut in vulgus gratius. Verum, quid si ea quæ isti nova videri volunt, inveniantur esse antiquissima? Rursus, quid si ea ferè omnia, quæ isti antiquitatis nomine tantopere prædicant, ubi ea probe

probe ac diligenter excussa fuerint, ad extremum inveniantur recentia & nova?

Profecto Judæorum leges, & cæremoniæ, quamvis eas * Amanus accusaret novitatis, non poterant hominum cuiquam vere & recte cogitanti videri novæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamvis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis Patribus discessisse, & novam quandam Religionem suo nomine invexisse: tamen vere respondit: Si credideretis Mosi, credideretis Mihi quoque. Nam Doctrina mea non est ita nova. Moses enim, antiquissimus autor, cui vos omnia * tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus Evangelium Jesu Christi, etsi à multis novum esse judicetur, tamen habet, inquit, antiquissimum testimonium Legis & Prophetarum. Nostra vero doctrina, quam rectius possumus Christi catholicam doctrinam appellare, ita non est nova, ut eam nobis Antiquus dierum Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, monumentis vetustissimis in Evangelio, & in Prophetarum atque Apostolorum libris commendarit:

* alit. *Hamanum.*

Johan. 5.46.

* alit. *tribuitis.*

rit: eaque nunc nova nemini videri poſſit, niſi ſi cui aut Prophetarum fides, aut Evangelium, aut Chriſtus ipſe videatur novus. Iſtorum vero Religio, ſi ita antiqua & vetus eſt, uti eam ipſi videri volunt: cur eam ab exemplis primitivæ Eccleſiæ, ex antiquis Patribus & Conciliis veteribus non probant? Cur tam vetus cauſa tamdiu deſerta jacet ſine patrono? Ferrum quidem & flammam ſemper habuerunt ad manum: de Conciliis vero antiquis, & Patribus, magnum ſilentium. Atqui abſurdum erat ab iſtis ita cruentis & feris rationibus incipere, ſi potuiſſent alia argumenta leviora & mitiora inveniri. Quod ſi illi ita prorſus fidunt veruſtati, & nihil ſimulant: cur ante non ita multos annos, Joannes Clemens Anglus, aliquot folia veruſtiſſimi Patris & Græci Epiſcopi Theodoriti, in quibus ille perſpicue ac luculenter docebat, naturam panis in Euchariſtia non aboleri, cum putaret nullum aliud exemplar poſſe uſpiam inveniri, inſpectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, laceravit & abjecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem Patrem

Diſt 27. Quidam. Auguſt. de Bono Viduitat. cap. 10.

trem Auguſtinum recte ſenſiſſe de peccato originis? aut de matrimonio, quod poſt votum nuncupatum ſit inirum, (quod Auguſtinus aſſerit eſſe matrimonium, nec poſſe reſcindi) illum errare, & falſum eſſe dicit, nec proba uti Dialectica? Cur nuper cum excuderent veterem Patrem Originem in Evangelium Joannis, ſextum illud caput, ubi illum credibile, vel potius certum eſt, contra ipſos de Euchariſtia multa tradidiſſe, integrum omiſerunt: & librum mutilum potius quam integrum, qui errores ſuos coargueret, dare maluerunt? An hoc eſt antiquitati confidere, antiquorum Patrum ſcripta lacerare, ſupprimere, truncare, comburere? Operæ pretium eſt videre, quam pulchre iſti cum illis Patribus, quos jactare ſolent eſſe ſuos, de Religione conveniant. Vetus Concilium Eliberitanum decrevit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus Pater Epiphanius ait, eſſe horrendum nefas, & non ferendum flagitium, ſi quis vel pictam, quamvis Chriſti ipſius imaginem, excitet in templis Chriſtianorum. Iſti imaginibus & ſtatuis, quaſi ſine illis Reli-

Cauſ. 27. c. 4. nuptiarum bonum. In controverſiis.

Liber hodie extat, & circumfertur mutilus.

Habitum anno Chriſti 305. vide c. 3.

Religio nulla sit, omnia templa sua, atque omnes angulos compleverunt. Veteres Patres, Origines & Chrysostomus, hortantur populum ad lectionem sacrarum Literarum, ut libros coemant, ut de rebus sacris inter se, uxores cum viris, parentes cum liberis domi disputent: Isti Scripturas condemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maxime possunt, arcent populum. Veteres Patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, siquis forte voverit se velle vivere vitam cœlibem, & postea vivat impure, nec possit incendia cupiditatum cohibere: satius esse dicunt, ut ducat uxorem, & sese caste gerat in matrimonio: atque illud ipsum matrimonium vetus Pater Augustinus ratum & firmum esse judicat, nec oportere revocari: Isti eum, qui se voto semel obstrinxerit, quantumvis uratur postea, quantumvis scortetur, quantumvis flagitiose & perdite contaminetur, tamen illum non sinunt uxorem ducere: aut si forte duxerit, tamen negant illud esse matrimonium; & satius multo ac sanctius esse docent, concubinam aut scortum alere, quam ita vivere. Augustinus

Origines in Levitic. c. 16. Chrysost. in Mat. hom. 2. Idem in Joan. hom. 31.

Cyprian. epist. 11. lib. 1. Epiphan. contra Apostolicos; Hæres. 61 Hieron. ad Demetriadem.

guſtinus vetus Pater querebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus jam tum videbat hominum animos & conſcientias opprimi: Iſti, quaſi aliud nihil Deo curæ ſit, ita cæremonias auxerunt in immenſum, ut nihil jam pene aliud in illorum templis, & ſacris relictum ſit. Vetus Pater Auguſtinus negat fas eſſe, monachum ignavum in otio degere: & ſpecie ac ſimulatione ſanctitatis, ex alieno vivere: & illum qui ita vivat, vetus Pater Apollonius ait, latroni eſſe ſimilem. Iſti monachorum habent, * armentane dicam, an greges, qui cum prorſus nihil agant, & ne ſimulent quidem, aut præ ſe * gerant ſpeciem ullam ſanctitatis, tamen non tantum vivant, ſed etiam luxurientur ex alieno. Vetus Concilium Romanum decrevit, ne quis interſit ſacris, quæ dicantur ab illo ſacerdote, quem certum ſit, alere concubinam: Iſti & concubinas locant mercede Sacerdotibus ſuis, & ad illorum ſacrilegia homines invitos per vim adigunt. Veteres Canones Apoſtolorum, illum Epiſcopum, qui ſimul & civilem Magiſtratum, & Eccleſiaſticam functionem obire velit, jubent

De opere monachorum.

* alit. *armenta, ne dicam, greges.*

* alit. *ferant.*

Can. 3.

Can. 8.

jubent ab officio ſummoveri: Iſti utrunque Magiſtratum & obeunt, & obire omnino volunt; vel potius alterum, quem ab illis maxime obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen eſt qui illos jubeat ſummoveri. Vetus Concilium Gangrenſe jubet, ne quis ita diſtinguat Sacerdotem cœlibem à marito, ut cœlibatus cauſa alterum putet altero ſanctiorem: Iſti eos ita diſtinguunt, ut à pio & probo viro qui uxorem duxerit, omnia ſua ſacra ſtatim putent profanari. Vetus Imperator, Juſtinianus, juſſit in ſacro Miniſterio omnia clara, & quam maxime argura & expreſſa voce pronunciari, ut fructus ex ea re aliquis ad populum redire poſſet: Iſti ne quid populus intelligat, omnia ſua non tantum obſcura & ſubmiſſa voce, ſed etiam aliena, & barbara lingua muſſitant. Vetus Concilium Carthaginenſe jubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter Scripturas Canonicas: Iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia, & inanes fabulas. Quod ſiquis iſta infirma putat eſſe, ac levia, quod ab Imperatoribus & minutis quibuſdam

In Novellis Const. 123.

Tertium Carth. cap. 47.

Epi-

Epiſcopis, & non ita plenis Conciliis decreta fuerint; & Papæ magis autoritate ac nomine delectatur: Julius Papa diſerte vetat, ne Sacerdos, dum peragit ſacra myſteria, panem immergat in calicem: Iſti contra decretum Julii Papæ, panem dividunt, & immergunt. Clemens Papa negat fas eſſe Epiſcopo gerere utrunque gladium; & ſi utrunque, inquit, habere vis, & teipſum decipies, & eos qui te audient. Jam Papa gladium utrunque ſibi vendicat, & utrunque gerit: quare minus mirum videri debet, ſi illud ſecutum ſit quod Clemens ait, ut ille & ſeipſum deceperit, & illos qui eum audierint. Leo Papa in uno templo unam tantum ait fas eſſe Miſſam dicere uno die: Iſti in uno templo quotidie, ſæpe denas, ſæpe vicenas, ſæpe tricenas, ſæpe etiam plures Miſſas dicunt; ut miſer ſpectator vix ſcire poſſit, quo ſe potiſſimum debeat vertere. Gelaſius Papa, ſi quis dividat Euchariſtiam, & cum alteram partem ſuſcipiat, abſtineat ab altera, eum ait improbe facere, & ſacrilegium committere: Iſti contra Verbum Dei, contraque Gelaſium Papam,

De conſ. diſt. 2. Cum enim nemo.

Papam, alteram tantum partem Eucharistiæ populo dari jubent; & in ea re, sacerdotes suos alligant sacrilegio.

Quod si illi hæc omnia usu jam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere: tamen ut omnes intelligant, quæ fides istis hominibus habenda sit, quaque spe Concilia ab illis convocentur; videamus paucis, quam probe curent ea, quæ proximis istis annis, recenti adhuc memoria in publico Concilio legitime indicto, ipsi sancte observanda esse decreverunt. In Concilio proximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, sancitum est communibus suffragiis omnium ordinum, ne cui uni committerentur duo sacerdotia uno tempore. Ubi nunc est illa sanctio? An ea quoque tam cito antiquata est & mortua? Nam isti quidem non tantum duo sacerdotia, sed etiam complura sæpe monasteria, & Episcopatus modo binos, modo ternos, modo quaternos uni tribuunt; eique non tantum indocto, sed etiam sæpe homini militari. In eodem Concilio decretum est, oportere omnes Episcopos docere

cere Evangelium: Iſti neque docent, neque in pulpitum unquam aſcendunt, neque id putant quidquam ad munus ſuum pertinere. Quæ ergo eſt iſta pompa vetuſtatis? Quid de priſcorum Patrum, quid de Conciliorum novorum veterumque nominibus gloriantur? Quid videri volunt hiti autoritate illorum, quos cum viſum eſt, pro libidine contemnunt?

De Major. & obed. Unam ſanctam. In extrav. Bonifacii 8. Durandus. Concil. Lat. ſub Julio 2. Diſ. 9. Innocen. De Major. & obed. ſoli. In extravag. Joan. 22 c. Cum inter nonnullos. In gloſſa finali. In edit. impreſſa Pariſiis 1503.

Sed geſtit animus cum Pontifice potius ipſo agere, & hæc illi coram in os dicere. Dic ergo nobis, pie Pontifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi uni addictos eſſe gloriaris; ex omnibus Patribus quis unquam te vel ſummum Pontificem, vel univerſalem Epiſcopum, vel caput Eccleſiæ appellavit? Quis tibi traditum eſſe dixit utrunque gladium? Quis te habere autoritatem & jus convocandi Concilia? Quis univerſum Mundum eſſe diœceſim tuam? Quis de tua plenitudine Epiſcopos omnes accipere? Quis tibi datam eſſe omnem poteſtatem tam in cœlo, quam in terra? Quis te nec à Regibus, nec à toto clero, nec ab univerſo populo poſſe judicari? Quis

Reges & Imperatores, de jussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies majorem esse maximis Regibus? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis Patriarchis? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatum & concretum ex Deo & homine? Quis te unum fontem esse omnis juris? Quis te imperium habere in purgatorium? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis te esse Regem Regum & Dominum dominantium unquam dixit? Possumus alia quoque eodem modo. Ex omni numero veterum Episcoporum & Patrum, quis unquam unus te docuit, vel inspectante populo, Missam privatam dicere, vel Eucharistiam supra caput attollere, qua in re omnis nunc Religio tua continetur: vel Christi Sacramenta truncare, & contra ejus institutum, atque expressa verba, altera parte populum fraudare? Utque semel finem faciamus, ex omnibus Patribus, quis unus te docuit, Christi sanguinem, & sanctorum Martyrum merita dispensare,

Antonius de Rosellis.

penſare, & indulgentias tuas, atque omnia ſpatia Purgatorii, ceu merces in foro vendere?

Soliti ſunt iſti ſæpe reconditam quandam doctrinam ſuam, & multiplices variſque lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid ſi poſſunt, ut aliquid ſaltem legiſſe ac ſcire videantur.

Clamarunt ſæpe fortiter in omnibus circulis, omnes partes Religionis ſuæ antiquas eſſe, & non tantum multitudine, ſed etiam conſenſu & continuatione omnium nationum & temporum approbatas. Oſtendant ergo aliquando antiquitatem iſtam ſuam: faciant, ut appareat iſta, quæ tantopere prædicant eſſe tam late propagata. Doceant omnes nationes Chriſtianas in ſuam iſtam Religionem conceſſiſſe. Sed fugiunt, ut jam ante diximus, à decretis ipſi ſuis: eaque quæ ante ita paucos annos ab ipſis in omnem æternitatem ſancita erant, tam brevi tempore reſciderunt. Quid ergo illis fidendum eſt in Patribus, in veteribus Conciliis, in verbis Dei? Non habent, ô Deus bone, non habent ea, quæ ſe habere gloriantur; non antiquitatem, non

universalitem; non locorum, non temporum omnium consensum. Idque ipsi, etsi dissimulatum potius cuperent, tamen non ignorant: immo etiam interdum non obscure confitentur. Itaque veterum Conciliorum, & Patrum sanctiones, aiunt ejusmodi esse, ut interdum mutari possint: aliis enim temporibus Ecclesiæ, alia atque alia decreta convenire. Atque ita sese abdunt sub nomine Ecclesiæ, & inani fuco miseris mortalibus illudunt. Et mirum est, aut ita cæcos esse homines, ut ista videre non possint: aut si videant, ita esse patientes, ut ea tam facile, tamque æquo animo possint ferre.

Sed cum illa tanquam nimium jam vetera & obsoleta, juberent esse irrita: alia quædam fortasse meliora, atque utiliora reposuerunt. Solent enim dicere, ne Christum quidem ipsum, aut Apostolos, si reviviscant, melius, aut sanctius administrare posse Ecclesiam Dei, quam quomodo nunc administratur ab ipsis. Reposuerunt illi quidem alia: sed quemadmodum Hieremias ait, Paleam pro tritico: eaque, ut ait Esaias, quæ Deus ab illis non requisivit. Obscurarunt

rarunt omnes venas aquæ vivæ, & exſciderunt populo Dei ciſternas ruinoſas, & luetulentas, plenas limo & ſordibus, quæ nec habent aquam puram, nec eam poterant continere. Eripuerunt populo ſacram Communionem: verbum Dei, unde omnis conſolatio petenda erat: verum cultum Numinis: rectum uſum Sacramentorum & Precum: dederunt autem nobis de ſuo, quibus nos interim oblectaremus, ſales, aquas, ampullas, ſputa, ramuſculos, bullas, jubilæa, indulgentias, cruces, ſuffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, ut Plautus ait, ludificabiles. In his illi rebus omnem Religionem collocarunt: his rebus docuerunt Deum rite placari poſſe: his abigi Dæmones: his confirmari hominum conſcientias. Hæc videlicet, ſunt pigmenta, & Myrothecia Religionis Chriſtianæ. Hæc Deo videnti, grata & accepta ſunt: hæc oportuit in honorem venire, ut Chriſti & Apoſtolorum inſtituta tollerentur. Atque, ut olim Rex impius Hieroboam, cum cultum Dei ſuſtuliſſet, & populum ad aureos Vitulos adduxiſſet, ne forte poſtea mutarent voluntatem,

tatem, & à ſe dilaberentur, & redirent Hieroſolymam ad Templum Dei; eos longa oratione cohortatus eſt ad conſtantiam: Hi, inquiens, Iſrael ſunt Dii tui: Hoc pacto Deus veſter juſſit ſe â vobis coli: Grave autem vobis, & moleſtum erit iter tam longinquum ſuſcipere, & quotannis ad ſalutandum & colendum Deum aſcendere Hieroſolymam. Ita prorſus iſti, cum ſemel traditionum ſuarum cauſa irritam feciſſent legem Dei, ne populus poſtea oculos aperiret, & alio dilaberetur, atque aliunde peteret certiorem aliquam rationem ſalutis ſuæ; O quoties acclamarunt hunc eſſe illum cultum, qui Deo placeat, quemque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Eccleſiæ conſenſum contineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conſcientias: qui diſceſſerit ab his, eum ſibi nihil ſpei ad æternam ſalutem reliquiſſe! Grave autem ac moleſtum populo eſſe, ad Chriſtum, ad Apoſtolos, ad veteres Patres reſpicere, quidque illi velint aut jubeant, perpetuo attendere! Hoc, videlicet, eſt populum Dei ab infirmis mundi elementis, à fermento

to Scribarum & Phariſæorum, & ab humanis traditionibus abducere. Chriſti atque Apoſtolorum juſſa loco moveri oportuit, ut iſta ſuccederent. O juſtam cauſam, cur vetus & multis ſeculis probata doctrina antiquaretur, & in Eccleſiam Dei nova forma Religionis inveheretur! Tamen quidquid eſt, clamant iſti, nihil oportere immutari: his rebus hominum animis ſatisfieri: Romanam Eccleſiam iſta decreviſſe: eam errare non poſſe. Sylveſter enim Prierias ait, Eccleſiam Romanam eſſe normam, & regulam veritatis: ſacras Scripturas ab illa, & autoritatem, & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Eccleſiæ, eſt regula fidei infallibilis, à qua ſacra Scriptura robur accipit. Et indulgentiæ, inquit, autoritate Scripturæ non innotuerunt nobis, ſed innotuerunt autoritate Romanæ Eccleſiæ, Romanorumque Pontificum, quæ major eſt. Pighius etiam non dubitat dicere, injuſſu Romanæ Eccleſiæ, ne clariſſimæ quidem Scripturæ credendum eſſe. Prorſus, ut ſiquis iſtorum, qui Latine recte ac pure loqui non poſſit, aliquid tamen in ea lingua pro

forensi consuetudine celeriter & expedite balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum aliis etiam omnibus loquendum esse, quo ante multos annos Mammetrectus aut Catholicon locuti sunt, quoque adhuc ipsi utantur in foro: sic enim satis intelligi posse, quid dicatur, & hominum voluntati satisfieri. Ridiculum autem esse, nunc tandem novo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæsaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, revocare.

Tantum, scilicet, isti debent insciticæ ac tenebris superiorum temporum. Multa, ut ait quidam, habentur sæpe in pretio, tantum quod dicata aliquando fuerint Deorum templis: Ita nos videmus multa hodie probari ab istis, & magni fieri, non quod ea tanti esse judicent, sed tantum quod recepta fuerint consuetudine, & quodammodo dicata templo Dei.

Plinius.

At Ecclesia, inquiunt, nostra, errare non potest. Id opinor, ita dicunt, ut olim Lacedæmonii solebant dicere, in tota sua Repub. nullum posse inveniri adulterum, cum revera omnes

omnes potius eſſent adulteri, & incertis nuptiis, & uxoribus inter ſe communibus uterentur: aut ut hodie Canoniſtæ ventris cauſa ſolent de Papa dicere: Illum, cum ſit Dominus omnium beneficiorum, etſi pretio vendat Epiſcopatus, Monaſteria, Sacerdotia, & nihil à ſe gratis abire ſinat; tamen, cum ea omnia dicat eſſe ſua, etiamſi maxime velit, non poſſe committere Simoniam. Quam autem id firmum ſit, quamque *conſentanee rationi dicatur, nos adhuc videre non poſſumus; niſi forte, ut olim veteres Romani victoriæ, ita iſti veritati, poſtquam ea ſemel ad illos perveniſſet, alas, quibus advolaverat, detraxerint, ne poſſet in poſterum avolare. Sed quid ſi illis Hieremias dicat, ut ſupra commemoravimus, Hæc eſſe verba mendacii? Quid ſi idem rurſus dicat, illos ipſos, quos vinitores eſſe oportuit, diſſipaſſe, ac perdidiſſe vineam Domini? Quid ſi Chriſtus dicat: illos quibus maxime templum oportuit eſſe curæ, ex Templo Domini feciſſe ſpeluncam latronum? Quod ſi errare Eccleſia Romana non poteſt, felicitatem ejus oportet majorem eſſe, quam iſtorum

Summa Angelica, in dictione Papæ.

Theodoricus de Schiſmate.

* alit. *conſentaneæ rationi.*

prudentiam. Ea enim eſt illorum vita, doctrina, diligentia, ut per eos quidem non tantum errare Eccleſia, ſed etiam funditus interire, & extingui poſſit. Profecto ſi errare Eccleſia ea poteſt, quæ à Verbo Dei, quæ à juſſis Chriſti, quæ ab Apoſtolorum inſtitutis, quæ à primitivæ Eccleſiæ exemplis, quæ à veterum Patrum & Conciliorum ſanctionibus, quæ à ſuis ipſius decretis diſceſſerit, quæ nullis, nec veteribus, nec novis, nec ſuis, nec alienis, nec humanis, nec divinis legibus teneri velit: certum eſt Eccleſiam Romanam non tantum potuiſſe errare, ſed etiam flagitioſe & turpiter erraviſſe.

At de noſtris, inquient, fuiſtis: nunc autem apoſtatæ facti eſtis, & à nobis diſceſſiſtis. Diſceſſimus quidem ab illis, & ea de re, & Deo Opt. Maximo gratias agimus, & nobis magnopere gratulamur. At à primitiva Eccleſia, ab Apoſtolis, à Chriſto non diſceſſimus. Educati quidem ſumus apud iſtos in tenebris & ignoratione Dei, ut Moſes in diſciplinis, & in ſinu Ægyptiorum: De veſtris fuimus, inquit Tertullianus, fateor, nec mirum: fiunt enim, inquit,

quit, non naſcuntur Chriſtiani. Sed cur ipſi de ſuis illis ſeptem montibus, in quibus olim Roma ſtetit, deſcenderunt, ut in planitie potius, in campo Martio habitarent? * Dicent fortaſſe, quod jam aquarum ductus, ſine quibus non poſſent commode vivere, in illis montibus defeciſſent. Dent iſti ſane eam nobis veniam de aqua æternæ Vitæ, quam volunt ſibi dari de aqua puteali. Aqua jam apud iſtos defecerat: Seniores, ut Hieremias ait, mittebant parvulos ſuos ad aquas: at illi, cum nihil invenirent, miſeri, & ſiti perditi, retulerunt vaſa inania. Egeni, inquit Eſaias, & pauperes quærebant aquas, ſed eas nullas uſpiam invenerunt. Lingua illorum ſiti jam aruerat. Iſti omnes canales, & ductus perfregerant: iſti obſtruxerant omnes venas, & cœno, lutoque oppleverant fontem Aquæ vivæ: Utque olim Caligula occluſis omnibus horreis, publicam populo inediam & famem: ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei, ſitim populo miſerabilem induxerant. Illi hominibus famem, ut ait Amos Propheta, ſitimque attulerant: non famem panis: non ſitim aquæ:

* alit. dicant.

Amos 8. 11.

aquæ : ſed audiendi Verba Dei. Circumibant miſeri quærentes ſcintillam aliquam divinæ lucis, ad quam exhilararent conſcientias: at ea jam prorſus extincta erat : nihil potuerunt invenire. Hæc erat conditio, hæc erat miſerabilis forma Eccleſiæ Dei. Miſere in ea ſine Evangelio, ſine luce, ſine conſolatione ulla vivebatur.

Quare etſi diſceſſio illis noſtra moleſta eſt : tamen cogitare debent, quam juſta fuerit cauſa diſceſſionis. Nam ſi dicent, ab ea ſocietate in qua fueris educatus, nullo modo fas eſſe diſcedere : facile poſſunt in noſtro capite & Prophetas, & Apoſtolos, & Chriſtum ipſum condemnare. Nam cur hoc etiam non queruntur, Lothum è Sodoma : Abrahamum è Chaldæa : Hebræos ex Ægypto : Chriſtum à Judæis : Paulum a Phariſæis diſceſſiſſe? Niſi enim juſta aliqua poſſit eſſe cauſa diſceſſionis, nihil videmus, cur non illi quoque poſſint eodem modo, factionis & ſeditionis accuſari.

Quod ſi nos damnandi ſumus pro hæreticis, qui iſtorum imperata omnia non facimus : quid illi? qui tandem,

dem, aut quales videri debent, qui Chriſti & Apoſtolorum imperata contemnunt? Si nos ſumus Schiſmatici, qui diſceſſimus ab iſtis: quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Eccleſia primitiva, à Chriſto ipſo, ab Apoſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur Religionem & nomen Chriſti, etſi multa habeant contaminata: magnam tamen adhuc partem retinent eorum quæ acceperant ab Apoſtolis. Itaque nec privatas habent Miſſas, nec truncata Sacramenta, nec Purgatoria, nec Indulgentias. Pontificios vero titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, ut quicunque eos imponat ſibi, ſeque vel univerſalem Epiſcopum, vel Eccleſiæ totius caput velit appellari; eum illi non dubitent, & ſuperbum hominem, & in omnes alios Epiſcopos fratres ſuos contumelioſum, & hæreticum eſſe dicere.

Jam vero cum perſpicuum ſit, & negari non poſſit, iſtos ab illis à quibus Evangelium, à quibus Fidem, à quibus Religionem, à quibus Eccleſiam acceperunt, defeciſſe: quid cauſæ

ſæ eſt, cur nunc ad eoſdem, tanquam ad fontes, nolint revocari? Cur quaſi Apoſtoli omnes, Patreſque nihil viderint, ita illorum temporum ſimilitudinem reformidant? An enim iſti plus vident, aut Eccleſiam Dei puris faciunt, quam illi, qui iſta tradiderunt? Nam nos quidem diſceſſimus ab illa Eccleſia, in qua nec verbum Dei pure audiri potuit, nec ſacramenta adminiſtrari, nec Dei nomen, ut oportuit, invocari: quam ipſi fatentur multis in rebus eſſe vitioſam: in qua nihil erat, quod quenquam poſſet prudentem hominem, & de ſua ſalute cogitantem, retinere. Poſtremo, ab Eccleſia ea diſceſſimus, quæ nunc eſt, non quæ olim fuit: atque ita diſceſſimus, ut Daniel è cavea leonum, u: tres illi pueri ex incendio: nec tam diſceſſimus, quam ab iſtis, diris, & devotionibus ejecti ſumus.

Acceſſimus vero ad illam Eccleſiam, in qua ne ipſi quidem, ſi vere atque ex animo loqui volunt, negare poſſunt, omnia caſte ac reverenter, & quantum nos maxime aſſequi potuimus, proxime ad priſcorum temporum rationem adminiſtrari. Conferant

ferant enim Eccleſias noſtras ſuaſque inter ſe: videbunt & ſe turpiſſime ab Apoſtolis, & nos ab ipſis juſtiſſime diſceſſiſſe. Nos enim cum Chriſto, Apoſtolis, & ſanctis Patribus Euchariſtiam populo damus integram: iſti, contra omnes Patres, contra omnes Apoſtolos, contra Chriſtum ipſum, cum ſummo, ut Gelaſius ait, ſacrilegio, Sacramenta dividunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam Dominicam ad Chriſti inſtitutionem revocavimus, eamque quam maxime, quamque plurimis communem, utque appellatur, ita re ipſa Communionem eſſe volumus. Iſti contra inſtitutum Chriſti omnia immutarunt, & ex ſacra Communione privatam fecerunt Miſſam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, iſti inane ſpectaculum.

Nos cum antiquiſſimis Patribus affirmamus, corpus Chriſti non comedi niſi ab hominibus piis & fidelibus, & imbutis ſpiritu Chriſti: iſti docent ipſiſſimum corpus Chriſti re ipſa, utque ipſi loquuntur, Realiter, & Subſtantialiter, non tantum ab impiis & infidelibus, ſed etiam, quod horrendum dictu eſt, à muri-

bus

bus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, ut, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur, & communibus votis respondere, Amen: isti ut æs tinniens, voces in templis ignotas & peregrinas, sine intelligentia, sine sensu, sine mente fundunt: & omnino id agunt, ne populus quidquam possit intelligere.

1 Cor. 14. 16.

Et ne omnia discrimina commemoremus, (sunt enim prope infinita) nos Scripturas sacras convertimus in omnes linguas: isti eas vix exstare patiuntur in ulla lingua. Nos invitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: isti abigunt. Nos causam ob omnibus cognosci volumus: isti fugiunt judicium. Nos scientia nitimur: isti insciti. Nos luci fidimus: isti tenebris. Nos colimus, ut par est, voces Apostolorum & Prophetarum: isti comburunt. Postremo, nos in Dei causa, Dei unius judicio stare volumus: isti stare volunt suo. Quod si illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, discendumque comparato spectare velint: non tantum probabunt institutum nostrum, qui relictis erroribus, Christum,

Chriſtum, ejuſque Apoſtolos ſecuti ſumus; ſed ipſi etiam à ſe deficient, ſeque ultro aggregabunt ad partes noſtras.

Atqui ſine ſacro Oecumenico Concilio nefas, inquient, fuit iſta tentare: ibi enim eſſe omnem vim Eccleſiæ: ibi Chriſtum pollicitum eſſe ſeſe ſemper præſto affuturum. Atqui ipſi mandata Dei & Apoſtolorum decreta violarunt, utque jam diximus, omnia prope, non tantum inſtituta, ſed etiam dogmata primitivæ Eccleſiæ diſſipaverunt, nihil expectato ſacro Concilio.

Verum quod aiunt, nihil cuiquam fas eſſe innovare ſine Concilio: quis tandem ſcripſit nobis iſtas leges? Aut unde iſti hoc edictum habuerunt?

Ridicule quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus eſſet de ſententia & voluntate ſummi Jovis, poſtea rem integram retulit ad Apollinem; ut ſciret, an idem illi videretur quod patri. Nos autem multo ineptius faceremus, ſi, cum Deum ipſum nobis in ſacroſanctis Scripturis aperte loquentem audiamus, ejuſque voluntatem & mentem intelligamus, poſtea, quaſi Ageſilaus.

quasi id nihil sit, rem integram referre velimus ad Concilium: quod non aliud est, quam quærere, an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei autoritate sua comprobare. Quid enim? nisi Concilium velit & jubeat, verum non erit verum? aut Deus non erit Deus? Si Christus ab initio ita facere voluisset, ut nihil doceret, aut diceret invitis Episcopis: omnem autem doctrinam suam ad Annam & Caipham retulisset: ubi nunc esset fides Christiana? aut quis unquam audisset Evangelium? Petrus quidem (quem Pontifex sæpius, magisque prædicare solet, quam Jesum Christum) fidenter restitit sacro Concilio: & satius, inquit, est obtemperare Deo, quam hominibus. Et Paulus, cum semel animo hausisset Evangelium, idque non ab hominibus, neque per hominem, sed per solam voluntatem Dei; non deliberavit cum carne & sanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres suos, sed statim abiit in Arabiam, ut divina Mysteria Deo autore publicaret.

Act. 4.19.

Ad Gal. 1.12,16, 17.

Nos quidem Concilia, & Episcoporum, doctorumque hominum conventus

ventus & colloquia non contemnimus. Neque ea quæ fecimus, prorſus ſine Epiſcopis, aut ſine Concilio fecimus. Plenis Comitiis res acta eſt, longa deliberatione, frequenti Synodo. De iſto vero Concilio, quod nunc à Pio Pontifice ſimulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non viſi, ita facile condemnantur; quid nobis expectandum aut ſperandum ſit, non eſt difficile divinare.

Nazianzenus olim, cum ſuo tempore videret homines in hujuſmodi conventibus ita eſſe cæcos & obſtinatos, ut abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quam veritatem: diſerte pronuntiavit, ſe nullius Concilii unquam exitum vidiſſe bonum. Quid ille nunc diceret, ſi hodie viveret, & iſtorum conatus intelligeret? Nam tum quidem, etſi ſtudebatur partibus; tamen cauſæ cognoſcebantur, & errores manifeſti omnium partium ſuffragiis communibus tollebantur. Iſti vero nec cauſam diſceptari libere volunt, nec, quantumcunq; ſit errorum, quidquam patiuntur immutari. Nazian. ad Procopium.

Id enim illi ſæpe, & ſine fronte jactare

ctare ſolent, Eccleſiam ſuam errare non poſſe: nihil eſſe in ea vitii, nihil eſſe nobis concedendum. Aut, ſi quid ſit, tamen Epiſcoporum & Abbatum eſſe hoc Judicium: illos eſſe moderatores rerum: illos eſſe Eccleſiam Dei. Ariſtoteles ait, Spurios non poſſe facere civitatem: An autem ex iſtis effici poſſit Eccleſia Dei, ipſi videant. Certe nec legitimi ſunt Abbates, nec genuini Epiſcopi.

Sed ſint ſane Eccleſia; audiantur in Conciliis: ſoli habeant jus ſuffragandi. Olim tamen cum Eccleſia Dei, ſi ad iſtorum quidem Eccleſiam conferatur, ſatis commode regeretur, ut Cyprianus ait, advocabantur ad Eccleſiaſticarum cauſarum cognitionem, & Presbyteri, & Diaconi, & nonnulla etiam pars plebis.

Sed quid ſi iſti Abbates & Epiſcopi nihil ſciant? Quid ſi, quid ſit Religio, quidque de Deo ſentiendum ſit, non intelligant? Quid ſi lex perierit à Sacerdote, & conſilium à Se-
Mic. 3. 6. nioribus? Quid ſi, ut ait Micheas, nox illis ſit pro viſione, & tenebræ
Eſai. pro divinatione? Quid ſi, ut Eſaias
56. 10. ait, omnes ſpeculatores civitatis facti ſunt cæci? Quid ſi ſal vim ſuam & ſaporem

ſaporem amiſerit? utque Chriſtus ait, ad nullum uſum ſit accommodus, ne ad id quidem ut abjiciatur in ſterquilinium? Mat. 5. 13.

Ad Papam ſcilicet, omnia deferent, qui errare non poteſt. At illud primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro Concilio curriculo avolare Romam; ut ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſſit, ab alio neſcio quo ſpiritu doctiore conſilium capiat. Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot Epiſcopos tantis impenſis, tam longinquis itineribus, Tridentum hoc tempore convocari? Conſultius multo erat, & ſatius, certe multo & brevius, & commodius, ut ad Papam potius omnia rejicerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris oraculum devenirent. Deinde etiam iniquum eſt, cauſam noſtram à tot Epiſcopis & Abbatibus, ad unius hominis judicium devolvere; ejus præſertim, qui à nobis graviſſimis criminibus accuſetur, nec adhuc cauſam ſuam dixerit, & nos, antequam vocaremur ad judicium, ſine judicio condemnarit. An ergo nos iſta fingimus? aut iſta hodie non eſt ratio Conciliorum? Aut non omnia

à ſacro Concilio ad unum Pontificem deferuntur: ut, quaſi tot ſententiis, & ſubſcriptionibus nihil ſit actum, ille unus poſſit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, reſtringere quicquid velit? Quorum ergo hominum ſunt hæc verba? cur Epiſcopi & Abbates, non ita pridem in proximo Concilio Tridentino, ita ad extremum decreverunt: Salva ſemper in omnibus ſedis Apoſtolicæ autoritate? Aut cur Paſchalis Papa ita inſolenter de ſe ſcribit? Quaſi, inquit, Romanæ Eccleſiæ legem concilia ulla præfixerint: cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ autoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in illorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur autoritas? Si iſta rata eſſe volunt, cur Concilia indicuntur? ſin ea jubent eſſe irrita, cur in iſtorum libris, quaſi integra relinquuntur?

De electione & electipoteſtate. ca. Significaſti.

Sed ſit ſane Pontifex unus ſupra omnia Concilia, hoc eſt, ſit pars aliqua major quam totum: plus poſſit, plus ſapiat, quam omnes ſui: & vel invito Hieronymo, ſit urbis unius autoritas major quam orbis terrarum. At quid ſi ille de his rebus nihil viderit:

Ad Evagrium.

derit: & nec sacras Scripturas, nec veteres Patres, nec Concilia sua unquam legerit? Quid si ille, ut olim Papa Liberius, deficiat ad Arianos: aut, ut non ante ita multos annos, Joannes Papa, de futura vita, & animarum immortalitate impie & nefarie sentiat: aut, ut olim Papa Zosimus Concilium Nicænum, ita ille nunc potestatis suæ augendæ causa, alia concilia corrumpat, & quæ ne cogitata quidem unquam fuerint, ea à sanctis Patribus deliberata & constituta esse dicat: utque Camotensis ait Pontifices solitos esse sæpe facere, vim adhibeat Scripturis, ut habeat plenitudinem potestatis? Quid si abjiciat fidem Christianam, & efficiatur Apostata, quales Lyranus ait, multos fuisse Papas? Tamen ne Spiritus Sanctus statim illi pulsabit pectus, atque etiam nolenti, & invito accendet lumen, ne possit errare? Aut ille erit fons omnis juris? & omnis thesaurus sapientiæ atque intelligentiæ in illo, tanquam in scrinio, invenietur? Aut, si ista in illo non sunt, potestne de rebus tantis recte & commode judicare? Aut, si judicare non potest, petit, ut ista ad se unum omnia

Vide Sozomen. Eccles. Hist. lib. 4. cap. 15

nia referantur? Quid si advocati Pontificum, Abbates, & Episcopi, nihil dissimulent, sed aperte se gerant pro hostibus Evangelii, & quod vident, videre nolint, & vim faciant Scripturis, & videntes ac scientes depravent atque adulterent verbum Dei: & ea quæ perspicue ac proprie dicta sunt de Christo, nec possunt cuiquam mortalium alii convenire, impure atque impie ad Papam transferant? Quid si dicant, Papam esse omnia, & super omnia: aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique unum esse tribunal, & unum Consistorium? Aut illum esse lucem illam, quæ venerit in mundum, (quod Christus de se uno pronuntiavit) eumque qui male agit, odisse ac fugere illam lucem: aut alios Episcopos omnes de ejus accipere plenitudine? Postremo, quid si non dissimulanter, aut obscure, sed perspicue & aperte decernant contra expressum Verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Evangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præsto erit? An in istorum linguis natabit Spiritus Sanctus? aut illi possunt vere dicere,

Host. ca. Quanto. Abbas Panor. de Elect. ca. Venerabilis.

Cornelius Episc. in Concilio Tridentino.

Johan. 8. 12.

Durandus.

Visum

visum est Spiritui Sancto, & nobis? Petrus quidem à Soto, & ejus astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, Concilium illud ipsum, in quo Christus Jesus adjudicatus est morti, habuisse Spiritum propheticum, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod Episcopi illi dixerunt: Nos habemus legem, & secundum legem nostram debet mori: Illos judicasse (sic enim scribit Hosius) judicii veritatem: omninoque justum fuisse illud decretum, quo ab illis pronunciatum est, Christum dignum esse qui moreretur. Mirum vero est, non posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi una etiam Annæ, Caiphæque patrocinentur. Nam qui illud ipsum Concilium, in quo Filius Dei ad crucem ignominiosissime condemnatus est, legitimum dicent fuisse ac probum; quod tandem illi Concilium decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorum Concilia fere omnia, necesse illis fuit, ut ista de Caiphæ Annæque concilio pronuntiarent. Verum, an isti Ecclesiam nobis instaurabunt, iidem ipsi Judices, iidemque Rei? An isti minuent ambitio-

Hosius contra Brentium. lib. 2

Joan. 19. 7.

nem faſtumque ſuum? An ipſi ſeipſos ejicient, * an contra ſe ferent ſententiam, ne Epiſcopi ſint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent ſacerdotia, ne gerant ſe pro Principibus, ne bella gerant? An dilecti Pontificum filioli Abbates decernent, monachum, qui ſuo ſibi labore victum non quærat, latronem eſſe? aut fas illi non eſſe, nec in civitatibus, nec in turba, nec ex alieno vivere? Oportere monachum humi cubare: oluſculo & ciceribus tueri vitam: incumbere literis, diſputare, orare, opus facere, ad Eccleſiæ miniſterium ſe parare? Eadem opera Phariſæi & Scribæ inſtaurabunt templum Dei, & ex ſpelunca latronum reſtituent nobis domum orationis.

* alit. aut.

Fuerunt ex ipſis aliqui, qui errores in Eccleſia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Æneas Sylvius, Polus Cardinalis, Pighius, aliique, uti jam diximus. Habuerunt poſtea Concilium Tridenti, eodem loco quo nunc indicitur. Convenerunt Epiſcopi complures, & Abbates, & alii quos oportuit. Erant ſoli: quidquid ageretur, nemo erat qui obſtreperet. Noſtros enim homines

ab

ab omni conventu prorſus * excluſerant. Sederunt ibi magna expectatione ſex annos. Primis ſex menſibus, quaſi id magnopere opus eſſet, multa de ſacroſancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu Sancto, pia quidem, ſed non ita illo tempore neceſſaria, decreverant. Interim tamen ex tot erroribus tam perſpicuis, tam confeſſis, tam manifeſtis, quem unum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum revocarunt? Quam ſuperſtitionem ſuſtulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ ſuæ minuerunt? Quaſi vero jam orbis terrarum non videat conſpirationem iſtam eſſe, non Concilium: & iſtos Epiſcopos, quos nunc ſibi Pontifex advocavit, prorſus juratos & addictos eſſe ejus nomini: nec unquam quidquam facturos, niſi quod illi placere, & ad ejus potentiam augendam facere, & illum velle, viderant: aut non ibi numerari ſententias potius quam appendi: aut non meliorem partem ſæpe à majore ſuperari. Itaque ſcimus multos ſæpe bonos viros, & catholicos Epiſcopos, cum hujuſmodi Concilia indicerentur, & aperte factionibus & partibus inſer-

* alit. excluſerunt.

viretur, & ſcirent ſe tantum luſuros eſſe operam, adverſariorum animos prorſus eſſe obfirmatos, nihil poſſe promoveri, manſiſſe domi. Athanaſius, cum vocatus eſſet ab Imperatore ad Concilium Cæſarienſe, & videret ſe ad infeſta adverſariorum ſuorum odia venturum eſſe, adeſſe noluit. Idem poſtea cum veniſſet ad Concilium Syrmianum, & ex hoſtium ſuorum ferocia, atque odio, animo rei eventum præſagiret; ſtatim ſarcinas collegit, atque abiit. Joannes Chryſoſtomus, quamvis quatermis literis ab Imperatore Arcadio vocatus eſſet ad Concilium Arianorum: tamen domi ſe continuit. Cum Hieroſolymorum Epiſcopus Maximus ſederet in Concilio Palæſtino, eum ſenex Paphnutius manu apprehenſum eduxit foras: Non eſt fas, inquiens, nobis conſultare de his rebus cum hominibus impiis.

Theodorit. Eccl Hiſt. lib. 2. cap. 28

Tripar. l. 10. c. 13

Ad Concilium Syrmianum, à quo ſe ſubduxit Athanaſius, Occidentis Epiſcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropaſſiani dicebantur, concilio, per literas appellavit. Ad Mediolanenſe Concilium Epiſcopus Treverenſis Paulinus, alii-

Tripar. l. 5. c. 5.

que

quæ complures, cum viderent conatus & potentiam Auxentii, venire recuſarunt. Fruſtra enim videbant ſe ituros eo, ubi non ratio ſed factio audiretur; & ubi cauſæ non judicio, ſed ſtudio diſceptarentur.

Atque illi quantumvis habebant infeſtos & obſtinatos adverſarios; tamen ſi veniſſent, audiri ſaltem in Concilio libere potuiſſent.

Nunc autem cum nemo noſtrum ne ſedere quidem, aut omnino videri in iſtorum conſeſſu, nedum libere audiri poſſit; cum Pontificum legati, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates omnes conjurati, omnes eadem culpa conſtricti, omnes eodem ſacramento obſtricti, ſoli ſedeant, & ſoli jus habeant ferendi ſuffragii: & poſtremo, quaſi ipſi nihil egerint, omnia ſua judicia Papæ unius voluntati, libidinique ſubjiciant: videlicet, ut ille, quem oportuit potius cauſam dicere, de ſeipſo pronunciet: cum vetus illa, & Chriſtiana libertas, quam æquum erat in Chriſtianis Conciliis eſſe maximam, prorſus de Concilio ſublata ſit: mirari hodie non debent homines prudentes ac pii, ſi nos id nunc facimus, quod olim in

ſimili cauſa, à tot Patribus & catholicis Epiſcopis factum vident: ut quoniam audiri in Concilio non poſſumus, & Principum legati habentur ludibrio, & nos omnes, quaſi res jam antea confecta, & conſtituta ſit, ante judicium condemnamur, domum manere malimus, & rem omnem Deo committere, quam eo proficiſci, ubi nec locum habituri ſimus, nec quidquam poſſimus promovere. Verum noſtram injuriam patienter & ſedate ferre poſſumus. Sed cur Reges Chriſtianos, & pios Principes excludunt à conſeſſu ſuo? Cur eos vel ita inciviliter à ſe, vel ita contumelioſe dimittunt, ut quaſi homines Chriſtiani non ſint, aut judicare non poſſint, nolint eos Religionis Chriſtianæ cauſam cognoſcere, & Eccleſiarum ſuarum ſtatum intelligere: aut ſi autoritatem ſuam interponant, & faciant id quod poſſunt, quod jubentur, quod debent, quodque & Davidem, & Solomonem, & alios bonos Principes feciſſe ſcimus, ut ipſis aut dormientibus, aut nefarie reſiſtentibus, Sacerdotum libidinem coerceant, eoſque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: ut idola

la evertant: ut ſuperſtitiones minuant: ut Dei cultum inſtaurent: cur ſtatim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbe atque immodeſte facere? Quæ Scriptura Principem Chriſtianum ab hujuſmodi cauſarum cognitione unquam repulit? Quis præter iſtos ſolos unquam iſta jura decrevit?

At civiles, inquient, Principes Rempub. atque arma tractare didicerunt: Religionis Myſteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud eſt, quam Monarcha aut Princeps? Quid Cardinales? Quos nunc vix alios eſſe fas eſt, quam Principum & Regum filios. Quid Patriarchæ, quid magna ex parte Archiepiſcopi, quid Epiſcopi, quid Abbates in regno Pontificio aliud hodie ſunt, quam civiles Principes, quam Duces, quam Comites, quocunque incedant, magnifice ſtipati: ſæpe etiam torquati, & catenati?

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, [columnas,] galeros, tiaras, pallia; quam pompam veteres Epiſcopi, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, non habe-

bant. Præter iſta vero quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid vivunt, quod deceat non tantum Epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt titulum inanem gerere, & mutata ſolum veſte, appellari Epiſcopum?

Certe illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec, niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem ullam Religionis teruncii faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos judices fieri, & tanquam cæcos in ſpecula collocari: Principem vero Chriſtianam, recte ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem, non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantum quid illi velint aut jubeant, obſervare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore: quidquid ab iſtis imponatur, ſine exceptione recipere, & cæco judicio imperata facere: quantumvis ea blaſphema ſint atque impia, etiamſi eos jubeant Religionem univerſam extinguere, & Chriſtum ipſum in crucem tollere: & ſuperbum, & contumelioſum, & iniquum eſt, & à Principibus Chriſtianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An

Caiphas

Caiphas & Annas iſta videre poſſunt? David & Ezechias non poſſunt? Et an Cardinali, homini militari & ſanguinem ſpiranti, in Concilio ſedere licet? Imperatori, aut Regi Chriſtiano non licet? Nam nos quidem, nihil noſtris Magiſtratibus tribuimus aliud, quam quod illis & ex verbo Dei tributum ſcimus, & optimarum Rerumpub. exemplo comprobatum. Præterquam enim quod Principi fideli à Deo mandata eſt cura utriuſque tabulæ, ut intelligat ad officium ſuum non civilem tantum Rem, ſed etiam Sacram & Eccleſiaſticam pertinere: præterquam quod Deus ſæpe Regem, ac diſerte jubet lucos ſuccidere, Idolorum ſtatuas & aras evertere, librum Legis ſibi deſcribere; quodque illum Eſaias ait, Eccleſiæ patronum, & nutritium eſſe oportere: Præter, inquam, hæc omnia; ex hiſtoriis, & optimorum temporum exemplis videmus, pios Principes procurationem Eccleſiarum ab officio ſuo nunquam putaſſe alienam. Eſai. 49. 23.

Moſes, civilis magiſtratus, ac ductor populi, omnem Religionis, & Sacrorum rationem, & accepit à Deo, Exod. 12.

& populo tradidit: & Aaronem Epiſcopum de aureo vitulo, & de violata Religione, vehementer & graviter caſtigavit. Joſue, etſi non aliud erat quam magiſtratus civilis, tamen cum primum inauguraretur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de Religione, deque colendo Deo.

Joſ. 1.

David Rex, cum omnis jam Religio ab impio Rege Saule prorſus eſſet diſſipata, reduxit arcam Dei, hoc eſt, Religionem reſtituit: nec tantum adfuit ut admonitor aut hortator operis, ſed etiam Pſalmos & Hymnos dedit, & claſſes diſpoſuit, & pompam inſtituit, & quodammodo præfuit Sacerdotibus.

1 Par. 13

Solomon Rex ædificavit templum Domino, quod ejus pater David animo tantum deſtinaverat: & poſtremo orationem egregiam habuit ad populum de Religione, & cultu Dei: & Abiatharum Epiſcopum poſtea ſummovit, & in ejus locum Sadocum ſurrogavit. Cumque poſtea templum Dei fœdum in modum eſſet ſacerdotum vitio & negligentia contaminatum, Ezechias illud Rex juſſit à ruderibus & ſordibus repurgari, accendi

2 Par. 6.

3 Reg. 2. 35.

2 Par. 29

cendi lumina, ſuffitus adoleri, & veteri ritu ſacra fieri: æneum etiam Serpentem, qui tum à populo impie colebatur, tolli, & in pulverem redigi. Joſaphat Rex, excelſa & lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hieroſolymis, ad quod ex omni parte regni quotannis eundum erat, privata ſuperſtitione retineri, evertit & ſuſtulit. Joſias Rex, diligenter admonuit Sacerdotes & Epiſcopos officii ſui. Joas Rex, repreſſit luxum & inſolentiam ſacerdotum. Jehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex ſacris Scripturis exempla commemoremus, ac potius à Chriſto nato quemadmodum in Evangelio Eccleſia adminiſtrata ſit, conſideremus. Olim Imperatores Chriſtiani indicebant Epiſcoporum Concilia: Conſtantinus, Nicænum: Theodoſius primus, Conſtantinopolitanum: Theodoſius ſecundus, Epheſinum: Marcianus, Chalcedonenſe: cumque Ruffinus allegaſſet Synodum, quaſi quæ pro ſe faceret: ejus adverſarius Hieronymus, ut eum refutaret, Doce, inquit, quis eam Imperator juſſerit convocari?

4 Reg. 18
2 Par. 17
4 Reg. 23.
4 Reg 12
4 Reg. 10

cari? Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui Episcopos Latinos, Græcosque Romam accersiri jusserint.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conventus sacros, & Episcoporum Concilia celebrabat.

Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod sciat, integris rebus, fuisse jus Imperatoris, nunc autem postquam Reges in partem Cæsareæ majestatis devenerunt, esse jus commune omnium Principum; id ita temere uni adscribat sibi, & satis esse putet, voluntatem suam de habendo Concilio, cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Ut Pius 4. in Bulla sua ad Imper. Ferdinandum

Quod si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, fortasse, quod artes Pontificias non satis norit, ut hanc injuriam ferre possit: Pontifex tamen pro sua sanctitate, injuriam illi facere, & jus sibi alienum arrogare non debebat.

At convocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator Concilia, quod Romanus Episcopus nondum ad

istam

iſtam magnitudinem perveniſſet: tamen ne tum quidem aut una ſedebat cum Epiſcopis in Concilio, aut omnino in deliberatione autoritatem ſuam ullam in partem interponebat. Immo vero, ut Theodoritus ait, Imperator Conſtantinus, in Concilio Nicæno non ſolum una ſedebat, ſed etiam Epiſcopos, quemadmodum cauſa ex Apoſtolicis, Propheticiſque literis cognoſcenda eſſet, admonebat. In diſputationibus, inquit, de rebus divinis, propoſitam nobis habemus, quam ſequamur, doctrinam Spiritus Sancti. Evangelici enim & Apoſtolici libri, & Prophetarum oracula ſatis oſtendunt, quid nobis de voluntate Dei ſit ſentiendum. Theodoſius Imperator, ut ait Socrates, non ſolum ſedit inter Epiſcopos, ſed etiam cauſæ diſceptationi præfuit, & Hæreticorum ſcripta laceravit, & Catholicorum ſententiam comprobavit.

Hiſt. Eccl. lib. 1. c. 7 Vide Euſeb. de Vita Conſt. l. 3. c. 10, 12, 13, Edit. Valeſ.

Socrates l. 5. c. 10.

In Chalcedonenſi Concilio magiſtratus civilis Dioſcorum, Juvenalem, Thalaſſium Epiſcopos, ſua ſententia pro Hæreticis condemnavit, eoſque de illo gradu Eccleſiæ dejiciendos eſſe cenſuit.

Vide Evagr. Eccleſ. Hiſt. l. 2. c. 4. Actione 1.

In

In Conſtantinopolitano Concilio 3. civilis Magiſtratus Conſtantinus, non ſolum ſedit inter Epiſcopos, ſed etiam ſubſcripſit cum Epiſcopis: Legimus, inquit, & ſubſcripſimus. In Concilio Arauſicano 2. legati Principum viri Patricii, non tantum ſententiam de Religione dixerunt, ſed etiam inter Epiſcopos ſubſcripſerunt. Sic enim in illo Concilio ſcribitur ad extremum; Petrus, Marcellinus, Felix, Liberius, viri clariſſimi, & illuſtres Præfecti Prætorio Galliarum, atque Patricii, conſentientes ſubſcripſernnt. Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, * Cariatho, Marcellus, viri clariſſimi, ſubſcripſerunt.

* alit. *Cariatho*

Quod ſi Præfecti Prætorio & viri Patricii, ſubſcribere in Concilio potuerunt, Imperatores, & Reges non potuerunt? Non ſane opus erat, rem ita perſpicuam, tot verbis & tam prolixe proſequi, niſi nobis res cum illis eſſet, qui omnia clariſſima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis uſurpant, tamen, contentionis & vincendi ſtudio negare ſolent. Imperator Juſtinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frænanda

da inſolentia ſacerdotum; & quamvis eſſet Chriſtianus & Catholicus Imperator, tamen duos Papas ſucceſſores Petri, Vicarios Chriſti, Sylverium & Vigilium, de Papatu dejecit.

Jam vero qui autoritatem ſumunt in Epiſcopos: qui à Deo accipiunt mandata de Religione: qui reducunt arcam Dei, componunt ſacros Pſalmos, præſunt ſacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelſa, incendunt lucos: qui ſacerdotes admonent officii, & illis ſcribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui Epiſcopos ſummovent: qui cogunt Concilia Epiſcoporum: qui cum Epiſcopis una ſedent, eoſque quid agendum ſit, inſtituunt: qui Epiſcopum hæreticum adjudicant ſupplicio: qui de Religione cognoſcunt: qui ſubſcribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno juſſu, ſed nomine ſuo, & recte, & pie faciunt: an ad eos dicemus Religionis curam non pertinere? aut magiſtratum Chriſtianum, qui hiſce rebus ſeſe admiſceat, aut, improbe, aut immodeſte, aut impie facere?

facere? His rebus Imperatores & Reges antiquiſſimi, & Chriſtianiſſimi ſeſe admiſcuerunt: non tamen ea cauſa unquam notati ſunt aut impietatis, aut immodeſtiæ. Et quis quærat, vel Principes magis Catholicos, vel exempla illuſtriora?

Quod ſi hoc illis licebat, cum eſſent civiles tantum magiſtratus, & præeſſent rebus publicis; quid hodie peccaverunt noſtri Principes, quibus, cum eo loco ſint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, judicii, ſanctitatis eſt in iſtis, ut præter conſuetudinem omnium veterum & catholicorum Epiſcoporum, qui cum Principibus viris de Religione deliberarunt, nunc Principes Chriſtianos à cauſæ cognitione, & à ſuo congreſſu rejiciant? Sed recte illi cavent ſibi, regnoque ſuo, quod alioqui vident brevi eſſe ruiturum. Nam ſi illi, quos Deus in altiſſimo gradu collocavit, viderent, atque intelligerent iſtorum artes: contemni ab illis juſſa Chriſti: obſcurari & extingui lucem Evangelii: ſibi fucum fieri: imprudentibus illudi, atque obſtrui aditum ad regnum Dei: nunquam illi ſe vel ita ſuperbe

be deſpici, vel ita contumelioſe haberi ludibrio, ita facile paterentur. Nunc autem illi eos inſcitia & cæcitate obſtrictos ſibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, uti diximus, de mutanda Religione, nihil temere aut inſolenter, nihil niſi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: Neque id unquam animum induxiſſemus facere, niſi nos & manifeſta, atque indubitata voluntas Dei nobis in ſacroſanctis Scripturis patefacta, & ſalutis noſtræ ratio coegiſſet. Etſi enim diſceſſimus ab illa Eccleſia, quam iſti appellant Catholicam, & ea re nobis, apud illos qui judicare non poſſunt, invidiam facimus: tamen id ſatis eſt nobis, (ſatiſque eſſe debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti) nos ab ea Eccleſia diſceſſiſſe, quæ errare potuerit, quam Chriſtus, qui errare non poteſt, tanto ante prædixerit erraturam, quamque nos ipſi oculis perſpicue videbamus à ſanctis Patribus, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo, à primitiva & Catholica Eccleſia diſceſſiſſe. Acceſſimus autem, quantum maxime potuimus, ad Eccleſiam Apoſtolorum,

rum, & veterum catholicorum Epiſcoporum, & Patrum, quam ſcimus adhuc fuiſſe integram, utque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idololatria, nec errore gravi ac publico contaminatam: nec tantum doctrinam noſtram, ſed etiam Sacramenta, precumque publicarum formam, ad illorum ritus & inſtituta direximus. Utque Chriſtum ipſum, & omnes fere pios feciſſe ſcimus, Religionem ab iſtis turpiter neglectam & depravatam, ad originem, & ad primordia revocavimus. Inde enim putavimus inſtaurationem petendam eſſe, unde prima Religionis initia ducta eſſent. Hæc enim ratio, inquit antiquiſſimus Pater Tertullianus, valet adverſus omnes Hæreſes: Id eſſe verum, quodcunque primum: id eſſe adulterum, quodcunque poſterius. Irenæus ſæpe ad antiquiſſimas Eccleſias provocavit, quæ Chriſto fuiſſent viciniores, quaſque credibile vix eſſet erraviſſe. Jam vero, cur ea hodie ratio non initur? Cur ad antiquarum Eccleſiarum ſimilitudinem non redimus? Cur id à nobis hodie audiri non poteſt, quod olim in Concilio Nicæno,

à tot Epiſcopis, & Catholicis Patribus, nullo refragante, pronuntiatum eſt, ἤδη ἀρχαῖα κρατεῖτω. Eſdras cum reficere vellet ruinas Templi Dei, non miſit Epheſum, quamvis ibi eſſet Dianæ templum pulcherrimum, & ornatiſſimum: cumque vellet ſacra & cæremonias reſtituere, non miſit Romam, quamvis fortaſſe audiſſet ibi eſſe Hecatombas, Solitaurilia, Lectiſternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilii rituales. Satis ille ſibi putavit fore, ſi exemplar veteris Templi, quod ab initio Solomon ad Dei præſcriptum excitaverat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipſe Moſi nominatim ſcripſerat, haberet ante oculos, & ſequeretur.

Aggæus Propheta, cum jam templum ab Eſdra refectum eſſet, & populo cauſa oblata ſatis juſta videri potuiſſet, ſibi de tanto Dei Optimi Maximi beneficio gratulandi: tamen excuſſit omnibus lacrymas, quòd qui erant adhuc ſuperſtites, & priora Templi ædificia, antequam à Babyloniis diriperetur, viderant, meminiſſent, multum adhuc ab ea pulchritudine abeſſe, quæ olim fuerat. Tum enim

enim demum putassent, Templum egregie instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi majestatem respondisset.

Divus Paulus ut Cœnam Domini, quam Corinthii jam tum cœperant corrumpere, repurgaret, proposuit illis institutionem Christi, quam sequerentur: Id, inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam à Domino. Et Christus, ut Pharisæorum errorem refelleret: Ad initia, inquit, redeundum est: ab initio non fuit sic.

1 Cor. 11.23.

Utque sacerdotum sordes, & avaritiam coargueret, & templum purgaret: Hæc inquit, ab initio, domus orationis fuit, ut populus omnis pie ac caste precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoque eam instituere. Non enim ea causa extructa fuit, ut esset spelunca latronum.

Sic omnes in sacris Scripturis pii, & laudati Principes, eo maxime nomine laudati sunt, quod ambulassent in viis David patris sui, videlicet quod ad primordia & ad fontes rediissent, & Religionem in integrum restituissent.

Itaque nos cum videremus omnia ab istis prorsus esse pessundata, & in templo

templo Dei, præter miſeras ruinas, nihil eſſe reliqui: conſultiſſimum eſſe duximus, ut illas nobis Eccleſias proponeremus, quas certo ſciremus, & non erraſſe, & Miſſas privatas, & preces ignotas, ac barbaras, & iſtam ſacrorum corruptionem, atque alias ineptias non habuiſſe.

Et cum templum Domini cuperemus in integrum reſtitutum; non aliud fundamentum quærere voluimus, quam quod jam olim ab Apoſtolis ſciremus eſſe jactum, quod eſt Servator noſter Jeſus Chriſtus.

Cumque audiremus Deum ipſum nobis loquentem in verbo ſuo, & videremus exempla illuſtria veteris & primitivæ Eccleſiæ: incerta autem eſſet Concilii generalis expectatio, & eventus multo incertior: maxime vero, cum certi eſſemus de voluntate Dei, & nefas eſſe duceremus nimium ſolicitos eſſe, atque anxios de ſententiis hominum: non potuimus amplius cum carne & ſanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & recte poſſit fieri, & à piis hominibus, & catholicis Epiſcopis ſæpe multis factum eſſet: ut Provinciali Synodo noſtris Eccleſiis proſpiceremus.

ſpiceremus. Sic enim veteres Patres ſcimus ſolitos eſſe experiri, antequam ad publicum orbis terrarum Concilium veniretur. Extant hodie Canones ſcripti in Conciliis municipalibus, Carthagini ſub Cypriano, Ancyræ, Neocæſariæ, Gangræ etiam in Paphlagonia, ut quidam putant, antequam Nicæni Concilii Oecumenici nomen auditum eſſet. Ad hunc modum olim ſine Concilio generali ſtatim domi privata diſceptatione occurſum eſt Pelagianis & Donatiſtis. Sic cum Imperator Conſtantius aperte ſtuderet Auxentio Arianarum partium Epiſcopo, * Athanaſius Epiſcopus Chriſtianus, non ad Concilium generale, (in quo, videlicet, propter Imperatoris potentiam, & ſtudium partium videbat nihil poſſe fieri) ſed ad clerum, populumque ſuum, hoc eſt, ad Provincialem Synodum provocavit. Sic decretum eſt in Concilio Nicæno, ut in ſingulos annos bis, in Carthaginenſi, ut minimum ſemel, Epiſcoporum conventus in ſingulis provinciis haberentur: quod Chalcedonenſe Concilium ait, ea cauſa fuiſſe factum, ut ſi qui errores aut abuſus uſpiam emerſiſſent, ſtatim in ipſo

* alit. *Ambroſius.*

ſo veſtigio, ubi nati fuiſſent, exſtinguerentur. Ita, cum Secundus & Palladius Aquileienſe Concilium, quod non eſſet generale ac publicum, repudiarent: Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis reſpondit, Non debere illud novum cuiquam videri, aut peregrinum, ſi Occidentis Epiſcopi convocent Synodos, & agant conventus Provinciales: id enim antea & ab Occidentalibus Epiſcopis non raro, & à Græcis ſæpe factum eſſe. Ita Carolus Magnus Imperator Concilium habuit provinciale in Germania, contra Concilium Nicænum ſecundum, de tollendis Imaginibus. Nec nobis quidem prorſus inaudita, aut nova eſt ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia Synodos Provinciales, & domeſticis legibus Eccleſias noſtras ordinavimus. Quid multis? Certe Concilia illa pleniſſima & maxima, & quibus iſti ſolent tantopere gloriari, ſi cum omnibus Eccleſiis, quæ per totum orbem terrarum agnoſcunt & confitentur nomen Chriſti, conferantur; quid obſecro aliud videri poſſunt, quam privata quædam Epiſcoporum Concilia, & Synodi Provinciales? Nam etſi

etsi forte Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia * conveniat: absit autem Asia, Græcia, Armenia, Persia, Media, Mesopotamia, Ægyptus, Æthiopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Christiani homines multi sunt, & Episcopi: quomodo potest cuiquam sano hujusmodi Concilium videri Generale? Aut cum tot partes orbis absint, quomodo possunt vere dicere, se habere consensum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud Concilium proximum Tridentinum? Aut quomodo dici potuit Generale, cum ad illud ex omnibus regnis & regionibus Christianis, quadraginta tantum Episcopi convenissent, & ex illis aliqui ita diserti, ut remittendi esse viderentur ad Grammaticos: ita vero docti, ut nunquam perlegerint sacras literas? Quicquid est, veritas Evangelii Jesu Christi non pendet à Conciliis, aut ut Paulus ait, ab humano die. Quod si illi, quibus Ecclesia Dei curæ esse oportuit, sapere nolint, & officio suo defuerint, atque animos suos contra Deum & ejus Christum obstirmaverint, & rectas vias Domini pervertere

* alit. *conveniant.*

1 Cor. 4.3.

tere perrexerint: Deus lapides excitabit, & pueros infantes diſertos faciet; ut ſemper exiſtant aliqui, à quibus iſtorum mendacia refutentur. Poteſt enim Deus, non ſolum ſine Conciliis, ſed etiam invitis Conciliis, & tueri, & promovere regnum ſuum. Multæ, inquit Solomon, ſunt cogitationes in humano corde: ſed Domini conſilium manet firmum. Non enim eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, exſtructa non durant: aliter ædificanda, aliter conſervanda Eccleſia eſt. Ea enim poſita eſt in fundamentis Apoſtolorum & Prophetarum, & continetur uno angulari lapide, Chriſto Jeſu. Multo vero clariſſime & ad hæc tempora appoſitiſſime D. Hieronymus: Quoſcunque, inquit, Diabolus deceperit, & quaſi ſuavi & pernicioſo carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat ſermo divinus, & dicit: Surge qui dormis, elevare, & illuminabit te Chriſtus. In adventu ergo Chriſti, & ſermonis Dei, & doctrinæ Eccleſiaſticæ, & conſummationis Niniveæ ſpecioſiſſimæ meretricis, elevabitur

Prov. 19. 21.

Hilarius in Pſal. 1. 6.

Eph. 2. 20.

In Prophetam Naum cap. 3. ad finem ca. Eph. 5. 14.

& properabit populus, qui ſub magiſtris antea fuerat ſopitus : & ibit ad montes Scripturarum : ibi inveniet montes Moſen, & Jeſum filium Nave : montes, Prophetas : montes Novi Teſtamenti, Apoſtolos & Evangeliſtas. Et cum ad tales montes confugerit, & in hujuſmodi montium fuerit lectione verſatus : ſi non invenerit qui eum doceat, (meſſis enim erit multa, operarii pauci :) tamen & populi ſtudium comprobabitur, quod confugerint ad hujuſmodi montes, & magiſtrorum negligentia coarguetur. Hæc Hieronymus, ita perſpicue, ut nihil opus ſit interprete : ita ad ea, quæ nos jam oculis videmus eveniſſe, accommodate, ut nobis quidem videatur, univerſum ſtatum temporum noſtrorum, & ornatiſſimæ illius meretricis Babylonicæ ruinam, & Eccleſiæ Dei inſtaurationem, & cæcitatem atque ignaviam Epiſcoporum, & ſtudium atque alacritatem populi, quaſi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos noſtros conſtituere voluiſſe. Quis enim tam cæcus eſt, ut non videat iſtos illos magiſtros eſſe, à quibus populus, ut Hieronymus ait, in errorem

rem

rem inductus ſit, & conſopitus: aut Niniven iſtorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta perſona, & melius videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è gravi ſomno ad lucem Evangelii, & ad voces Dei, nihil expectatis hujuſmodi magiſtrorum Conciliis, contuliſſe ſe ad montes Scripturarum?

At ſaltem (inquiet aliquis) injuſſu Romani Pontificis iſta tentari non oportuit: illum enim unum eſſe nodum, & vinculum ſocietatis Chriſtianæ: illum unum eſſe ſacerdotem illum Levitici generis, quem Deus ſignificaverit in Deuteronomio, à quo conſilium in rebus arduis & veritatis judicium petendum ſit: Si quis illius judicio non obtemperet, illum in conſpectu fratrum ſuorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non poſſe à quoquam mortalium judicari: Chriſtum in cœlis regnare, illum in terris: illum unum poſſe, quidquid Chriſtus, aut Deus ipſe poteſt: illius enim & Chriſti unum eſſe conſiſtorium: ſine illo nullam eſſe fidem, nullam ſpem, nullam Eccleſiam: qui ab illo diſcedat, eum abji-

cere & repudiare ſalutem ſuam. Hæc Canoniſtæ, paraſiti Pontificum, non nimium modeſte illi quidem. Vix enim plura, certe non ampliora potuiſſent de Chriſto ipſo dicere.

Nos quidem non voluptatis ullius humanæ, aut commodi cauſa à Pontifice diſceſſimus. Atque utinam potius ille ita ſe gereret, ne opus eſſet diſceſſione. Verum ita res erat: nos, niſi illo relicto, non potuimus ad Chriſtum pervenire. Neque ille nunc aliud fœdus nobiſcum ferire vult, quam quale olim Rex Ammonitarum Naas ferire voluit cum Jabenſibus, ut illis omnibus dextros oculos effoderet. Eripere enim vult nobis ſacras Scripturas, Evangelium ſalutis noſtræ, & omnem illam ſpem quam habemus in Chriſto Jeſu. Aliis enim conditionibus pacem non poſſe convenire.

1 Reg. 11.2.

Nam quod quidam tantopere ſolent prædicare, Papam ſolum eſſe ſucceſſorem Petri, quaſi ea cauſa Spiritum Sanctum in ſinu gerat, & errare non poſſit, leve ac nugatorium eſt. Animo pio, ac Deum timenti, promiſſa eſt Dei gratia; non cathedris & ſucceſſionibus. Divitiæ, inquit, Hie-

Hieronymus, potentiorem Epiſcopum facere poſſunt: omnes tamen Epiſcopi, quicunque ſunt, ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Quod ſi locus & inauguratio ſola ſatis eſt; & Manaſſes ſucceſſit Davidi, & Caiaphas Aaroni, & idolum ſæpe ſtetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de ſe prædicabat, quod eſſet ex Hercule oriundus: ejus inſolentiam ita refutabat Nicoſtratus: Atqui tu ex Hercule oriundus non videris: nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis malos facis. Cumque Phariſæi jactarent ſucceſſiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami; Vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham nunquam fecit: Vos ex patre Diabolo eſtis, & ejus voluntati vultis obſequi. Johan. 8. 40 & 41.

Tamen ut aliquid ſucceſſioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſſit Petro? Qua ergo in re: qua in Religione: in qua functione: in qua parte vitæ illi ſucceſſit? Quid unquam aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc forte velint dicere:

Petrum, cum eſſet Romæ, nunquam docuiſſe Evangelium: nunquam paviſſe gregem: abſtuliſſe claves Regni cœlorum: abſcondiſſe theſauros domini ſui: tantum ſediſſe in Laterano, & omnia ſpatia Purgatorii, & ſuppliciorum genera digito deſcripſiſſe: animas miſeras, alias in cruciatum relegaſſe: alias accepta mercede, repente pro arbitrio exemiſſe: Miſſas privatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidiſſe: ſacra myſteria ſummiſſa voce, & aliena lingua muſſitaſſe: Euchariſtiam in omnibus templis & altaribus collocaſſe: eamque ante ſe, quocunque incederet, in aſſurcone gradario cum luminibus & tintinnabulis circumtuliſſe: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, ſacro anhelitu conſecraſſe: jubilea, gratias, immunitates, expectationes, prævent*i*ones, annatas, pallia, uſum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidiſſe: ſeſe caput Eccleſiæ, & ſummum Pontificem, & Epiſcoporum Epiſcopum, & ſolum ſanctiſſimum appellaſſe: in alienas Eccleſias jus & autoritatem ſibi uſurpaſſe: ab omni ſe civili poteſtate exemiſſe:

emiſſe: bella geſſiſſe: Principes inter ſe commiſiſſe: in aurata ſella, corona lemniſcata, apparatu Perſico, regali ſceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis in hominum nobilium cervicibus equitaſſe. Hæc ſcilicet Petrus olim Romæ fecit, eaque ſucceſſoribus ſuis quaſi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt: atque ita fiunt, quaſi aliud fieri nihil debeat. Aut, niſi hoc malint fortaſſe dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim ſcimus feciſſe Petrum: diſcurrere in omnes terras: docere Evangelium, non tantum publice, ſed etiam privatim, per ſingulas domos: inſtare opportune, importune, tempeſtive, intempeſtive: opus facere Evangeliſtæ: implere miniſterium Chriſti: eſſe ſpeculatorem domus Iſrael: accipere oracula, & voces Dei, eaſque ut acceperit, ita populo reddere: eſſe ſal terræ: eſſe lucem mundi: non ſeipſum paſcere, ſed gregem: non implicare ſe civilibus negotiis hujus vitæ: non exercere dominium in populum Domini: non id quærere, ut ſibi ab aliis miniſtretur, ſed ipſum potius aliis miniſtrare: omnes Epiſcopos putare ſo-

cios esse suos, & pares: subjectum esse Principibus tanquam à Deo missis; reddere quod Cæsaris est, Cæsari: quodque veteres Episcopi Romani sine exceptione fecerunt, Imperatorem Dominum suum appellare. Hæc nisi nunc Papæ faciant, & nisi ea quæ diximus, Petrus fecerit, nihil est quod de nomine Petri, & de ista successione tantopere glorientur. Quod autem de secessione nostra querantur, & nos ad societatem & fidem suam revocent, multo minus. Cobilonem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cum fœderis feriendi causa missus esset legatus ad Regem Persarum, & aulicos forte inveniisset ludentes alea, statim re infecta, rediisse domum: rogatum cur neglexisset ea facere, quæ publice acceperat in mandatis, respondisse, quod ignominiosum existimasset id fore Reipublicæ, si fœdus percussisset cum aleatoribus. At, si nos ad Pontificem, pontificiosque errores redire animum induceremus, & fœdus non tantum cum aleatoribus, sed etiam cum hominibus longe nequioribus feriremus; esset id nobis non tantum ad famam ignominiosum, sed etiam ad inflammandam

adversus

adverſus nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendamque conſcientiam noſtram perniciosum. Nam nos quidem diſceſſimus ab illo, quem videbamus multa jam ſecula cæcaſſe orbem terrarum: ab illo, qui nimium inſolenter dicere ſolebat, ſe errare non poſſe, & quidquid ageret, non poſſe ſe à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus, non à toto Clero, non ab univerſo populo judicari: non, ſi mille animas ſecum abduceret ad inferos: ab illo, qui ſibi imperium ſumebat, non tantum in homines, ſed etiam in Angelos Dei, ut irent, redirent, ducerent animas in Purgatorium, & eaſdem reducerent, cum ipſe vellet: quem Gregorius clariſſime dicebat eſſe præcurſorem & anteſignanum Antichriſti, & à fide Catholica defeciſſe: à quo Coryphæi noſtri illi, qui Evangelio, atque agnitæ veritati ſe opponunt, ad unum omnes jampridem ultro, & libenter diſceſſerunt: & nunc etiam ab eodem non inviti diſcederent, niſi eos inconſtantiæ nota, & pudor, & populi de ſe exiſtimatio impediret. Poſtremo, ab illo diſceſſimus, cui obſtricti non eramus, qui-

que præter Genium quendam loci, & ſucceſſionem, quod pro ſe diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longe omnium juſtiſſime diſceſſimus. Noſtri enim Reges illi etiam, qui autoritatem & fidem Epiſcoporum Romanenſium obſervantiſſime ſequebantur, ſatis jam olim ſenſerunt jugum & tyrannidem regni pontificii. Romani enim Epiſcopi & Henrico Regi noſtro, ejus nominis ſecundo, diadema de capite detraxerunt, eumque abjecta omni majeſtate, privato tantum habitu, ut eſſet ſuis omnibus ludibrio, ad Legatum ſuum venire demiſſum & ſupplicem voluerunt. Et in Regem noſtrum Joannem, Epiſcopos & Monachos, & nonnullam etiam partem Nobilitatis armaverunt, & populum omnem jurejurando quo illi erant obſtricti, liberarunt; eumque poſtremo nefarie per ſummum ſcelus, non tantum regno, ſed etiam vita exuerunt: & Henricum ejus nominis octavum, nobiliſſimum Principem, diris & fulminibus defixerunt: & in illum, modo Cæſarem, modo Gallum commoverunt; quodque in ipſis erat, regnum noſtrum prædæ, ac direptioni

reptioni expoſuerunt: homines inſani ac fatui, qui aut tantum Regem, larvis, & crepitaculis perterreſieri poſſe crederent, aut tantum Regnum tam facile, uno quaſi bolo devorari. Et quaſi hæc omnia non eſſent ſatis, univerſam etiam provinciam vectigalem habere voluerunt: & ex ea quotannis cenſus injuſtiſſimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis conſtitit amicitia urbis Romæ. Quod ſi illi nobis iſta impoſturis, & malis artibus extorſerunt, nihil cauſæ eſt, cur non illis eadem legitimis rationibus, & bonis legibus poſſint eripi. At ſi ea illis Reges noſtri in illa caligine ſuperiorum temporum, inducti opinione aliqua ſimulatæ illorum ſanctitatis, Religionis ergo, ultro, & liberaliter donaverunt; poſtea, animadverſo errore, à poſteris Regibus, qui eadem poteſtate ſunt, poſſunt auferri: Irrita enim eſt donatio, niſi donatoris voluntate comprobetur. Voluntas autem videri non poteſt, quam error obfuſcat atque impedit.

Habes Chriſtiane Lector, non eſſe novum, ſi hodie poſtliminio reſtituta, & quaſi renaſcens Religio Chriſtiana

ſtiana contumeliis, & convitiis accipiatur: id enim & Chriſto ipſi, & Apoſtolis accidiſſe. Tamen ne tu te iſtis adverſariorum noſtrorum clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris: expoſuimus tibi univerſam rationem Religionis noſtræ: quid de Deo Patre, quid de ejus unico Filio Jeſu Chriſto, quid de Spiritu Sancto, quid de Eccleſia, quid de Sacramentis, quid de Miniſterio, quid de ſacris Scripturis, quid de Cæremoniis, quid de omni parte perſuaſionis Chriſtianæ ſentiamus. Diximus nos omnes antiquas hæreſes, quas aut ſacroſanctæ Scripturæ, aut vetera Concilia condemnarunt, ut peſtes & pernicies animorum deteſtari: nos diſciplinam Eccleſiaſticam, quam adverſarii noſtri prorſus enervarunt, quantum maxime poſſumus, revocare: & omnem vitæ licentiam, & diſſolutionem morum, priſcis & avitis legibus, & ea qua par eſt, quaque poſſumus ſeveritate vindicare: nos regnorum ſtatum, eo, quo accepimus, loco, ſine imminutione ulla, aut mutatione retinere: & Principibus noſtris Majeſtatem, quantum maxime poſſumus, incolumem conſervare: nos ab illa

Eccle-

Eccleſia, quam iſti ſpeluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Eccleſiæ ſimile reliquerant, quamque ipſi fatebantur multis in rebus erraviſſe, ut Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contentionis ſtudio, ſed Dei ipſius admonitu diſceſſiſſe: & ex ſacris libris, quos ſcimus non poſſe fallere, certam quandam Religionis formam quæſiviſſe, & ad veterum Patrum, atque Apoſtolorum primitivam Eccleſiam, hoc eſt, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes rediiſſe.

Auctoritatem autem in ea re, aut conſenſum Concilii Tridentini (in quo videremus nihil recte, atque ordine geri, ubi ab omnibus in unius nomen juraretur, ubi legati Principum noſtrorum contemnerentur, ubi nemo noſtrorum Theologorum audiretur, ubi aperte partibus atque ambitioni ſtuderetur) non expectaſſe: ſed quod olim ſancti Patres, quodque Majores noſtri ſæpe fecerunt, provinciali conventu noſtras Eccleſias reſtituiſſe: Epiſcopi vero Romani (cui obſtricti non eramus, quique nihil habebat nec Chriſti, nec

nec Petri, nec Apoſtoli, nec omnino Epiſcopi ſimile) jugum & tyrannidem, pro eo ac debuimus, excuſſiſſe. Poſtremo, nos inter nos, de omnibus dogmatis, & capitibus Religionis Chriſtianæ convenire, & uno ore, unoque ſpiritu colere Deum, & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Quare, Chriſtiane ac pie Lector, cum videas rationes & cauſas, & reſtitutæ apud nos Religionis, & ſeceſſionis ab iſtis noſtræ: mirari non debes, ſi Chriſto noſtro obtemperare maluimus, quam hominibus. Paulus nos admonuit, ne variis iſtis doctrinis nos abduci pateremur: utque illos inprimis fugeremus, qui ſererent diſſenſiones præter illam doctrinam quam à Chriſto & Apoſtolis accepiſſent. Jamdudum, ut noctua ad orientem Solem, ita iſtorum impoſturæ dilabuntur, & fugiunt ad aſpectum, & lucem Evangelii: & quamvis ad cœlum uſque exſtructæ atque exaggeratæ ſint; tamen levi momento, & quodammodo ſua ſponte corruunt. Non enim putare debes iſta omnia temere, aut caſu accidiſſe. Dei hæc voluntas fuit, ut invitis prope omnibus, Evangelium Jeſu Chriſti

Chriſti in orbem terrarum his temporibus ſpargeretur. Itaque divinis vocibus admoniti homines, ſeſe ultro ad Chriſti doctrinam contulerunt.

Nos quidem non gloriam ex ea re quæſivimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim iſti habent abunde omnia : & nos ea, cum apud illos eſſemus, multo largius & prolixius habebamus. Neque nos conſenſionem & pacem fugimus : ſed pacis humanæ cauſa, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, eſt nomen pacis : ſed aliud eſt, inquit, pax ; aliud ſervitus. Nam ut (quod iſti quærunt) Chriſtus tacere jubeatur, ut prodatur veritas Evangelii : ut errores nefarii diſſimulentur : ut Chriſtianorum hominum oculis imponatur : ut in Deum aperte conſpiretur, non ea pax eſt, ſed iniquiſſima pactio ſervitutis. Eſt quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis : eſt quoddam utile diſſidium. Nam paci cum exceptione ſtudendum eſt, quantum fas ſit, quantumque liceat : Alioqui Chriſtus ipſe, non pacem in mundum attulit, ſed gladium. Quare ſi nos Papa ſecum in gratiam redire velit :

ipſe

ipſe prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, ſchiſmata oriuntur, quia caput non quæritur, & ad fontem ſacrarum Scripturarum non reditur: & cœleſtis magiſtri præcepta non ſervantur. Non enim, inquit, pax ea eſt, ſed bellum: nec Eccleſiæ jungitur, qui ab Evangelio ſeparatur. Iſti vero cauponari tantum ſolent nomen pacis. Pax enim illa quam tantopere quærunt, otioſorum tantum eſt ventrum tranquillitas. Nam hæc omnia inter nos facile componi poſſent, niſi ambitio, venter, luxus impedirent: hinc illæ lacrymæ: animus eſt in patinis. Id ſcilicet clamant, atque obſtrepunt, ut male parta, fœdius & nequius tueantur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarii, Datarii, Quæſtores, Lenones, aliique qui quæſtum putant eſſe pietatem, nec Jeſu Chriſto ſerviunt, ſed ſuo ventri. Olim enim iſti generi hominum fuit quæſtus uberrimus apud ſæculum prius. Nunc autem quicquid Chriſto accedit, id omne ſibi detractum putant. Ij hodie Pontifex ipſe queritur, refrixiſſe, videlicet, pietatem, reditus ſuos anguſti-

ores

ores jam eſſe, quam ſolebant. Itaque nos in odium rapit, quantum poteſt, & onerat contumeliis, & condemnat pro Hæreticis: ut qui cauſam non intelligunt, putent, nullos eſſe homines nequiores. Nos tamen interim ea cauſa nec pudet, nec certe pudere debet Evangelii: Dei enim gloriam pluris facimus, quam exiſtimationem hominum. Scimus iſta vera eſſe omnia, quæ docemus: nec poſſumus aut vim facere conſcientiæ noſtræ, aut teſtimonium dicere contra Deum. Nam ſi nos negamus partem aliquam Evangelii Jeſu Chriſti coram hominibus, ille nos viciſſim negabit coram Patre ſuo. Quod ſi qui ſunt, qui offendi velint, & Chriſti doctrinam non ferant; cæci ſunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda eſt, & patienter expectandum eſt tribunal Dei. Mat. 10. 33.

Interim iſti videant, quid agant, & de ſalute ſua cogitent, & deſinant odiſſe * ac perſequi Evangelium Filii Dei, ne illum aliquando ſentiant vindicem, & ultorem cauſæ ſuæ. Deus ſe haberi ludibrio non ſinet. Jamdudum homines vident, quid agatur. * alit. atque.

Iſta

Iſta flamma, quanto magis reprimitur, tanto magis magiſque erumpit, atque evolat. Infidelitas iſtorum non fruſtrabitur fidem Dei. Quod ſi duritiam iſtam animorum ponere, & Chriſti Evangelium recipere recuſabunt: Publicani, & peccatores antevertent illis in regno Dei.

Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, ut videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt: ut una omnes glorificemus unum illum & verum Deum, eumque quem de cœlo ad nos demiſit, Jeſum Chriſtum: cui una cum Patre, & Sancto Spiritu, reddatur omnis honor, & gloria in omnem æternitatem. AMEN.

FINIS.

Ne reſiduæ hæ Pagellæ prorſus vacarent, digniſſimi hujus pariter ac doctiſſimi Præſulis, *Apologiæ* præcedentis Authoris, μνημονεύματα, ut à *Camdeno noſtro in Annalibus* memoriæ tradita ſunt, viſum eſt heic ponere.

ANimam etiam [hoc Anno, viz. M. D. LXXI.] cœlo reddidit *Joannes Juellus* vix quinquagenarius, Vir ſingulari ingenio, exquiſita in Theologicis eruditione, & ſumma

ma pietate. Ille honeſto loco in Agro *Devonienſi* natus, Academiæ *Oxonienſis* in Collegio *Corporis Chriſti* Alumnus laudatiſſimus, ſub *Maria* in *Germania* exulavit, ab *Elizabetha* ad *Epiſcopum Sarisburienſem* promotus, *Apologiam Eccleſiæ Anglicanæ*, Anno 1562 edidit, Proteſtantiumque Doctrinam contra *Thomam Hardingum* qui ab eadem defecerat, uno & altero Volumine *noſtrâ Linguâ* aſſeruit, quæ latine converſa extant. *Camden. Annal.* pag. 207, 208, Edit. *London.* 1615.

Books Printed for, and to be Sold by John Creed, *Bookſeller in* Cambridge.

TITI LIVII qui extant Hiſtoriarum Libri. In duobus Tomis Correctis & Emendatis.

Opuſcula *Mythologica, Ethica, & Phyſica.* Græce & Latine. *Palæphatus, Heraclitus, Anonymus, Phurnutus, Salluſtius, Ocellus Lucanus, Timæus Locrus. Demophylus, Democrates, Secundus, Sextius* Pythagoricus, *Theophraſti* Characteres, *Pythagoricorum Fragmenta. Heliodori Lariſſæi Optica.*

Ἀνδρονίκου Ῥοδίου Περιπατητικοῦ Φιλοσόφου Παράφρασις τῶν Ἠθικῶν Νικομαχείων. *Andronici Rhodii* Ethicorum Nichomacheorum Paraphraſis. Cum Interpretatione *Danielis Heinſii*, Cui ſubjungitur ejuſdem Libellus, Περὶ Παθῶν, id eſt, de *Animi Affectionibus.*

Platonis de Rebus Divinis Dialogi Selecti Græce & Latine, *Socratis* Apologia, *Crito, Phædo,* E Libb. Legum Decimus, *Alcibiades* Secundus, de Religione, de Juſto, de Animæ

Animæ Immortalitate, de Dei Exiſtentia, de Precibus; In commodas Sectiones diſpertiti; Annexo ipſarum Indice.

Samuelis Pufendorf Elementorum Juriſprudentiæ Univerſalis Libri II. Una cum Appendice de Sphæra Morali, & Indicibus.

——De Officio Hominis & Civis, Juxta Legem Naturalem. Libri II.

De Principiis Juris Naturalis Enchiridion. Auctore *Gulielmo Grotio* JC^to Delphenſi.

Jo. Barclaii Argenis. Cum Clave, hoc eſt, nominum propriorum elucidatione olim quidem edita.

Petri Molinæi P. F. Πάρεργα. Poëmatum Libelli Tres. I. Hymni in Symbolum Apoſtolorum. II. Eccleſiæ Gemitus. III. Sylva Variorum. Huic Editioni acceſſit mantiſſa aliquot Poëmatum.

Petri Molinæi P. F. Παρέργων Incrementum.

Gualteri Charletoni Oeconomia Animalis, Novis in Medicina *Hypotheſibus* ſuperſtructa & *Mechanice* explicata. Acceſſere ejuſdem Diſſertatio Epiſtolica, de Ortu Animæ Humanæ; & *Conſilium* Hygiaſticum.

Magna

Magna & Antiqua *Charta*, Quinque Portuum Domini Regis & Membrorum eorundem.

Richardi Crâſhawi Poëmata & Epigrammata, Quæ ſcripſit Latina & Græca, dum *Aulæ Pemb.* Alumnus fuit, & Collegii *Petr.* Sôcius.

Joan. Schuleri Exercitationes ad Principiorum Philoſoſophiæ *Renati des Chartes*, Partem 1^am^.

Publii Terentii Comœdiæ ſex, Quibus accedunt *Notæ Marginales* Joh. Min-Ellii.

Catecheſis Eccleſiæ Anglicanæ, Una cum precibus aliquot ſelectis in uſum Regiæ Scholæ *Eurienſis.*

Clavis Fidei, or the Key of Faith. Written in Latine by *John Ellis*, D. D. and Rector of *Whitfield* in the County of *Oxford*. And propounded by him in Publick Lectures upon the Apoſtles Creed, to the Students of *Harts Hall* in the Univerſity of *Oxford*. Faithfully tranſlated into Engliſh by *W. F.* for the good and benefit of the ingenuous Reader, as an help to build him up in his moſt holy Faith.